T. C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI
DİNLER TARİHİ BİLİM DALI

İNCİLLER'DE VE KUR'AN-I KERİM'DE HZ. İSA İLE İLGİLİ OLAĞANÜSTÜ HALLER

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Şükran PARLAK

ANKARA-2008

T. C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI
DİNLER TARİHİ BİLİM DALI

İNCİLLER'DE VE KUR'AN-I KERİM'DE HZ. İSA İLE İLGİLİ OLAĞANÜSTÜ HALLER

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Şükran PARLAK

Tez Danışmanı:

Prof. Dr. Ahmet Hikmet EROĞLU

ANKARA-2008

T. C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI
DİNLER TARİHİ BİLİM DALI

İNCİLLER'DE VE KUR'AN-I KERİM'DE HZ. İSA İLE İLGİLİ OLAĞANÜSTÜ HALLER

Yüksek Lisans Tezi

Tez Danışmanı: Ahmet Hikmet EROĞLU

Tez Jürisi Üyeleri

Adı ve Soyadı	**İmzası**
………………………………	…………………………………
……………………………….	………………………………..
……………………………….	……………………..............

Tez Sınavı Tarihi…………………………….

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR

AÜİF: Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi.

AÜİFD: Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi.

AÜDTCF: Ankara Üniversitesi Dil Tarih Coğrafya Fakültesi.

Bkz.: Bakınız.

Çev: Çeviren.

Dğr.: Diğer.

DİA: Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi.

DİB: Diyanet İşleri Başkanlığı.

SÜİFD: Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi.

TDV: Türkiye Diyanet Vakfı.

Tsz. : Tarihsiz.

UÜİFD: Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi.

ÖNSÖZ

İslam dinine göre; yüce Allah, insanlık tarihi boyunca, emir ve yasaklarını insanlara ulaştırmak amacıyla peygamberler göndermiştir. Tarihi süreç içerisinde pek çok peygamber insanlığı aydınlatmak ve onlara yol gösterici olmak için toplumlara önderlik etmiştir. İlk peygamber Hz. Âdem, son peygamber ise Hz. Muhammed (s.a.v)'dir. Bu iki peygamber arasında bir çok peygamber gelmiş, yüce Allah'ın emirlerini yasaklarını kavimlerine açıklamış ve onları Allah'ın yoluna davet etmiştir. Bu peygamberlerden birisi de Hz. İsa'dır.

Hz. İsa bir Yahudi peygamberi olarak Filistin bölgesinde yaşamıştır. Peygamberlik yönüyle diğer peygamberlerden farklı olmamakla birlikte Hz. İsa'yı diğer peygamberlerden ayıran en önemli özellik onun Allah'ın özel lütuflarına mazhar olmasıdır. Hz. İsa nebevî özelliklere sahip bir aileden gelmiş ve doğumu bütün insanlardan farklı olmuştur. O, olağanüstü bir şekilde Hz. Meryem'den babasız olarak dünyaya gelmiş, doğumuyla başlayan olağanüstülükler tebliğ hayatının çeşitli evrelerinde gerçekleştirdiği bir dizi olağanüstü olayla devam etmiş, ölümü de doğumuyla başlayan ve tebliğ hayatı boyunca süren olağanüstülüklerin bir devamı niteliğinde mucizevî bir şekilde gerçekleşmiştir. Hz. İsa'nın şahsı ve misyonu esnasında gerçekleşen bu olağanüstü haller, Hıristiyan dininin inanç esaslarının oluşmasında önemli bir rol oynamış, geçmişte birçok tartışma ve araştırmaya konu olmuştur.

Biz de bu çalışmamızda Hz. İsa'nın ana rahmine düşmesiyle başlayıp doğumu, yaşayışı ve ölümüyle devam eden olağanüstü hallerini Hıristiyanlarca

Kanonik kabul edilen ülkemizde yayınlanmış İncil tercümeleri ve Kur'an-ı Kerim'i esas alarak tespit etmeye ve değerlendirmeye çalışacağız.

Tezimiz bir giriş ve iki ana bölümden oluşmaktadır. Giriş kısmında; olağanüstü kavramı ve olağanüstü hali ifade eden kavramlar üzerinde literatür taraması yapılarak bu kavramların tanımı, ilahi dinler tarafından algılanış biçimi ve imkânı üzerinde duracağız.

Birinci bölümde; Hıristiyan kutsal kitabının bir bölümünü oluşturan Dört İncil hakkında kısa bir bilgi vererek, bu İncillerde olağanüstü kavramının ne ifade ettiğini çözümlemeye çalışacağız ve Hz. İsa'nın Hıristiyanlık'taki yeri hakkında bilgi vereceğiz. Daha sonra İncillerde Hz. İsa'ya atfedilen ifadelerden tezimizle ilgili kısmını ilgilendiren Hz. İsa ile ilgili olağanüstü olayları, İncillerdeki farklılıkları ve ortak yönleri göz önünde bulundurarak tespit etmeye çalışacağız.

İkinci bölümde ise; Kur'an-ı Kerim'e göre olağanüstü kavramının tanımını yapıp Hz. İsa'nın Kur'an-ı Kerim'de zikredilen özellikleri üzerinde duracağız. Daha sonra Kur'an-ı Kerim'de yer alan Hz. İsa ile ilgili olağanüstülüklerin tespitini yaparak bunlarla ilgili İslami kaynaklarda yer alan rivayetleri değerlendireceğiz ve bu olağanüstü hallerin İncillerde Hz. İsa ile ilgili olarak yer alan olağanüstü hallerle bir karşılaştırmasını yapacağız.

Çalışmalarım esnasında engin birikimi ve derin hoşgörüsünü benden esirgemeyen kıymetli hocam Prof. Dr. Ahmet Hikmet EROĞLU'ya teşekkürü bir borç bilirim.

Şükran PARLAK

Ankara,2008

GİRİŞ

A. TEZİN ÖNEMİ, AMACI VE YÖNTEMİ

İnsanlık tarihine bakıldığında, ilahi dinlerin temelinde nübüvvet müessesesinin yer aldığı görülmektedir. İlahi emir ve yasakların insanlığa ulaştırılması ancak bu şekilde mümkün olabilmiştir. Tarih boyunca Allah tarafından bir çok peygamber gönderilmiş ve bu peygamberler görevlerini tamamladıktan sonra bu dünyadan ayrılmışlardır. Bu peygamberler gönderildikleri toplumlarda hemen kabul görmemişler türlü sıkıntılarla karşılaşmışlardır. Çoğu zaman onların doğruluklarını tasdik edecek ve sözlerini onaylayacak deliller ortaya koymaları gerekmiştir. İşte bu noktada peygamberler, doğruluk iddialarını onaylayacak çeşitli olağanüstülükler göstermişlerdir.

Hz. İsa da bu süreci yaşayan peygamberlerden biridir. Doğumu olağanüstü bir şekilde gerçekleşen Hz. İsa, tebliğ hayatı boyunca vaaz ve nasihatler vererek insanları imana davet etmiş bu tebliğ faaliyetini yürütürken de yer yer vaazlarının hakikatini ispatlamak için pek çok olağanüstü hal göstermiştir. Yahudi toplumunda Hz. İsa'nın öğretilerinin yayılmasında ve ona inananların çoğalmasında Hz. İsa'nın şahsında gerçekleşen bu olağanüstü hallerin önemli bir etkisi olmuştur. Bu nedenle Hz. İsa'nın gösterdiği olağanüstü haller İncillerde geniş bir yer tutmaktadır. Hz. İsa'nın tebliğ faaliyeti esnasında önemli bir araç konumunda olan onun şahsında gerçekleşmiş olan olağanüstülükler, Hıristiyanlarca Hz. İsa'dan sonra bizzat Hz. İsa'nın gerçekleştirdiği fiiller olarak görülmüş ve bu fiiller neticesinde Hz. İsa tanrısallaştırılmıştır.

İslam inancına göre ise Hz. İsa, yüce Allah'ın özel lütuflarına mazhar olmuş bir peygamberdir. O da diğer peygamberler gibi bir insandır ve gerçekleştirdiği

olağanüstülükler Allah'ın izniyle gerçekleşmiştir. Onunla ilgili ortaya çıkan inanışlar büyük ölçüde sağlığında onu görmeyen ve yaşadıklarına şahitlik etmeyen Pavlus tarafından oluşturulmuştur. Bu inanışlar Yeni Ahit'in Dört İncil'den sonraki kitaplarında da kendini göstermiştir.

Biz, tezimizde Dört İncil ve Kur'an-ı Kerim'deki Hz. İsa ile ilgili olağanüstü halleri ortaya koyarak bir mukayese imkânı sunmaya çalıştık.

İslam kültüründeki Hz. İsa ile Hıristiyan kültüründeki İsa arasında belirgin farklar olduğu bilinen bir gerçektir. Hz. İsa diğer peygamberler gibi tevhid inancını insanlığa sunan bir beşer olduğuna göre onu insanüstü bir konuma taşıyan rivayetlerin incelenmesi ve Kur'an ışığında sorgulanması önem arz etmektedir.

Biz de tezimizde İncillerde ve Kur'an-ı Kerim'de Hz. İsa ile ilgili olan olağanüstülükleri tespit ederek bu sorgulamaya katkıda bulunmayı amaçladık.

Çalışmamızda öncelikle olağanüstü kavramı ve bu kavram içerisine dâhil olan kavramların sözlük ve terim anlamlarını Türkçe ve Arapça olarak basılmış sözlüklerden araştırarak, bu kavramlarla ilgili ansiklopedi, kitap, dergi ve makale gibi kaynakları taradık. Çeşitli kaynaklarda olağanüstü kavramı ile ilgili olan bölümlerin yanı sıra doğrudan bu konuya tahsis edilmiş olan eserleri tespit ettik. Bu kaynaklardan topladığımız bilgileri dinler tarihi biliminin fenomenolojik ve karşılaştırma metotlarını kullanarak metin haline getirdik.

Konumuzla ilgili olan temel kaynaklara ulaştık. Bu kaynaklardan Hz. İsa ile ilgili olağanüstü halleri tespit ederken Hıristiyanlık ile ilgili temel kaynak olan İncilleri ve İslam ile ilgili temel kaynak Kur'an-ı Kerim'i esas aldık. Kaynaklardan naklettiğimiz olayları objektif bir yaklaşımla vermeye çalıştık. İncillerden Hz. İsa ile ilgili olağanüstü halleri tespit edip bunları metinlerde geçtiği şekliyle ortaya koyduk.

Bu olağanüstü hallerin İncillerdeki farklılık ve benzerliklerini göz önünde bulundurarak karşılaştırmasını yaptık.

Kur'an-ı Kerim'de konumuzla alakalı olarak tespit ettiğimiz ayetleri aynen vererek İslam ile ilgili kaynaklardan tefsirlere, tarih kitaplarına ve konuyla ilgili yazılmış tez ve makalelere de müracaat ettik. Kur'an-ı Kerim'den ulaştığımız bilgileri bu kaynaklardan genişleterek açıklama yoluna gittik. İncillerde zikredilen Hz. İsa ile ilgili olağanüstü halleri, Kur'an-ı Kerim ve bu kaynaklarda yer alan bilgilerle karşılaştırmaya çalıştık.

Bu temel kaynaklar yanında batıda ve ülkemizde konumuzla ilgili yapılmış olan müstakil eserler de tezimizi yazmamızda müracaat ettiğimiz kaynaklarımız arasında yer almaktadır. Bu kaynaklara bibliyografyada geniş olarak yer verilmiştir.

B. OLAĞANÜSTÜ KAVRAMI VE OLAĞANÜSTÜ HALİ İFADE EDEN KAVRAMLAR

Olağanüstü kelimesi sözlükte; yaratılışın ve olanakların üstünde, alışılmıştan ve benzerlerinden farklı olan, beklenmedik bir zamanda ortaya çıkan ön tasarısız bir şekilde meydana gelen ve harikulâde manalarına gelir.[1]

Bu kavram, alışılmışın dışında tabiattaki işleyişi belirli zamanlarda bozan tabiatüstü olaylar için de kullanılır.[2] Olağanüstü kavramını, tabiatta şimdiye kadar olanların aksine bir hadisenin meydana gelmesi şeklinde tanımlayanlar da bulunmaktadır.[3]

[1] "Olağanüstü", Türkçe Sözlük, Türk Dil Derneği Yayınları, İstanbul 2005, 1443.
[2] M. Sait Özervarlı, "Harikulâde", DİA, İstanbul 1997, XVI/181.
[3] Adnan Aslan, "Harikulâde", DİA, İstanbul 1997, XVI/183.

Tabiattaki olaylar belli bir ölçü ve denge içinde meydana gelir. Her şey belli bir kural dâhilinde hareket eder. İşte insana herhangi bir şeyin olağanüstü olduğunu hissettiren şey, bu ölçü ve düzen içinde bir olayın vukuunun beklenenin ya da alışılanın dışında bir şekilde cereyan etmesidir.[4] Örneğin; bir insanın yaşaması, görmesi, yürümesi olağandır. Ancak bir insanın öldükten sonra dirilmesi, bir kaza sonucu kör olduktan sonra aniden görmeye başlaması, felçli iken birden bire yürümesi normal olayların seyrine uymamaktadır. Böyle olaylar olağanüstü bir hali ifade etmektedir.

Bir şeyin olağan -hep aynı tarz üzere bulunması sürekli olarak ya sıfatının yenilenmesi ve tekerrür etmesi ya da bir tek halde bulunarak devam etmesi suretiyle aynı halde bulunması[5]- veya olağanüstü olması zamana ve kişilere göre değişebilir. Daha önceki nesillerin olağanüstü olarak kabul etiği bir çok olay, artık günlük hayatta her zaman görülen sıradan hadiseler konumuna gelebilir. Örneğin; resim ve seslerin bir yerden bir yere aktarılması, çok kısa zamanda çok uzun mesafelerin katedilmesi, binlerce kitabın bilgisinin bir bilgisayar belleğinde depolanması önceki nesillere göre olağanüstü gibi görünürken günümüzde ise herkesin alıştığı, sıradan, olağan durumlardır. Bunlardan birinin bir iki asır önce gerçekleşmesi durumunda olağanüstü olay sayılacağı muhakkaktır. Ancak bu durum tabiat yasalarının değişkenliğinden değil bilimsel ve teknolojik gelişmelerden kaynaklanmaktadır. Olağanüstü olayların değerlendirilmesinde bu özelliğin de dikkate alınması gerekir.

Bilinen tabiat yasalarının aksine vuku bulan veya alışılanın dışında gerçekleşen bir çok olayın varlığı tarih boyunca insanlar tarafından nakledilmiştir.

---

[4] Aslan, "Harikulâde",DİA, XVI/183.

[5] Ebu Bekir Muhammed b. Tayyib Bakıllâni, Olağanüstü Olaylar ve Aralarındaki Farklar, (çev: Adil Bebek), Rağbet Yayınları, İstanbul 1998, 80.

Bu tür yani olağanüstü (tabiatüstü) olarak nitelenen olayları doğrudan ilahi irade ile açıklayanların yanı sıra henüz bilinmeyen ancak tabiatta var olan başka kanunlar çerçevesinde meydana geldiğini veya insanlarda bulunan birtakım özelliklerden kaynaklandığını ileri sürenler de olmuştur.[6]

İslam dünyasında olağanüstü olayların olabilirliği âlimlerin hemen hepsi tarafından kabul edilmektedir. Ehl-i sünnet telakkisine göre, tabiat kanunlarının yaratıcısı ve yöneticisi yüce Allah'tır. Yüce Allah kâinatı bu kanunlar çerçevesinde idare etmektedir. Onun zâtı ve sıfatları için bir zorunluluk ve sınırlama söz konusu olamayacağından Allah mevcut âlemdeki kanunlar üzerinde tasarrufta bulunma hakkına muktedirdir.[7] Bu durumda; olağanüstü olaylarda Allah'ın müdahalesini düşünmek mümkündür.

Batı dünyasında da olağanüstü olayların olabilirliği sorgulanmış netice olarak materyalist, pozitivist ve determinist akımların dışında genel olarak olağanüstü olayların varlığı kabul edilmiştir. Bu akımlar metafizik alanı kabul etmediklerinden yaratıcı bir kudretin varlığını ve Onun âleme müdahale edebileceğini imkân dâhilinde görmezler.[8] Onlara göre evrendeki olaylar bir takım zorunlu ve değiştirilemez kanunlar çerçevesinde, belli sebeplerin belli sonuçlar (sebep-sonuç ilişkisi) doğurmasıyla meydana gelmektedir.[9] Batı dünyasında bu felsefi akımlara karşı çıkarak olağanüstü olayların varlığını kabul eden düşünürler de bulunmaktadır. Örneğin C.S. Lewis'in, deney ve gözleme dayalı bilimin olağanüstü olayların imkânı konusunda bir karar verme hakkına sahip olmadığını, tabiattaki düzenden hareketle

---

[6] Halil İbrahim Bulut, "Harikulâde Olması Açısından Kerâmet ve Mucize İle İlişkisi", SÜİFD, Sakarya 2001, III/329.

[7] Bulut, 334; Özervarlı, "Harikulâde", DİA, İstanbul 1997, XVI/181.

[8] Aslan, "Harikulâde", DİA, XVI/183; Bulut, 329,332.

[9] Süleyman Hayri Bolay, Felsefî Doktrinler Sözlüğü, Ötüken Yayınları, İstanbul 1979, 51-52; İlhan Kutluer, "Determinizm", DİA, İstanbul 1994, IX/215-220.

çıkarılan genel kanunlara dayanan bilimin hiç bir zaman bu kanunların bir istisnasının olup olamayacağı hususunda sağlıklı bir karar veremeyeceğini söylediği ifade edilmektedir.[10] Diğer taraftan Emile Boutroux ve Richard Swinburne gibi düşünürlerin de tabiat kanunlarındaki sebep-sonuç ilişkisi şeklindeki zorunluluk bağını kaldırarak olağanüstü olayların gerçekleşmesinin mümkün olduğunu savundukları belirtilmektedir.[11]

Olağanüstü olayların imkânı konusunda sonuç olarak diyebiliriz ki metafizik alanı yok sayarak ve tabiat kanunlarının değiştirilemez olduğunu ileri sürerek olağanüstü hadiselerin imkânsız olduğunu söylemek çok da isabetli görünmemektedir. Olağanüstü hadiseleri inkâr edenler esasta hata ederek âlemi yaratan yüce kudretin dilediği zaman varlığa müdahale edebileceği ihtimalini görmezden gelmektedirler. Halbuki insanlık tarihinde bu tür olayların gerçekleştiği tecrübeyle sabittir.[12]

Tarih boyunca insanlar tarafından nakledilen olağanüstü olaylar genel olarak ilahi irade ile bağlantılı olmaları bakımından benzer olmakla beraber, sahiplerinin dini konum veya özelliklerine göre farklı isimlendirilmektedirler. Örneğin peygamberlerden zuhur eden olağanüstü hâdiselere mucize denilirken, salih kullardan zuhur edenlere kerâmet; inkârcı kâfirlerden zuhur eden olağanüstü hâdiselere istidrâc veya ihânet adı verilmiştir. Bunlar dışında ilahi irade ile değil de bazı fiziki ve psikolojik sebeplerle açıklanabilen sihir, hokkabazlık, kehânet gibi olağanüstü görünümlü olaylar da mevcuttur.[13]

---

[10] Aslan, "Harikulâde", DİA, XVI/183.
[11] Aslan, "Harikulâde", DİA, XVI/184-185.
[12] Bulut, "Mucizenin İmkan ve Delaleti Konusunda İleri Sürülen İtirazlar" , SÜİFD, Sakarya, 2001, IV/176-178.
[13] Bulut, "Harikulâde Olması Açısından Kerâmet ve Mucize İle İlişkisi", 330.

Araştırmamızda üzerinde durduğumuz Hz. İsa ile ilgili Dört İncil'de ve Kur'an-ı Kerim'deki olağanüstü halleri iyi anlayabilmek açısından olağanüstü halleri nitelendirmek için kullanılan kavramları birer birer ele alacağız.

1. Mucize

Mucize sözlükte, "kudretin zıddı, bir şeye güç yetirememek" anlamında olan "a-c-z" kökünden türemiş bir isim olup, "karşı konulamaz, insanı aciz bırakan olağanüstü olay, durum veya nesne" anlamındadır.[14]

Terim olarak ise mucize, peygamberlik iddiasında bulunan bir kişinin kendisini inkâr edenlere meydan okuduğu bir sırada, tabiat kanunlarına aykırı bir olayın bir başkasını benzerini getirmekten aciz bırakacak ve nübüvvet iddiasını doğrulayacak bir şekilde vukuu bulmasıdır.[15]

Mucize kelimesi çeşitli şekillerde tanımlanmaktadır. Mucizeyi, doğaüstü ya da tanrısal bir gücün varlığına ya da etkililiğine bağlanan olağanüstü bir olay[16] olarak tanımlayanlar olduğu gibi bu kelimeyi "Tanrı tarafından meydana getirilmiş, dini önemi hâiz, olağanüstü türden bir olay" olarak tanımlayanlar da vardır.[17]

Allah'ın varlığını teistik anlamlarda kabul eden toplumlarda mucize, Tanrı'nın tabiata müdahalesi olarak görülür. Bu durumda mucizelerin iki ana fonksiyonu vardır. İlk olarak mucizeler, ilahi vahyi doğrulayıcı bir belge olarak işlev görür. İkinci olarak da, Tanrı'nın varlığı, ilahi kudret ve iradenin mahiyeti hakkında

[14] İbn Manzur, Lisanu'l-Arab, Dârû Sâdır, Beyrut 1956, XIV/61-62.
[15] Nureddin es-Sabunî, Mâturidiyye Akâidi, (çev: Bekir Topaloğlu), DİB Yayınları, Ankara 1979, 112-122.
[16] Meydan Larousse, Büyük Lügat ve Ansiklopedi, "Mucize", Meydan Yayınları, İstanbul 1972, IX/20.
[17] Recep Kılıç, Modern Batı Düşüncesinde Vahiy, AÜİF Yayınları, Ankara 2002, 139.

insanlara yol gösterir. Mucize, tasdiki zorlayan bir işaretten ziyade davet eden bir işarettir.[18]

Yahudi inancına göre mucize, Tanrı'nın insanlar üzerindeki gücünü ve otoritesini gösterdiği olaylar şeklinde anlaşılmaktadır. Hz. Musa döneminde Hz. Musa'nın görevini yapabilmesi için ona verilen asâ ve o dönemde meydana gelen olağanüstü olaylar mucize kapsamında değerlendirilir.[19] Eski Ahit'te mucize iki farklı şekilde ifade edilir:

i. Aynı kökten gelen "pele" ve "nifla (ot)" Tanrıya atfedilen hârika olaylar ve işler için kullanılır.

ii. "Mofet (im)" kelimesi de daha ziyade peygamberlikle bağlantılı biçimde kullanılır. Talmud'da mucizeler tartışmasız doğru olarak kabul edilir. Bununla beraber hahamlar, mucizeye fazla bir önem atfetmezler. Mucizeyi, daha önce Tanrı tarafından tasarlanmış olayların zamanı gelince yaratılması olarak görürler.[20]

Hıristiyanlık'ta da mucize, doğrudan Tanrı'nın irade ve otoritesiyle bağlantılı görünen hayret verici olay olmanın yanında aynı zamanda da muhatapların bilgilendirilmesini amaçlayan olağanüstü olayları ifade eder[21]. Yeni Ahit'te mucize karşılığında "terata", "dunameis", "semeia" kelimeleri kullanılır. Bunlardan "terata" Yeni Ahit'te " …Ve yukarıda gökte harikalar, aşağıda yeryüzünde de alametler…"[22] şeklinde ifade edilerek mucizenin yarattığı harikulâde hale, "dunameis"; "… Onun

---

[18] Kılıç, 140.
[19] Salime Leyla Gürkan, "Mucize", DİA, İstanbul 2005, XXX/353.
[20] Gürkan, "Mucize", DİA, XXX/353.
[21] Gürkan, "Mucize", DİA, XXX/354.
[22] Resullerin İşleri, II/19; İbranilere Mektup, II/4.

vasıtası ile Allah'ın aranızda yaptığı kudretli işler, harikalar, alametler…"[23] şeklinde ifade edilerek mucizenin ortaya çıkmasını sağlayan tabiatüstü güce, "semeia" ise; " … Muallim senden bir alamet görmek isteriz…"[24], "… Kendi alametlerinin bu başlangıcını…"[25] şeklinde ifade edilerek mucizenin son gayesi olan delil olma özelliğine işarette bulunur.[26]

Yahudilik'te ve Müslümanlık'ta mucizenin, peygamberlik vazifesiyle görevlendirilen şahıs tarafından bu savını kanıtlamak üzere gösterildiğine inanılır. Ancak Hıristiyanlık'ta Hz. İsa'nın yanı sıra havarilerin de mucize gösterdiğine inanılır.[27]

İslam inancına göre ise mucize, özü itibariyle Allah'a ait bir iş olarak gözükmekle birlikte peygamberlerin ellerinde ortaya çıkan olağanüstü işlerdir. Bu yönüyle mucize Allah'tan başka hiç kimseye isnad edilemez.[28] Bütün mucizeler Allah'ın eseridir, peygamberler ise mucizenin gerçekleşmesinde birer aracıdır. Kur'an-ı Kerim'de mucize kelimesi yer almamaktadır. Kur'an'da Peygamberlerin Allah tarafından gönderilmiş gerçek elçiler olduğunu kanıtlayan olağanüstü (harikulâde) olaylar çok defa "âyet"[29] kelimesiyle ifade edilmiştir. Ayrıca Kur'an'da mucize anlamında "beyyine"[30], "burhân", "sultân"[31], "hak"[32], "furkan"[33] kelimeleri de yer yer kullanılmıştır.[34]

---

[23] Resullerin İşleri, II/22; Romalılara Mektup, XV/19.
[24] Matta, XII/38.
[25] Yuhanna, II/11.
[26] Gürkan, "Mucize", DİA, XXX/354.
[27] Gürkan, "Mucize", DİA, XXX/354-355.
[28] Osman Karadeniz, İlim ve Din Açısından Mucize, Marifet Yayınları, İstanbul 1999, 22-28.
[29] Bkz. A'raf, 7/73; Hûd, 11/96; Kasas, 28/31-32, 35; Âl-i İmran, 3/49-50; Tâ-Hâ, 20/22.
[30] Bkz. Maide, 5/110; Fâtır, 35/25; Hûd, 11/28.
[31] Bkz. Kasas, 28/32; Nisâ, 4/153.
[32] Bkz. Yunus, 10/76
[33] Bkz. Bakara, 2/53.
[34] Bulut, "Mucize", DİA, İstanbul 2005, XXX/350.

Dini literatürde; peygamberlik iddiasında bulunan kimsenin doğruluğuna delil olabilmesi için mucizenin bazı özellikleri üzerinde durulur. Buna göre; peygamberliğin kanıtı olarak gösterilen mucizelerin;

i. Tabiat kanunlarına aykırı bir olağanüstülük ihtiva etmesi ve bu olayın doğrudan veya dolaylı olarak ilâhi bir fiil olması,

ii. İddia sahibinin doğruluğuna işaret edecek bir tarzda vukuu bulması, peygamberin güvenirliğini zedeleyecek bir şüphe taşımaması,

iii. Peygamberlik iddiası ile gerçekleşen olay arasında iddia ile ilgisini şüpheye sokacak bir zaman dilimi geçmemesi yani peygamberlik iddiasının hemen peşinden gerçekleşmesi gerekir.[35]

Peygamberlerden nübüvvet öncesi dönemde de bir takım olağanüstü olaylar zuhur edebilir. Bu olağanüstü olaylara dini literatürde *irhâs* adı verilmektedir. Bu tür olayların nübüvvete bir çeşit hazırlık aşaması oluşturduğu kabul edilir. Hz. Meryem'e doğumu esnasında bir takım yiyeceklerin sunulması, Hz. İsa'nın doğduktan hemen sonra konuşması, Hz. Muhammed'in çocukluğunda onu güneşin yakıcılığından korumak için bir bulutun üzerinde dolaşması gibi olağanüstü olaylar irhâs olarak değerlendirilmektedir.[36]

2. Kerâmet

Olağanüstü hallerin bir çeşidini ifade etmek için de kerâmet kavramı kullanılır. Kerâmet sözlükte "şerefli ve aziz olmak, cömert olmak" manasına gelen "krm" kökünden türemiş bir isim olup "bolca ve kolayca ihsan etmek, cömertçe

---

[35] Ahmet Akbulut, Nübüvvet Meselesi Üzerine, Birleşik Yayınları, Ankara 1992, 18.
[36] Özervarlı, "Harikulâde", DİA, XVI/181.

lütufta bulunmak" manalarına gelmektedir.[37] Kur'an-ı Kerim'de kerâmet kelimesinin kök harfleri olan "krm" ve türevleri genel olarak "değerli, en değerli, üstün, güzel, üstün fazilet" gibi manalarda da kullanılmıştır.[38]

Terim olarak kerâmet; nübüvvet iddiası bulunmaksızın yüce Allah'ın bir ikramı olarak dinine bağlı, ahlaklı ve iyi hal sahibi müminlerden zuhur eden ve tabiat kanunlarıyla izah edilemeyen olağanüstü hâdiselerdir.[39]

Kerâmetler iki kısımdır:

i. Mânevî (ilmi) Kerâmet: İlim, ahlâk, ibâdet, mârifet ve takvada mesâfe kat edip mânen seviye almaktır. Bu tür kerâmetler arasında; ibâdetleri zamanında edâ etmek, iyi huylu olmak, kötülükleri terk etmek, insanlara elinden geldiğince hizmet etmek, ahlâkı, güzel sözleri ve örnek davranışlarıyla insanlara rehberlik etmek özetle "emr-i bil ma'ruf nehy-i ani-l münker" de istikâmet üzere olmak sayılabilir. Bu tür kerâmetleri akıl ve tefekkür ile elde etmek mümkün değildir. Yüce Allah bunu ancak seçtiği kullarına ihsân eder, öğrenilmez ve öğretilmez.[40]

ii. Hissî (Kevnî) Kerâmet: Gönüllerden geçeni bilmek, su üzerinde yürümek, havada uçmak, tayy-i mekan yapmak, sofradaki yemekleri bereketlendirmek, vahşi hayvanlarla görüşüp onlara iş gördürmek vs. gibi madde âleminde meydana gelen olağanüstü hâdiselerdir.[41].

İslam âlimlerinin çoğunluğu kerâmeti kabul etmekte, bir kısmı ise kabul etmemektedir. Kerâmeti kabul etmeyen âlimler, kerâmetin aklî ve nâkli delillerden yoksun olduğunu, veli olmak için harikulâde bir olay göstermek gibi bir şartın

---

[37] İbn Manzur, XII/510-511; Bulut, "Harikulâde Olması Açısından Kerâmet ve Mucize İle İlişkisi", 331.

[38] M. Sait Şimşek, "Keramet", SÜİFD, Konya 1990, III/105.

[39] Osman Nuri Topbaş, İmandan İhsana Tasavvuf, Erkam Yayınları, İstanbul 2002, 373; Fikret Karaman, Dini Kavramlar Sözlüğü, DİB Yayınları, Ankara 2006, 372.

[40] Selçuk Eraydın, Tasavvuf ve Tarikatlar, Marifet Yayınları, İstanbul 1981, 51.

[41] Eraydın, 51.

nasslarda zikredilmediğini, kerâmetlerin daha çok müritlerce uydurularak salih insanlara atfedildiğini savunurlar. Bu âlimlere göre kerâmet tabiat kanunlarını aşan olağanüstü bir olay olduğuna göre velilerin ve salih kulların ellerinde bu tür olayların vuku bulması mümkün değildir. Peygamber olmayan bir kimseye harikulâde olaylar gerçekleştirme imkânını vermek mucizeyi nübüvvetin delili olmaktan çıkarır ve nebi ile veli eşit konuma gelir. Ayrıca kerâmet velilerde görülen bir olay olsaydı en çok sahabe ve tabiin devrinde vukuu bulurdu. Ancak bu iki neslin kerâmet gösterdiğini kanıtlayan rivâyetler mütevâtirlikten uzak, âhad haberler seviyesindedir.[42]

Kerâmeti kabul edenlere göre, kerâmet aklen imkansız değildir. Çünkü Allah bir olayı tabiat kanunları düzeninde yaratabileceği gibi bunu aşan bir tarzda da yaratabilir. Kerâmet, salih kulların doğru bir çizgide bulunduğunu kanıtlaması ve müminlerin inancının sağlamlaşması için gerekli olabilir. Bu âlimlere göre Kur'an, sünnet ve âlimlerin icmâında kerâmetin varlığına dair deliller mevcuttur. Kur'an'da peygamber olmadıkları halde bazı iyi kullar hakkında olağanüstü olaylardan bahsedilmiş,[43] Hz. Meryem'in melekleri görüp onlarla konuştuğu bildirilmiş,[44] Ashâb-ı Kehf'in uzun yıllar mağarada uyutulmak suretiyle düşmanlarından korunduğu anlatılmış,[45] Hz. Musa'nın annesinin başından geçen olağanüstü olaylar nakledilmiş,[46] Hz. Süleyman'ın isteği üzerine Sebe melikesinin tahtının çok kısa bir sürede uzak mesafeden getirildiği haber verilmiştir.[47] Bu olaylar Kur'an-ı Kerim'de geçen kerâmet örnekleri olarak görülür. Hadislerde de birtakım kerâmet

---

[42] Bulut, "Harikulâde Olması Açısından Kerâmet ve Mucize İle İlişkisi", 338-339.
[43] Bkz. Âl-i İmran, 3/38-40.
[44] Bkz. Meryem, 19/24-26.
[45] Bkz. Kehf, 18/16-26.
[46] Bkz. Kasas, 28/7-13.
[47] Bkz. Neml, 27/38.

örneklerinden bahsedilmiş, sahabe, tâbiin ve diğer salih kişilerden de bir çok kerâmet haberi rivayet edilmiştir.[48]

Yahudilik'te ve Hıristiyanlık'ta da Tanrı'nın gücü ve iradesiyle din adamları ve mistik şahsiyetlerin hatta sıradan müminlerin ibadet ve dua etmek suretiyle hastaları iyileştirme, bazı istekleri yerine getirme gibi olağanüstü haller gösterdiğine inanılmaktadır.[49] Yeni Ahit'te havarilerin tebliğ faaliyetleri sırasında insanları kötü ruhların tesirinden kurtarmak, hastalıkları iyileştirmek gibi olağanüstü olaylar gerçekleştirdikleri belirtilmektedir.[50]

Kerâmet, şekil/dış görünüm bakımından mucizeye benzemekte ise de bazı özellikler sebebiyle ondan ayrılmaktadır. Mucizeler peygamberlerden, kerâmet ise takva halinde bulunan evliyadan yani Allah dostu, salih kimselerden zuhur eder.[51] Mucize, peygamberlik iddiası ile birlikte inkârcılara karşı ortaya konur ve peygamberin nübüvvetini ispat edecek bir tarzda vuku bulur. Kerâmet ise evliyanın isteği dışında cereyan eder ve evliyanın söz konusu durumu gizlemesi ve açığa vurmaması daha uygundur.[52] Peygamber, mucizesini mucize olarak takdim eder ve ona kesin inanmak gerekir. Çünkü peygamberin mucizesi onun peygamberliğinin delili olarak kabul edilir. Veli ise kendisinden zuhur eden harikulâdeliğin kerâmet olduğunu iddia edemeyeceği gibi bir başkası da onunla ilgili olağanüstü bir hal için

[48] Süleyman Uludağ, "Kerâmet", DİA, Ankara 2002, XXV/266-267.
[49] Uludağ, "Kerâmet", DİA, XXV/265; İslam inancında; Yahudilik ve Hıristiyanlık'ta olduğu gibi sıradan müminlerin de olağanüstü haller gösterebileceğine inanılır. Allah'ın herhangi bir mümine yardım etmesi suretiyle gösterdiği bu olağanüstü olaya "maûnet" adı verilir. Maûnet, Allah'ın kulunu maddi ve manevi zararlardan koruması şeklinde olabileceği gibi ona diğer kullarınkinden farklı, muhteşem nimetler sunmasıyla da gerçekleşebilir. (Bkz. Özervarlı, "Harikulâde", DİA, XVI/181)
[50] Bkz. Resullerin İşleri, II/43, III/1-10, V/12, XVI/18, XIX/13-17.
[51] Abdulkerim Kuşeyrî, Kuşeyrî Risâlesi, (çev: Süleyman Uludağ), Dergâh Yayınları, İstanbul 1978, 469.
[52] Kuşeyrî, 533; Bulut, "Harikulâde Olması Açısından Kerâmet ve Mucize İle İlişkisi", 347.

kesin olarak kerâmettir, diyemez. Çünkü bu durum aldatmaca da olabilir.[53] Mucizelerin bir benzeri yapılamaz, kerâmetin ise benzeri yapılabilir. Mucizeler doğrudan Allah'ın müdahalesiyle meydana gelirler, kerâmet ise bazı âlimlere göre evliyanın zâti sıfatlarından kaynaklanır. [54]

3. İstidrâc

Olağanüstü hali ifade eden kavramlardan birisi de istidrâctır. İstidrâc kelimesi sözlükte; merdiven basamaklarını çıkar gibi yavaş yavaş yürümek, merdiven çıkmak, derece derece yükselmeye çalışmak manalarına gelen "derc" kökünden türemiştir. Bu kelime; bir kimseyi bir şeye adım adım yaklaştırmak, onu kurduğu tuzağa yaklaştırıp düşürmek aldatmak anlamına gelmektedir.[55]

Terim olarak istidrâc, zâlim, inkârcı ve azgın kişilerin tedrici olarak felakete yaklaştırılması ve bu esnada kendilerine bazı geçici imkan ve başarıların sağlanması anlamını ifade eder.[56]

İstidrâc kelimesi, Kur'an-ı Kerim'de Allah'ın ayetlerini yalanlayanları onların bilemeyecekleri yollarla tedrici olarak sezdirmeden azaba maruz bırakması, her yeni hata ve günahta yeni nimet ve imkânlar vererek azdırması, aslında helâke götürmesi gibi manaları ifade eder.[57] Ayrıca Kur'an'da genel bir ifade kullanılarak önceki milletlerin hakka boyun eğmelerini sağlamak amacıyla bir süre sıkıntılar ve hastalıklarla denenip, kendilerine bir nimetin verildiği ve sonunda alabildiğine

---

[53] Şimşek, "Keramet", 115; Akbulut, 35.
[54] Bulut, "Harikulâde Olması Açısından Kerâmet ve Mucize İle İlişkisi", 348.
[55] Karaman, 331-332.
[56] Özervarlı, "Harikulâde", DİA, XVI/181-182.
[57] A'raf, 7/182.

şımardıkları bir sırada ansızın yakalanıp helâk edildiklerini ifade eden[58] istidrâc örnekleri de bulunmaktadır.[59]

Mucize ve istidrâc kavramları olağanüstü olmaları açısından birbirlerine benzemekte ise de tamamen farklı kavramlardır. Mucizeler peygamberlerin ellerinde nübüvvet iddiasını doğrulamak üzere Allah tarafından gerçekleştirilen olağanüstü olaylardır. İstidrâc ise inkârcı ve kâfir kişilerden zuhur eder. Bu kişiler Firavun örneğinde olduğu gibi peygamberlik iddiasından çok başarılarının kendi gayretlerinden kaynaklandığını zannederek kibirlenirler ve azgınlıklarını artırırlar[60]. İstidrâcta kâfir, azgın ya da zâlim kişinin azgınlığını artırıp kademe kademe Allah tarafından azaba yaklaştırılması vardır. İstidrâcı gerçekleştiren kimse, onu kendi yararına bir durum, hayırlı bir gelişme zanneder. Ancak dış görünüş itibariyle lütuf gibi görünen o nimetler gerçekte onun için bir anlamda uçuruma sürüklenmeyi ifade eder.[61]

Görüldüğü gibi kerâmet ve istidrâc mahiyet itibarıyla aynı özellikleri göstermekte ancak bunu gerçekleştirenlerin Müslüman olup olmamaları bakımından ayrılmaktadır. Ayrıca yapılan işlem aynı olmasına rağmen Müslümanların kerâmet göstermeleri onların dindarlıklarını arttırmakta, Müslüman olmayanların gösterdikleri istidrâc ise onların aldanışlarını arttırmaktadır.

4. Sihir

---

[58] En'âm, 6/42-45.
[59] İsmail Durmuş, "İstidrâc", DİA, İstanbul 2001, XXIII/328.
[60] Durmuş, "İstidrâc", XXIII/328-329. Peygamberlik iddiasında bulunan kafir bir kimseden iddiasının aksini kanıtlayan bir olağanüstülüğün vuku bulmasına "ihânet" denilir. Müseylimetülkezzab'ın tek gözü kör olan birini iyileştirmek isterken diğer gözünü de kör etmesi olayı ihânete örnek olarak zikredilebilir. (Bkz. Özervarlı, "Hârikulâde", DİA, XVI/182).
[61] Elmalılı M. Hamdi Yazır, Hak Dînî Kur'an Dili, Azim Yayıncılık, İstanbul Tsz., IV/182.

Olağanüstü olayları ifade eden kavramlardan birisi de sihirdir. Sihirde inanç boyutu olmasına rağmen manevi değil maddi çıkar söz konusudur. Sihir kelimesi sözlükte, "aldatmak, göz boyamak, oyalamak, gönlünü çalmak, batıl şeyi hak diye göstermek ve gizli işlem yapmak" gibi anlamlara gelmektedir.[62] Terim olarak ise sihir; başkasından öğrenilen, bazı vasıtalar kullanmak suretiyle daha çok çıkar sağlamak, insanlar üzerinde hâkimiyet kurmak, güç gösterisinde bulunmak için yapılan olağandışı bir görünüm sergileyen faaliyetlerdir.[63]

Sihrin çeşitli tanımları yapılmıştır. Sihri, kendisiyle şeytana yaklaşılan ve ondan yardım temin edilen, kötü maksatlılık nitelikleri taşıyan bir iş[64] olarak tanımlayanların yanı sıra "temelinde dinamist bir dünya görüşüyle tabunun ve çâresizlik, istek, çağrışım vb. psikolojik nedenlerin yattığı, belli bir teknikle belli kuralları gerektiren ve sihirbazlar tarafından uygulanan pratik bir sanat" olarak tanımlayanlar da bulunmaktadır.[65]

Sihir, olağanüstü etkileyici bir güç veya bilgiye sahip olduğuna inanılan kişilerce bir amaca ulaşmak için ruhların, cinlerin, canlı veya ölmüş hayvanlar, cisimler ve bazı şekillerin araç olarak kullanılmasıyla yapılır. Sihrin yapılış amacı kişilere veya olaylara etki ederek iyi veya kötü bir menfaat sağlamaktır.[66] Sihrin ilahi irade ile hiçbir bağlantısı yoktur.[67]

Sihrin, tabiat kuvvetleriyle insanlar arasında birtakım gizli ilişkilerin bulunduğu ve tabiattaki bütün varlıkların, insanın anlayış gücünü aşan bilinmeyen gizli kuvvetler tarafından yönetildiği inancından doğduğu söylenir. İlk sihir yapanlar

---

62 Karaman, 76.
63 Özervarlı, "Hârikulâde", DİA, XVI/182.
64 Yazır, I/366.
65 S. Veyis Örnek, Etnoloji Sözlüğü, AÜDTCF Yayınları, Ankara 1972, 52.
66 Karaman, 77.
67 Yazır, I/366.

da ilkel toplumlardaki rahipler ve din görevlileri olduğu kanaati vardır. Tarih boyunca din kitapları ve kutsal sözler bu konuda kullanılan birer araç olmuş ve sihir Mezopotamya'dan Çin'e kadar çok geniş bir coğrafi alanda yayılma imkânı bulmuştur.[68] Sihir, İslam'dan önceki toplumlarda ve dinlerde kendini gelecekten haber verme, tılsımla tedavi etme, cincilik, falcılık, tabiat olaylarını ve güçlerini kontrol etme, kehânette bulunma gibi davranışlar şeklinde kendini göstermiştir.[69]

Tarihte, peygamberlerini kabul etmek istemeyen topluluklar peygamberlerin gösterdiği mucizelere karşı gelebilmek için sihir ilmiyle olağanüstü olaylar meydana getirmeye çalışmışlardır. Bunların arasında en önemli yeri Yahudi milleti almaktadır. Yahudilerin sihir ilmine kaynaklık yaptıkları ileri sürülmüştür.[70] Tevrat'ta şu ifadelerle "Aranızda oğlunu ve kızını ateşten geçiren yahut falcı yahut müneccim yahut sihirbaz yahut büyücülere yahut cinci yahut bakıcı yahut ölülere danışan bulunmayacak" Yahudilerin bu işle uğraşmaları kesin bir şekilde yasaklanmıştır.[71] Yeni Ahit'te sihirbazlık, bedenin yaptığı kötü işlerden biri olarak değerlendirilir ve kişiyi Allah'tan uzaklaştıran günahlardan kabul edilir.[72] Ayrıca sihirbazlar "hile ve kötülükle dolu", "Rabbın yolundan saptıran, iblisin oğlu" gibi çeşitli sıfatlarla anlatılmaktadır.[73]

Kur'an-ı Kerim'de yüce Allah sihrin kaynağının ilâhi olduğunu göstermeye çalışan Yahudilere karşı onun şeytanın işlerinden olduğunu ve kişiyi küfre götüreceğini bildirerek sihir işiyle meşgul olmayı kesinlikle yasaklamıştır.[74] Aynı

---

[68] Meydan Larousse, "Sihir", XI/316.
[69] Karaman, 77.
[70] The Jewish Encyclopedia, "Magic", NewYork-Amerika 1904, VIII/255-256.
[71] Tesniye, XVIII/10-11.
[72] Bkz. Galatyalılara Mektup, V/20-21.
[73] Bkz. Resullerin İşleri, XIII/10.
[74] Bkz. Yunus, 10/77; Bakara, 2/102.

şekilde Hz. Peygamberden yapılan rivayetlerde de sihre karşı olumsuz bir tavır sergilenmiş ve sihirle meşguliyet yasaklanmıştır. Lebid bin Assam'ın Hz. Peygambere sihir yaptığı, bunun tesirinin Rasûlullahta görüldüğü, Felak ve Nâs surelerinin sihre karşı bir tedbir olarak nazil olduğu kaynaklarda zikredilir.[75]

Sihir görünüş itibariyle mucizeye benzetilse de olağanüstü bir hadise değildir. Sadece olağanüstü görünümlüdür. Sihirde insanlara eşyayı olduğundan başka bir surette gösterme, hayal ettirme, göz aldatmacası gibi bazı hile, teknik ve bilgiler vardır. Bazı sihirler sihirbazların gözle görülmeyecek kadar ince olan âletleriyle yapılmaktadır. Sihri gören insanlar sihirbazın eşya üzerinde veya diğer insanlar üzerinde etki yaptığını, o şeyler üzerinde tasarrufta bulunduğunu bir fiil işlediğini zannetse de aslında böyle bir şey yoktur.[76] Mucize, tamamıyla ilahi irade ile bağlantılıdır. Peygamberler tarafından yapılır. Hiçbir sihirbaz veya insanın peygamberlerin mucizelerinden herhangi birini ve o cinsten bir şeyi hile ve teknikle yapması mümkün değildir. Çünkü insan ancak güç yetirilebilen şeylerde bir takım hileler yapabilir, teknik kullanabilir. Peygamberlerin mucize olarak göstermiş oldukları fiillerin bir benzerini bütün sihirbazlar bir araya gelseler dahi yapamazlar.[77]

Sihir, mucize dışında el çabukluğu ve kehânet kavramlarıyla benzerlik taşır. Ancak sihir, görünüşte el çabukluğuna (hokkabazlığa) benzese de hokkabazlıkta sihirde olan gizil güçlerle bağlantıya geçme gibi bir durum söz konusu değildir. Hokkabazlık, "gözü ve görünüşü aldatan, el çabukluğu ve renk yanıltmasına

---

[75] Bkz. Kuşeyrî, 532.
[76] Bakıllâni, 112.
[77] Bakıllâni, 117.

dayanan" bir çeşit sanattır.[78] Günümüzde illüzyonistler tarafından icra edilen bu sanat, İslami kaynaklarda sihir türü bir gösteri (oyun) olarak kabul edilir.[79]

Kehânet ise "fal açmak, yıldızlara bakmak, yazı çizi türünden birtakım şekiller" gibi yöntemler kullanmak suretiyle gelecekten haber verme manasına gelmektedir. Günümüzde medyum adı verilen kişilerce ortaya atılan çok da isabetli olmayan tahminlerden ibaret olan iddialar bu tür içerisine girmektedir.[80]

Buraya anlattıklarımızdan insanların diğer insanları hayrette bırakacak işler yapabildikleri ve bunların, yapanların kimliklerine veya yaptıkları işlerin mahiyetine göre çeşitli şekillerde adlandırıldığı açıkça ortaya çıkmaktadır. Biz, kerâmet, istidrâc veya sihir üzerinde durmayacağız. Bu araştırmamızda daha çok tezimizin konusu itibariyle peygamberlerin göstermiş olduğu olağanüstülükler olan "mucize" kavramı üzerinde duracağız.

[78] Hikmet Tanyu, "Büyü", DİA, İstanbul 1992,VI/50.
[79] Özervarlı, "Harikulâde", DİA, XVI/182.
[80] Özervarlı, "Harikulâde", DİA, XVI/182.

I. BÖLÜM

İNCİLLER'DE HZ. İSA İLE İLGİLİ OLAĞANÜSTÜ HALLER

A. İNCİLLER VE İNCİLLERE GÖRE OLAĞANÜSTÜ KAVRAMI

Hıristiyanların kutsal kitap literatürünün belirli bir bölümünü oluşturan İncillerde Hz. İsa ile ilgili olağanüstü haller önemli bir yer işgal eder. Bu haller, farklı İncillerde yer alır. Bazen bir olay sadece bir İncil'de bulunur. Olayları ele alış biçimleri benzer olduğu için Sinoptik İnciller olarak nitelenen Matta, Markos ve Luka İncillerinde benzer olaylara daha çok rastlanır. Yuhanna İncili ise diğer İncillere göre daha farklı bir yapıda olayları anlatır. Bu bakımdan konunun daha iyi anlaşılması için Hıristiyan kutsal kitapları ve İncillerle ilgili ön bilgi sahibi olmaya ihtiyaç vardır.

Hıristiyan kutsal kitapları temelde iki bölüme ayrılır. Hıristiyanlar, kutsal kitaplarının birinci bölümüne yani Yahudilerin Tanah dediği bölüme "Eski Ahit", ikinci bölümüne de "Yeni Ahit" adını verirler. Yeni Ahit; 4 İncil, Elçilerin işleri, 21 Mektup ve Esinler(Vahiy) adlı kitapçıklardan oluşur. Çalışmamızda İncilleri konu edindiğimiz için burada sadece İncillerle ilgili bilgiler vereceğiz. Mektuplar ve diğer kitaplardan bahsetmeyeceğiz.

İncil kelimesinin aslı yunanca "evangelion" dur ve "iyi haber, müjde" manasına gelir.[81] Bu kelime Hıristiyanların anladığı manada Pavlus tarafından ilk defa "İsa'nın tebligatı, İsa tarafından öğretilen yeni doktrin" anlamında kullanılmıştır. İncil yazarları İncil kelimesine genellikle "Mesih tarafından insanlığa getirilen ve havarilerce vaaz edilen kurtuluş müjdesi", "İsa Mesih'in doktrini"

---

[81] Suat Yıldırım, Mevcut Kaynaklara Göre Hıristiyanlık, DİB Yayınları, Ankara 1988, 86.

manaları yüklemişlerdir.[82] Bu manasıyla İncil, İsa'nın vahyini ve İsa aracılığıyla Tanrı ile insanlar arasında yapılan "Yeni Ahit"i ifade eder.[83]

İncil kelimesi Hıristiyan âlemince II. yüzyıldan itibaren İsa'nın doktrini ve talimlerini içeren, havarilerin bizzat görgü tanığı olduğu yazıları ihtiva eden kitaplar için kullanılmaya başlanmıştır.[84] Hıristiyanlara göre İncil, yazılı bir metinden ziyade Mesih ve havarilerin bildirdiği mesajı, yazılı olmayan şifahî tebliği içermektedir. Hıristiyan inancına göre İncil Hz. İsa tarafından yazılmamıştır. İsa Filistin'i dolaşarak öğretisini açıklamış, mesajının bütün dünyaya yayılacağını bildirmiş ve onu yayma görevini havarilere vermiştir.[85] Havariler de Hz. İsa'nın semaya yükselişinden on gün sonra Kutsal Ruh'un havariler üzerine indiği kabul edilen Pentikost gününden itibaren İncili tebliğ etmeye başlamışlardır. Zamanla Hz. İsa'yı bizzat görenlerin sayısı azalmaya ve Hıristiyanlık yayılmaya başlayınca İncilin yazıya aktarılması zarureti doğmuştur. İsa'dan sonraki şifahî rivayet ve gelenekler vaaz, ibadet, ilmihal gibi yollarla korunup nakledilmiştir. Muhtemelen bu rivayet ve geleneklerin bir kısmı bu dönemde yazıya aktarılmıştır. Pek çok kişi Hz. İsa ve onun mesajıyla ilgili gördüklerini ve duyduklarını yazıya geçirmiş netice olarak da çok sayıda İncil ortaya çıkmıştır.[86] Kanonik Dört İncil'den birini teşkil eden Luka İncilinin başında Luka, bunu kendisi söylemektedir. Luka hitap ettiği kişiye o dönemde çok kişi tarafından yaşanan olayların kaleme alındığını, kendisinin de bunları gördüğünü ve böyle bir teşebbüse giriştiğini bildirmektedir.[87] İncil yazarları İncillerini kaleme alırken sadece şifahî rivayetlerden kendilerine ulaşanlarla

[82] Matta, XXVI/13; Romalılara Mektup, I/1; X/16.
[83] Ömer Faruk Harman, "İncil", DİA, İstanbul 2000, XXII/271.
[84] Osman Cilacı, Kur'an Işığında Üç Peygamber Üç Kitap, Mistaş Basımevi, Konya 1976, 110.
[85] Matta, IV/23; IX/35; Markos, I/14; Matta, XXIV/14; XXVI/13; Markos, XIII/10; XXIV/9; XVI/15.
[86] Harman, "İncil", DİA, XXII/271.
[87] Bkz. Luka, I/1-5.

yetinmeyip kendi bakış açılarına göre hitap ettikleri cemaatlerin problemlerini de göz önünde bulundurmuşlardır. Örneğin Matta İncili Suriye ve Antakya'daki Musevi-Hıristiyanlara, Markos İncili ise Roma'da ve Putperest iken Hıristiyan olanlara yazılmıştır.[88]

Çok fazla İncil yazma teşebbüsü olduğu için Kilise, İncil adı verilen kitaplar arasından sadece dördünü muteber kabul edip onları Kanonik "ilham edilmiş kitaplar" saymıştır.[89] Kiliseler, sadece bu Dört İncil'in Matta, Markos, Luka ve Yuhanna tarafından yazıldığını kabul eder. Ancak İncillere verilen bu şahıs isimlerinin orijinal olmadığı, ikinci yüzyılda kilise tarafından isimlendirildikleri belirtilmektedir.[90] Bir takım ayrılıklara rağmen, ilk üç İncil arasında mucizelerin anlatılışında, mesellerde, Hz. İsa'nın hayatına dair hadiselerde birçok benzerlik bulunduğundan bu İncillere Sinoptik İnciller (aynı bakan) denilir. Hıristiyan kaynaklarının verdiği bilgiye göre; her üç İncildeki ortak cümle sayısı 330, Matta ile Markos arasındaki ortak cümle sayısı 178, Markos ile Luka'daki ortak cümle sayısı 100, Matta ile Luka'daki ortak cümle sayısı 230 dur. Diğer taraftan ilk üç İncil yazarının kendine ait cümlelerinin sayısı Matta'da 330, Markos'ta 53, Luka'da 500 dür. Yuhanna İncili diğer üç İncile göre farklı bir bakış açısıyla kaleme alınmıştır. Bu İncil; konuların, hikâyelerin seçimi ve sıralaması, coğrafî ve kronolojik bilgiler hatta dini bakış açısı hususunda Sinoptik İncillerden farklılık gösterir.[91]

Bu Dört İncil Hıristiyanlığın özü ve ana kaynağıdır. Hıristiyan inancının esasları, Hz. İsa'nın ulûhiyeti, gösterdiği olağanüstü haller ve mucizeler, Hz. İsa'nın

---

[88] Maurıce Bucaille, Müsbet İlim Yönünden Tevrat, İnciller ve Kur'an, (çev. M. Ali Sönmez) DİB yayınları, Ankara 1991, 101–102.

[89] Yasin Meral, "Yeni Ahit Kanonu'nun Oluşumu (I-IV. Asırlar)", Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Temmuz 2007, 42-44

[90] Harman, "İncil", DİA, XXII/271; Mesut Kaynak, Tevrat, Zebur, İncil ve Kur'an'dan Gözlemler, Yay Matbaacılık, İstanbul 2007, 245-247.

[91] Bucaille, 121-126.

sözleri, vaazları, öğütleri bu İncillerde mevcuttur. Bunun için her İncilin derleniş tarihi, yazarının şahsiyeti ve Hıristiyanlıktaki mevkiinden kısaca bahsetmeyi uygun görüyoruz.

Bu İncilleri sırasıyla ele alacağız:

Matta İncili:

Matta İncili on iki havariden biri olan Matta-Levi tarafından önce Âramice yazılmış, sonra Yunancaya çevrilmiştir. Matta'nın kendi İncilini yazarken havari olmayan Markos'tan geniş çapta yararlandığı söylenir. Ancak İsa'nın hayatına şahit olan biri olarak Matta'nın İsa'yla ilgili hatıralarını kaleme alırken havari olmayan bir kişiden kaynak olarak yararlanması mümkün görünmemektedir.[92] Bu İncilin, Luka'dan sonra ve Kudüs'ün tahribinden önce 65 yıllarında yazıldığı kabul edilmektedir.[93]

Matta İncili, Suriye ve Antakya'daki Musevi-Hıristiyanlara yazıldığı için bu İncilde sık sık Eski Ahit'e ve Musa şeriatına atıflarda bulunulmaktadır.[94]

Matta İncili konu itibariyle beş bölüme ayrılır: İsa Mesih'in doğumu ve çocukluğu, İsa'nın göreve hazırlanması, İsa'nın Celile ve çevresindeki faaliyetleri, Kudüs'te bulunduğu bir yıl, tutuklanarak çarmıha gerilerek ölmesi ve dirilmesi.

Markos İncili:

Markos İncili havari Petrus'a dayandırılır. Bu İncilin yazarı olan Markos, Hıristiyan geleneğine göre havari Petrus'un şakirdi, Barnabas'ın da yeğenidir. İsa ile birlikte bulunmamıştır. Bilgileri Petrus'tan almıştır. Markos İncilinin orijinal dili

---

[92] Harman, "İncil", DİA, XXII/271.
[93] Yıldırım, 87.
[94] Harman, "İncil", DİA, XXII/272.

Yunancadır.[95] Yazılış tarihi kesin olarak bilinmemekle beraber bir yoruma göre Kanonik İncillerin ilk yazılanıdır.[96]. Kanonik İnciller içerisinde en kısa olan bu İncil şekil ve muhteva bakımından Matta İnciline benzemekle beraber olayları ve sözleri daha özet bir şekilde sunmaktadır. İnciller arasında ifade bakımından en zayıf olanı olduğu ve son pasajının daha sonra eklendiği kabul edilir.[97]

Markos İncili konu itibariyle dört bölüme ayrılır: İsa'nın ortaya çıkışı, İsa'nın Celile ve çevresindeki faaliyetleri, İsa'nın Kudüs'e giderken yolda öğrettikleri, İsa'nın çarmıha gerilmesi ve yeniden dirilmesi.

Luka İncili:

Sinoptik İncillerin üçüncüsü de Luka İncilidir. Bu İncil'in yazarı olan Luka kültürlü bir zümreden olup, Antakyalı Yahudi asıllı bir ailenin oğludur.[98] Genç yaşta en önemli fikir kaynağı olan Pavlus'u tanımış ve İncil'ini yazarken hem şifahî hem yazılı kaynakları kullanmıştır.[99] Bu hususu yazdığı İncil'in başında açıkça belirtmiştir.[100] Yazılı kaynakları arasında çeşitli İncil denemeleri ile Matta ve Markos İncilleri yer almaktadır. Şifahî kaynakları ise; Antakya'daki dostları, papaz çömezi Filip, Pavlus'un tutukluluğu sırasında sorguya çekilen şahitler, Hz. İsa'ya tâbi olan dindar kadınlar, Hz. Yahya'nın bazı şakirtleri ve özellikle Hz. Meryem'dir.[101]

---

[95] Harman, "İncil", DİA, XXII/272; Günay Tümer, Hıristiyanlıkta ve İslam'da Hz. Meryem, TDV Yayınları, Ankara 1997, 102.
[96] Muhammed Ataurrahim, Bir İslam Peygamberi Hz. İsa, (çev: Kürşat Demirci), İnsan Yayınları, İstanbul 1985, 21.
[97] Harman, "İncil", DİA, XXII/272; Annemarie Schimmel, Dinler Tarihine Giriş, Güven Matbaası, Ankara 1955, 118.
[98] Ekrem Sarıkçıoğlu, Diğer İnciller, Fakülte Kitabevi, Isparta 2005, 30.
[99] Harman, "İncil", DİA, XXII/272.
[100] Bkz. Luka, I/1-5.
[101] Yıldırım, 88.

Luka, İncilini daha çok Yahudi asıllı olmayan Hıristiyanlara yazdığı için bu İncilde müşrikleri cezbedecek hikâyeler çarpıcı bir şekilde anlatılır.[102]

Luka İncili, Teofilos'a hitap eden giriş, İsa'nın bebekliği ve yaşamı Celile'deki vaizliği, gezgin vaizliği, Kudüs'teki vaizliği ve çarmıha gerilip yeniden dirilmesi gibi bölümlere ayrılır.

Yuhanna İncili:

Yuhanna İncili, diğer İncillere göre farklı bir yaklaşıma sahip olduğu gibi diğer üç İncile göre daha geç dönemde kaleme alınmıştır. Bu İncilin on iki havariden biri olan Yuhanna tarafından 90–100 yılları arasında Efes veya Antakya'da yazılmış olduğu kabul edilir. Daha sonraları gerçek yazarın havari Yuhanna değil de 2. yüzyılda yaşayan filozof Yuhanna olduğunu ileri sürenler de olmuştur.[103]

Yuhanna İncili Sinoptik adı verilen diğer İncillerden konu ve muhteva bakımından farklıdır. Bu İncil'de Hz. İsa'nın bir peygamberden çok insan şekline girmiş bir ilâh olarak takdim edildiği göze çarpmaktadır. Sinoptik İncillerdeki canlı meseller yerine bu İncilde hayat, hakikat, irfan gibi soyut kavramlardan bahsedilir. Yuhanna İncilinin sembolik kavramlara diğer üç İncilden daha çok yer vermesi, bu İncilin İsa'nın ilahlığı fikri için planlandığını ve havari Yuhanna dışında biri tarafından yazıldığını düşündürür.[104]

Yuhanna İncili giriş, Vaftizci Yahya ve İsa'nın ilk öğrencileri, İsa'nın ölümünden önceki son haftası, İsa'nın dirilişinden sonra izleyicilerine görünmesi gibi bölümlere ayrılır.

---

102 Sarıkçıoğlu, 30.
103 Sarıkçıoğlu, 31.
104 Yıldırım, 89; Harman, "İncil", DİA, XXII/272; Sarıkçıoğlu, 31.

Hıristiyanlarca, Kanonik kabul edilen bu Dört İncil arasında bir takım çelişkili ifadeler ve farklılıklar olsa da Hıristiyanlığın vahiy telâkkisindeki esneklikten dolayı bu durum sorun olarak görülmez. Çünkü bu telâkkiye göre, İncil gökten inmiş bir kitap değil, İsa tarafından ilan edilen bir müjdedir ve mevcut İnciller de bu ilânın şahitleridir. İsa, ete kemiğe bürünen "Tanrı"dır ve İncil yazarları bu "Tanrı Oğlu"nun yaptıklarını, söylediklerini kaleme almışlardır. Ayrıca İncil yazarlarının her biri kendi kültür seviyesine ve yaşadıkları muhit şartlarına göre vahyi aksettirmişlerdir. "Tanrı bu hususi kültür vasıtasıyla sesini işittirir." derler. Yani İncil metinlerindeki mesajlar ilâhi, fakat ifade ve üslup yazara aittir. İncillerdeki farklı anlatımlar İsa'nın değişik yönlerini gösterdiklerinden birbirlerini tamamlayan bölümler olarak kabul edilmelidir.[105]

Hıristiyan kilisesinin sahih kabul edip doğruluğuna herkesin inanmasını mecbur kıldığı bu Dört İncil'in dışında, güvenilir olmayan ya da dinsel öğretileri temellendirmede kaynak olarak kullanılmayan İnciller de vardır. Bu İncillere apokrif İnciller adı verilmiştir.[106] Kilise, bu İncilleri yanlışlıkları ileten araçlar olarak telâkki edip bu İncillere hiçbir resmi sıfat atfetmemektedir[107]. Apokrif İnciller genelde İsa'nın doğumu ve çocukluğu üzerinde durmakta, İsa'nın ıstırapları ve tüm faaliyetlerini içine almaktadır. Yakub'un İncili, Apokrif Matta İncili, Petrusun İncili, Bartolomeos'un İncili, Thomas'ın İncili, Barnaba İncili Hıristiyanların Apokrif kabul ettikleri kitaplardır. Bunlardan en meşhurları Ebionitler, Thomas ve Barnaba'nın İncilleridir. Bu eserlerde resmi İncillerdeki sözlere benzer çok yakın ifadeler geçmekle birlikte ciddiyetten yoksun olarak mülahaza edilen, halkın

[105] Bucaille, 104.
[106] Şinasi Gündüz, Din ve İnanç Sözlüğü, Vadi Yayınları, Ankara 1998, 212
[107] Mehmet Aydın, Hıristiyan Kaynaklara Göre Hıristiyanlık, TDV Yayınları, Ankara 1995, 105.

muhayyilesinden doğma bir takım haberler de mevcuttur.[108] Bu İncillerde, günümüzdeki Hıristiyanlığın aksine, teslis reddedilmekte ve İsa'nın Allah'ın oğlu ve Tanrı olmadığı, Hz. Muhammed'in beklenen Mesih olduğunu açıkça belirten ifadelere rastlanmaktadır.[109]

İnciller hakkında verdiğimiz bu kısa bilgilerin ardından İncillerde yer alan "olağanüstü" kavramının ne ifade ettiği üzerinde duracağız. İncillerde Hz. İsa ile ilgili olağanüstü hallerin önemli bir yer işgal ettiğini daha önce söylemiştik. Hıristiyanlık'ta İncillerde anlatılan olağanüstü hadiseler çok merkezi bir konuma sahiptir. Hıristiyanlığın neredeyse bütünüyle bu olağanüstülükler üzerine kurulduğunu söyleyenler bulunmaktadır.[110]

İncillerde olağanüstü kavramı genellikle mucize manasında, hayranlık ve şaşkınlık uyandıran kudretli işler, kanıtlayıcı belirti (alâmet) ve doğaüstü (harikulade) işler anlamlarında kullanılmıştır.[111] Yahudi toplumunda Hz. İsa'nın öğretilerinin yayılmasında ve ona inananların çoğalmasında Hz. İsa'nın gösterdiği olağanüstülüklerin önemli bir etkisi olmuştur. İncillerde İsa'ya atfedilen olağanüstü hadiseler daha çok fiziki, ruhi hastalıkları iyileştirme[112] ve ölüleri diriltme[113] şeklinde ortaya çıkar. Ayrıca su üzerinde yürüme,[114] fırtınayı dindirme,[115] görünmez olma,[116] kalabalıkları doyurma[117] gibi tabiatın işleyişiyle ilgili olağanüstülüklerin yanı sıra

---

[108] Muhammed Ebu Zehre, Hıristiyanlık Üzerine Konferanslar, (çev: Akif Nuri), Fikir Yayınları, İstanbul 1978, 70–71; Bucaille, 133–135; Sarıkçıoğlu, 31–33.
[109] Aydın, 108.
[110] Kılıç, 135.
[111] Matta, XII/38, XIII /53, 24/23; Markos, II/12, XIII/22, XVI/17; Luka, IV/16, 32-36, XI/29; Yuhanna, II/18,23, V/36.
[112] Matta, IV/24; Markos, I/32,39; Luka, IV/40, XVI/47–20; Yuhanna, IV/47–52.
[113] Matta, IX/18–26; Markos, V/21–43; Luka, VIII/40–56; Yuhanna, XI/41–45.
[114] Matta, XIV/22–34; Markos, VI/45–56; Yuhanna, VI/15–21.
[115] Matta, VIII/26; Markos, IV/35–41; Luka, VIII/22–25.
[116] Yuhanna, VIII/59.
[117] Matta, XIV/13–21; Markos, VI/34–44; Luka, IX/10–17; Yuhanna, VI/1–14.

rüya, vahiy ve dua yoluyla Tanrı ile iletişim kurma ve kehanet gösterme de İsa'nın gösterdiği olağanüstülüklerin önemli bir parçasını oluşturur.[118] İncillerde yer alan bu olağanüstü hadiseler, bir yandan İsa'nın vaazlarını kolaylaştırmakta ve inananların imanını kuvvetlendirmekte diğer yandan da onu görevlendiren ilâhi iradeyi tanıtmaktadır.[119]

İncillerde yer alan olağanüstü hadiseler, Hz. İsa'nın eliyle gerçekleşmesine karşın bunu gerçekleştiren asıl kuvvet Tanrı olup İsa sadece araç görevi yapar. Bu sebeple İncillerde olağanüstü hadisenin gerçekleşmesiyle ilgili olarak "Tanrı'nın eli (parmağı)" veya "Tanrı'nın ruhu" gibi ifadelere rastlanır.[120] Ancak Hz. İsa'nın ölümünden sonra zamanla İncillerdeki, olağanüstülüğü gerçekleştirenin Tanrı'nın bizzat kendisi olduğu fikri yerini bu olağanüstülükleri Hz. İsa'nın kendisinin gerçekleştirdiği anlayışına bırakmıştır. Bu anlayışla Hz. İsa tevhit akidesine tamamen ters düşecek şekilde tanrılaştırılmış ve tabii olarak da mucizeler Tanrı addedilen İsa'nın bizzat kendisinin gerçekleştirdiği fiiller olarak görülmüştür.

İncillerde bahsi geçen İsa'nın gösterdiği olağanüstü hadiselere benzer durumların onun özel emri ve inâyetine mazhar olan havarilere de nisbet edildiği görülür.[121] Bunun yanı sıra Hıristiyan olmayanlardan özellikle şifa verme bağlamında İsa adına olağanüstülükler gösterenlerden bahsedilmektedir.[122] Ayrıca İncillerde İsa'dan sonra sahte Mesih ve peygamberlerin türeyeceği ve bunlarında büyük belirtiler ve harikalar yapacağından bahsedilir.[123]

---

[118] Matta, XX/17–19; Markos, XI/1–4; Yuhanna, I/47.

[119] J. Jomier, İsa Mesihin Hayatı, Zafer Matbaası, İstanbul 1984, 54; Gürkan, "Mucize", DİA, XXX/354; Kılıç, 135.

[120] Matta, XII/28; Luka, XI/20.

[121] Gürkan, "Mucize", DİA, XXX/354; Matta, X/7–8; Markos, III/13–19; Luka, VI/12–16.

[122] Matta, VII/22; Markos, IX/38–40.

[123] Matta, XXIV/24; Markos, XIII/22.

B. HIRİSTİYANLIK'TA HZ. İSA

Hıristiyanlığın inanç esaslarının oluşmasında Hz. İsa'nın şahsiyeti ve misyonu önemli bir rol oynamıştır. Hz. İsa'nın şahsiyeti ve misyonu başlı başına bir araştırma konusu olsa da İncillerde yer alan Hz. İsa ile ilgili olağanüstü hallere geçmeden Hz. İsa'nın Hıristiyanlık ve İncillerdeki konumundan kısaca bahsetmeyi uygun buluyoruz.

Hıristiyanlara göre Hz. İsa "Tanrı'nın Oğlu"dur. Tanrı, İsa'da bedenleşmiştir. İsa'nın bedeni insan, ruhu Tanrı'dır. Tanrı, insanı Adem'den beri devam edip gelen asli günahtan kurtarmak için oğlunu göndermiş, o da kendini çarmıhta feda ederek insanlığı kurtarmıştır. Tanrı insanlara sevgi ve merhametini göstermek için İsa Mesih suretinde yaklaşmış ve aralarında yaşamıştır. İsa'ya tapınmak, ona kul olmak Tanrı ile temas kurmaktır. Çünkü o, Tanrı ile aynı özdendir. Tanrı gibi mükemmeldir. O gerçek Tanrı'dır. İsa çeşitli mucizeleri, ölmesi ve sonra dirilmesiyle Tanrı olduğunu göstermiştir.[124] Hıristiyanlar şu İncil metinlerine dayanarak böyle bir inanç içine girmişlerdir:

"Ben ve Baba biriz"[125], "Her şey Babam tarafından bana verildi ve Babadan başka hiç kimse Oğlu bilmez"[126], "Kelam Allah idi ve Kelam beden olup inayet ve hakikatle dolu olarak aramızda sakin oldu"[127]. Ayrıca İncillerde Hz. İsa için kullanılan "Allah'ın oğlu", "Rab", "Allah'ın kuzusu" gibi deyimler de Hz. İsa'nın ulûhiyetine delil olarak kabul edilmiştir. [128]

---

[124] Günay Tümer-Abdurrahman Küçük, Dinler Tarihi, Ocak Yayınları, Ankara 1988, 150-151.
[125] Yuhanna, X/30.
[126] Matta, XI/27.
[127] Yuhanna, I/1,14.
[128] Tümer-Küçük, 146.

Hıristiyanlarca Hz. İsa'nın ulûhiyetine delil olarak gösterilen bu ifadelerin yanı sıra İncillerde Hz. İsa'nın ulûhiyetine ters düşen ve Allah'ın birliğini savunan " Ey baba, göğün ve yerin rabbi"[129], "…Allahımız Rab bir olan Rabdir, … O birdir, ondan başkası yoktur"[130] gibi ifadeler de bulunmaktadır. Yine İncillerde Hz. İsa için "Yusuf oğlu", "Davut oğlu", "İnsan Oğlu" gibi sıfatlar[131] yer almaktadır. Yine İncillere göre Hz. İsa, ilahi emirleri tamamlamak için gelmiş[132] "bir peygamber" olarak tasvir edilmektedir.[133]

İncillerde yer alan bu gibi deyimler ve ifadeler Hz. İsa'nın şahsı konusunda büyük bir karışıklık meydana getirmekte ve çeşitli tartışmalara yol açmaktadır. Hz. İsa'nın insan mı yoksa ilah mı olduğu asırlar boyunca tartışılmış 325 İznik, 431 Efes ve 451 Kadıköy konsillerinde alınan kararlarla Hz. İsa'nın insani ve ilahi olmak üzere iki tabiatı fakat bir tek şahsiyeti olduğu kabul edilerek Tanrı'nın Oğlu olması hasebiyle Teslisin[134] bir unsurunu teşkil ettiği resmen ilan edilmiştir.[135] Görülüyor ki Hıristiyanlık'ta Hz. İsa için Allah'ın Oğlu deyimiyle başlayan gelişme, onun Tanrı kabul edilmesine kadar varmaktadır. Tezimizin konusu itibariyle bu konunun detaylarına girmeyeceğiz.

---

[129] Matta, XI/25.
[130] Markos, XII/29-33.
[131] Matta, XI/19, XX/28, XXIV/30, XXVI/24; Markos, IX/9; Luka, XVII/24; XVIII/8; Yuhanna, V/27, VIII/40.
[132] Matta, V/17, VI/10.
[133] Matta, XXI/11; Yuhanna, VI/14.
[134] Hristiyanlık'taki Teslis (üçlü birlik: Baba-Oğul-Kutsal Ruh) teriminin İncillerde geçmediği, bu terimin ilk kez M. 180 yılında Antakyalı Teophilus tarafından kullanıldığı, ancak bu kavramın temellerinin Matta, XXVIII/19'da bulunduğu ifade edilmektedir. Hıristiyanlar, Teslis'ten bahsettiklerinde üç Tanrı'yı değil, Tanrı'nın üç "Hipostaz"ını yani Tanrı'nın üç var olma veya etkin olma tarzını kastettiklerini ifade etmektedirler. Onlar Tanrı'nın bir çok isim ve sıfatının olabileceğini, ancak onun üç sıfatının ebedi ve gerekli olduğunu bundan dolayı da bunu Teslis anlayışıyla ifade ettiklerini iddia etmektedirler. Buna göre Hıristiyanlar Tanrı'nın kendinde aşkın doğasına "Baba", İsa'da tenleşen kelamına "Söz", Tanrı'nın yaratılmış evrende içkin yaratıcılığına "Ruh" demektedirler. (Bkz. Thomas Michel, Hıristiyan Tanrı Bilimine Giriş, (çev: Ankara Üniversitesi), İstanbul 1992, 65-70).
[135] Harman, "İsa", DİA, XXII/468.

C. İNCİLLERE GÖRE HZ. İSA İLE İLGİLİ OLAĞANÜSTÜ HALLER

Doğumu olağanüstü bir şekilde gerçekleşen Hz. İsa, tebliğ hayatı boyunca vaaz ve nasihatler vererek insanları imana davet etmiş bu tebliğ faaliyetini yürütürken de yer yer vaazlarının hakikatini ispatlamak için hastalıkları iyileştirmeden ölüleri diriltmeye, gelecekten haber vermeden tabiata hükmetmeye kadar pek çok olağanüstü hal göstermiştir. Bu olağanüstülükler Hz. İsa'nın tebliğ faaliyetinin aracı olmuştur. Bu nedenle Hz. İsa'nın gösterdiği olağanüstü haller İncillerde geniş bir yer tutar. Matta, Markos, Luka ve Yuhanna İncillerinde bahsedilen olağanüstü hadiseler içinde Hz. İsa'nın mucizevî bir şekilde hastalara şifa dağıtmasından oldukça fazla söz edilir. İncillere göre İsa körlere, sağırlara, dilsizlere, cüzzamlılara, sıtmalılara, saralılara, felçlilere cinlere ve kötü ruhlara tutsak olanlara mucizevî bir şeklide şifa bahşetmiş, onların iyileşmelerini sağlamıştır. Bunları nasıl gerçekleştirdiği konusunda İncillerde açık ve net bir bilgi bulunmaz. Ancak kısmen belirtildiği üzere Hz. İsa, bu hastaların kimisine elleriyle dokunarak, kimisine dokunmadan sadece iyi olmalarını isteyerek kimisini ise görmediği halde kendisine iman ettikleri için iyileştirmiştir.[136]

Hz. İsa, Yunan kentlerinde tıbbın çok ileri olduğu bir dönemde fakat tıp ilminden habersiz, hastalıkları bedenle ilgili sebeplerin bir neticesi olarak değil de bir günahın cezası veya şeytan işi sayan bir anlayışa sahip bulunan Yahudi toplumunda yetiştiğinden o dönemde çaresiz olarak görülen hastalıkları iyileştirmesi büyük yankı uyandırmış ve gittiği yerlere arkasından büyük kalabalıkları sürüklemiştir.[137] Bunların yanı sıra ölüleri diriltmiş, tabiat olaylarına hükmetmiş, gaybdan haberler vermiştir. Doğumu gibi ölümü de olağanüstü bir hal sergilemiştir. İsa çarmıhta

[136] Bkz. Matta, IX/35; Markos, I/39; Luka, VI/17–19; Yuhanna, IV/43–55.
[137] Ernest Renan, İsa'nın Hayatı, (çev: Ziya İhsan), Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1964, 187–189.

öldürülmüş üç gün sonra kıyam etmiş ve göğe yükselmiştir. İsa'ya ait bu olağanüstü halleri İncillerdeki farklılık ve benzerlikleri göz önüne alarak Matta, Markos, Luka ve Yuhanna İncilleri perspektifinden şöyle değerlendirebiliriz:

1. İsa'nın Dünyaya Gelişi, Çocukluğu ve Vaftizi Esnasındaki Olaylar

İsa'nın dünyaya gelişi hadisesi Sinoptik İncillerden Matta ve Luka İncillerinde anlatılırken Markos İncili İsa'nın ne doğumundan, ne soyağacından ne de çocukluğundan söz eder. Yuhanna İncili ise İsa'nın doğumunu anlatarak değil onun başlangıçtan beri Tanrı'yla birlikte bulunduğunu, beden alıp insanlar arasında yaşamış olan Tanrı sözü olduğunu açıklamakla başlar.

Luka İncilinin ilk bölümü Meryem'in bakış açısından İsa'nın doğumundan önceki olayları vermekle başlar.[138] Luka İnciline göre; Tanrı Cebrail'i Celile'nin Nasıra şehrinde Davud soyundan Yusuf'un nişanlısı Meryem'e gönderir. Karşısında meleği gören Meryem korkar. Melek, Meryem'e korkmamasını Tanrı'nın lütfuna eriştiğini, bir oğlan doğuracağını, ona "Allah'ın Oğlu" denileceğini bildirir. Meryem, bir erkekle birlikte olmadığını ve bunun imkânsızlığını vurgulayarak nasıl olacağını meleğe sorar. Melek şöyle yanıt verir. "Kutsal Ruh senin üzerine gelecek yüceler yücesinin gücü sana gölge salacak. Bunun için doğacak olana Kutsal, Tanrı Oğlu denecek. Bak, senin akrabalarından Elizabeth de yaşlılığında bir oğlana gebe kaldı. Kısır bilinen bu kadın şimdi altıncı ayındadır. Tanrı'nın yapamayacağı hiçbir şey yoktur."[139] Bu yanıttan sonra melek Meryem'in yanından ayrılır. Bu olaydan sonra Meryem, Yahuda'nın dağlık bölgesindeki bir kentte oturan Elizabeth'in yanına

[138] Tümer, 106.
[139] Luka, I/35–37.

gider.[140] Elizabeth, Meryem'in selamını duyunca rahmindeki çocuk zıplar. Elizabeth, Meryem'e doğuracağı çocuğunun ve kendisinin Kutsal Ruh ile donatıldığını bu yüzden rahmindeki çocuğun zıpladığını söyler. Meryem bu arada üç ay kadar kalır ve evine döner. O günlerde kayser Avgustus tarafından nüfus sayımı yapılması emredilir. Herkes yazılmak için kendi şehrine gider. Yusuf da yazılmak için, nişanlısı Meryem ile Nâsıra'dan Beytlehem'e gider. Orada iken Meryem oğlunu doğurur. O civarda bulunan çobanlara Rabbin bir meleği her tarafı aydınlatan bir ışıkla görünerek Davud'un kentinde bir kurtarıcı, Mesih'in doğduğu müjdesini verir. Onlar da bu kurtarıcıyı görmek üzere Beytlehm'e giderler ve meleğin kendilerine anlattığı gibi Meryem'le Yusuf'u ve yemlikte yatan bebeği bulurlar. Onun bir kurtarıcı olduğuna inanıp Tanrı'ya hamdederek geriye dönerler. Çocuk sekizinci gün sünnet edilir ve adı İsa konulur.[141]

Matta İncilinde ise; İsa'nın doğumuyla ilgili olarak Meryem'in nişanlısı Yusuf ele alınmakta, onun Meryem'in durumunu öğrenmesinden sonraki gelişmelere dikkat çekilmektedir. Matta İnciline göre; Meryem Kutsal Ruh'tan gebedir. Meryem'in nişanlısı Yusuf bu durum anlaşılınca sessizce Meryem'i boşamayı düşünürken rüyasında rabbin meleğini görür ve melek Meryem'in rahmindekinin Kutsal Ruh'tan olduğunu, onu eş olarak almaktan korkmaması gerektiğini söyler. Yusuf uyanınca meleğin buyruğuna uyarak Meryem'i eş olarak alır ve çocuk doğuncaya kadar ona dokunmaz. Çocuk doğunca adını İsa koyar.[142] Kral Hirodes zamanında müneccimler, Yahudilerin Kralı Mesih'in doğduğunu haber veren yıldızları görürler ve Mesih'i görmeye Beytlehm'e gelirler. Kral Hirodes'e durumu

---

140 Luka, I/26–39.
141 Luka, I/39–56, II/1–21.
142 Matta, I/18–25.

anlatırlar. Hirodes müneccimlerden doğan çocuk hakkında bilgi alır ve onu bulmalarını ister. Müneccimleri yol boyunca onlara yol gösteren bir yıldız takip eder ve bu yıldız İsa'nın bulunduğu yere gelince üzerlerinde durur. Müneccimler İsa'yı ve Meryem'i bulurlarsa da rüyalarında bir meleğin uyarması üzerine Hirodes'e haber vermeden ülkelerine dönerler. Müneccimlerden sonra melek, Yusuf'a rüyasında görünüp Kral Hirodes'in İsa'yı öldürmek istediğini, bunun için onu ve annesini Mısır'a götürmesini söyler. Yusuf da öyle yapar. Kral Hirodes, müneccimler tarafından aldatıldığını anlayıp iki veya daha küçük yaştaki çocukların öldürülmesini emreder. Hirodes'in ölümünden sonra rabbin meleği Yusuf'a görünüp haberi verir ve Yusuf, İsa ve Meryem'i alır, geri dönüp Nâsıra'ya yerleşir.[143]

İsa, kırk günlük olunca, Meryem ile Yusuf, onu Tanrı'ya sunmak üzere Kudüs'e götürürler. Kudüs'te İsrail'in kurtulmasını bekleyen Simon adında bir adama Kutsal Ruh, Mesih'i görmeden ölmeyeceğini bildirir. Ruh'un şevkiyle Simon, Mabed'e gelir. İsa'yı kucağına alır. Kurtarıcıyı gördüğünden dolayı Tanrı'ya şükreder. Bu duruma İsa'nın annesiyle babası çok şaşarlar, bebek İsa'yı alıp Nasıra'ya geri dönerler.[144]

İsa, on iki yaşında iken geleneğe uyarak Fısıh bayramı dolayısıyla Kudüs'e götürülür. Dönüşte anne ve babası İsa'yı yol arkadaşlarıyla beraber sanarak Kudüs'te unuturlar. Meryem ve Yusuf durumu fark edip çocuğu aramaya çıkarlar ve onu Mabed'de muallimler arasında dini tartışmalar yaparken bulurlar. Orada bulunanlar İsa'nın zekâsına ve o yaşta sorulara verdiği yanıtlara hayran olurlar.[145] İsa'nın hiçbir

---

[143] Matta, II/1–23.
[144] Luka, II/22–36.
[145] Luka, II/41–52.

eğitim almadan Yahudi âlimleriyle ilmi tartışmalar yapma hadisesi sadece Luka İncilinde anlatılır, Kanonik diğer üç İncilde bu olaydan bahsedilmez.

İsa'nın vaftizi konusunda Sinoptik İnciller arasında bir takım farklılıklar bulunmakla beraber üç İncilde de özde aynı muhteva zikredilir. Bu İncillere göre; İsa delikanlılık çağına geldiğinde, Vaftizci Yahya Yahudileri tövbe ettiriyor ve vaftiz ediyordu.

Yahya, İnsanları vaftiz ederken, ondan sonra gelen kişinin kendisinden daha üstün olduğunu ve onları gelen kişinin suyla değil de kutsal ruhla vaftiz edeceğini bildirir. Onunla beraber Yahudiler, büyük bir ümitle Mesih'i beklemeye başlarlar. Bu sırada İsa, vaftiz olmak için Yahya'nın bulunduğu Şeria ırmağına gider. Matta İnciline göre Yahya ile İsa arasında şu diyalog geçer: "Yahya: Benim senin tarafından vaftiz edilmem gerekirken sen mi bana geliyorsun?" diyerek ona engel olmak istedi. İsa ona şu karşılığı verdi: "Şimdilik buna razı ol çünkü doğru olan her şeyi bu şekilde yerine getirmemiz gerekir."[146] Yahya İsa'nın dediğine razı olur ve onu vaftiz eder. Matta İncilinde bu şekilde geçen diyalog diğer üç İncil'de yer almaz. Matta İnciline göre İsa vaftiz olup sudan çıktıktan sonra, Markos İnciline göre sudan çıkarken, Luka İnciline göre dua ederken, gök yarılıp, Kutsal Ruh güvercin şeklinde İsa'nın başına konar ve gökten "Benim sevgili oğlum budur. Ondan hoşnudum" diyen bir ses işitilir.[147] Yuhanna İncilinde bu tarz bir vaftizden bahsedilmez. Vaftizci Yahya İsa'nın kendisine doğru geldiğini görünce şöyle der: "Kendisi için benden sonra biri geliyor, o benden üstündür. Çünkü o benden önce vardı dediğim kişi işte budur. Ben onu tanımıyordum ama İsrail'in onu tanıması için ben suyla vaftiz ederek geldim. Ruh'un gökten güvercin gibi indiğini, onun üzerinde durduğunu gördüm.

[146] Matta, III/13–16.
[147] Matta, III/17; Markos, I/11; Luka, III/22.

Ben onu tanımıyordum ama suyla vaftiz etmek için beni gönderen, ruhun kimin üzerine inip durduğunu görürsen, Kutsal Ruh ile vaftiz eden odur dedi. Ben de gördüm ve 'Tanrının Oğlu budur' diye tanıklık ettim."[148] Sinoptik İncillerde İsa bu vaftiz olayından sonra Kutsal Ruh'un yönlendirmesiyle çölde dolaştırılarak kırk gün şeytan tarafından denenir.[149] Kırk gün kırk gece oruç tutan İsa'ya yabani hayvanlar ve melekler hizmet eder.[150] Şeytan İsa'nın imanına karşı koyamaz ve oradan ayrılır.

Yuhanna İncilinde ise İsa, Yahya'nın kendisinin vaftizi hakkındaki konuşmasının ardından ilk öğrencilerini yanına alarak Celile'ye gider.[151]

2. İsa'nın Kör, Sağır ve Dilsizleri İyileştirmesi

İncillere göre Hz. İsa, tebliğ faaliyetini sürdürürken gittiği bölgelerde karşılaştığı insanlar tarafından kendisinden şifa talebinde bulunulmuş ve İsa da farklı şekillerde bu insanların iyileşmelerini sağlamıştır.

İncillerde kör, sağır ve dilsizlerin iyileştirilmesi konusunda bulunulan bölge, iyileştirilen şahıs ve iyileşenlerin sayısı hakkında farklı anlatımlar bulunmaktadır. İyileşme talebinde bulunan insanlar İsa'nın yolunu keserek ondan kendilerine acımasını ve yardım etmesini istemişlerdir. İsa, bu insanlardan kör olanların kimisinin gözlerine dokunarak kimisinin gözlerine tükürerek kimisinin de imanının kendisine şifa olacağını söyleyerek gözlerini açmıştır. Sağır ve dilsiz olanların tedavisinde bazılarının kulaklarına parmaklarını sokarak bazılarının da dillerine tükürükle dokunup yaratıcıdan açılması talebinde bulunarak yapmıştır. İsa kör, sağır veya dilsiz insanları kalabalık bir yerde değil de tenha yerlerde iyileştirmeyi tercih

---

[148] Yuhanna, I/30–35.
[149] Matta, IV/1; Markos, I/12–13; Luka, IV/1–2.
[150] Matta, IV/11; Markos, I/13; Luka, IV/3.
[151] Yuhanna, I/43.

etmiştir. O iyileştirdiği insanlara bunu başkalarına anlatmamalarını tembih etse de halk onun bu telkinlerine riayet etmemiştir.

Matta İncilinde iki kör İsa'dan kendilerine acımasını isteyerek onun peşinden giderler. İsa, onlara istediklerini yapabileceğine inanıp inanmadıklarını sorar. İki kör inandıklarını söyler ve İsa "İmanınıza göre olsun" diyerek iki körün gözlerine dokunur ve adamlar birden görmeye başlarlar. Adamlar daha İsa'nın yanından çıkmadan dilsiz bir cinliyi getirirler. İsa cini kovar ve adamın dili çözülür. Bu iki olayda da insanların şifa bulması imanlarıyla bağlantılandırılır.[152]

İncillerde İsa'nın kör, sağır ve dilsizleri iyileştirmesi ile ilgili anlatılan olaylarda bunların gerçekleştirilme şekilleri ve İsa'nın tedavi ettiği insanların sayısı konusunda açık ve net bir bilgi bulunmaz. Bu bağlamda Matta İncilinde iki kör adamın İsa'dan yardım istediği ve İsa'nın onların gözlerine dokunarak iyileştirdiği belirtilirken Markos ve Luka İncillerinde sadece bir körün İsa'dan yardım isteğinde bulunduğu ve İsa'nın da adama dokunmadan "İmanına göre olsun" diyerek iyileştirdiği anlatılır. Yine bu olayın nerede ve ne zaman gerçekleştiği hususunda açık ve net bir bilgi bulunmaz. Luka İnciline göre bu olay Eriha'ya giderken, Matta ve Markos İncillerinde ise Eriha'dan ayrılırken gerçekleşir. Her üç İncil'de de bu olağanüstü olayın gerçekleşmesinden önce İsa'dan yardım isteyen kişilerin İsa'nın yanındaki kalabalık tarafından azarlandığı fakat İsa'nın durumu fark edip hasta insanlara özel ilgi göstererek onları yanına çağırıp şifa verdiği anlatılır.[153]

Markos İncilinde İsa, Celile gölüne geldiğinde yanına sağır ve dili tutuk bir adam getirirler ve bu adama dokunması için yalvarırlar. İsa adamı kalabalıktan ayırıp önce parmaklarını sağır adamın kulaklarına sokar sonra da parmaklarına tükürüp

[152] Matta, IX/27–34.
[153] Matta, XX/29–35; Markos, X/46–52; Luka, XVIII/35–43.

adamın diline dokunur ve göğe bakarak "açıl" der, adamın kulakları hemen açılır ve dili çözülüp düzgün konuşmaya başlar.[154] Bu hadise sadece Markos İncilinde anlatılır diğer üç İncil'de bu olaydan bahsedilmez.

Sadece Markos İncilinde geçip diğer İncillerde geçmeyen bir başka olağanüstü olay Beytsayda şehrinde geçer. İsa öğrencileriyle beraber Beytsayda şehrine geldiğinde kör bir adamı getirip ondan iyileştirmesi dileğinde bulunurlar. İsa adamı alıp köyün dışına götürür ve görmeyen gözlerine tükürerek ellerini üzerine koyar ve bu hareketini iki kez tekrarlar. Adamın gözleri açılır ve her şeyi açık seçik görmeye başlar.[155]

Yuhanna İncilinde ise İsa yolda yürürken doğuştan kör olan ve dilencilik yapan bir adam görür. Bu olayda hasta olan kişi diğer İncillerdeki gibi bir şifa talebinde bulunmaz. İsa yere tükürür, tükürüğünden bir çamur yapar ve adamın gözlerine sürüp Şiloah[156] havuzunda yıkanmasını söyler. Adam bu havuzda yıkandıktan sonra gözleri açılmış olarak geri döner. İsa'nın çamur yapıp adamın gözlerini açtığı gün Yahudilerin kutsal kabul ettikleri sept günü olduğundan sept yasağını ihlal ettiği gerekçesiyle Ferisiler İsa'yı kınar ve gözleri açılan adamı anne babası dahil olmak üzere uzun bir sorguya alarak olayın gerçekten vukuu bulup bulmadığını araştırırlar.[157]

Matta ve Luka İncillerinde geçen diğer bir hadise de şöyledir: İsa'ya kör, dilsiz bir cinli adam getirirler. İsa adamı iyileştirir ve adamın dili çözülür. İki İncil'de de İsa'nın bu olayı nasıl gerçekleştirdiğine dair bir açıklama yapılmaz. O devirde dilsiz insanların dillerinin tutulması cine tutsak olmalarına bağlanır ve cinler

---

[154] Markos, V/32–37.
[155] Markos, VIII/22–26.
[156] Yuhanna İncilinde, "Şiloah" kelimesinin "gönderilmiş" anlamına geldiği belirtilmektedir.
[157] Yuhanna, IX/1–34.

kovulunca insanların konuştuğuna inanılırdı. Bu yüzden adamın konuştuğunu görenler İsa'nın cinlerin önderi olduğunu ve cinleri kovarak bu işi yaptığını söyler. İsa ise yaptığı işleri "Tanrının Ruhuyla" yaptığını söyler ve etrafındaki kalabalığa vaaz etmeye başlar.[158]

3. İsa'nın Cinlere ve Murdar Ruhlara Tutsak Olanları İyileştirmesi

İncillerde İsa'nın cinlere ve murdar (kötü) ruhlara tutsak olanları iyileştirmesiyle ilgili bir birinden farklı olaylar anlatılmakla beraber aynı olaylardaki yer, kişi ve diyaloglar arasında bir takım farklılıklar göze çarpar.

Sinoptik İncillerde İsa'nın kötü ruhlara tutsak olmuş insanları iyileştirirken bunu nasıl yaptığına dair açık ve net ifadeler bulunmaz. İncillerdeki anlatıma göre İsa, kötü ruhları azarlar ve esir aldıkları bedeni terk etmelerini isteyerek onları kovar böylece hasta şifa bulur. O dönemler de Yahudi toplumunda cine tutulmuş insan sayısı azımsanmayacak derecede çoktur. İsa kimsenin güç yetiremediği bu hastalığı tek bir sözle iyi ederek[159] kendi doğruluğuna delalet eden ve kendisini gönderen zatın gücünü gösteren bir olağanüstülük ibraz etmiş olur. Ayrıca Sinoptik İncillerde İsa'nın bu cinleri ve kötü ruhları kovma yetkisini havarilere de bahşettiği anlatılır. Havariler de iman gücüyle cinleri kovmuşlar, hastaları iyi ederek harikalar göstermişlerdir.[160]

İsa'nın cine yakalanan insanları olağanüstü bir şekilde iyileştirmesi ve şifa dağıtması ile ilgili Sinoptik İncillerde İsa'nın gittiği yerlerde pek çok cinlinin ona getirildiğinden İsa'nın onları konuşturmadan – İsa'yı görünce sen Tanrının Oğlu

---

[158] Matta, XII/22; Luka, XI/14–23.
[159] Matta, VIII/16.
[160] Matta, X/8; Markos, VI/13; Luka, IX/1.

Mesih'sin diyerek bağrışırlar – kovduğundan bahsedilir.[161] Markos ve Luka İncillerinde şu olay anlatılır: İsa'nın Kefernahum'da bulunduğu bir sept günü havraya ders esnasında içinde kötü ruh bulunan cine tutulmuş bir adam gelir ve bağırarak kendilerinden ne istediğini, onları mahvetmek için mi geldiğini sorarak İsa'nın Tanrı'nın kutsalı olduğunu söyler. Bunun üzerine İsa kötü ruhu azarlayarak adamdan çıkmasını emreder. Kötü ruh adamı sarsarak büyük bir çığlık atar ve adamın içinden çıkar. Luka İncilinde bu olay esnasında kötü ruhun adamı sarsarken yere yıktığı fakat ona hiçbir zarar vermeden çıktığı anlatılır. Etraftaki herkes İsa'nın ruhlara bile buyruk verecek yetkide bulunmasına şaşarak gördükleri bu olayı her bir yana duyururlar.[162] İsa bu olaydan sonra Tanrı'nın sözünü duyurarak ve cinleri kovarak bütün Celile bölgesini dolaşmaya başlar. Bu hadise Matta İncilinde yer almaz.

İsa, Kefernahum'dan ayrılarak Matta İnciline göre Gadaralılar'ın Markos ve Luka İncillerine göre ise Gerasalılar'ın memleketine gider. İsa bölgeye gelir gelmez mezarlık mağaralarında yaşayan cine tutuldukları için kendilerine ve başkalarına zarar veren zincirlerle bile zapt etmenin mümkün olmadığı Matta İnciline göre adı belli olmayan iki adam Markos ve Luka İncillerine göre adı "Tümen" olan bir adam İsa'yı uzaktan görünce koşarak onun yanına gelir ve önüne yere kapanarak cinlerin yönlendirmesiyle "Ey Tanrı'nın Oğlu! Tanrı hakkı için yalvarırız bize işkence etme!" diye bağırırlar. Cinler İsa'ya kendilerini dipsiz derinliklere göndermemesi için yalvarır ve ele geçirmiş oldukları kişiyi terk ederek dağın yamacındaki domuz sürüsüne gitmelerine izin vermesini isterler. İsa'nın izin vermesinin üzerine domuzların içine giren cinler, dik yamaçtan koşarak aşağıya, göle atlarlar ve gölde

---

[161] Matta,VIII/29; Markos, I/32; Luka, IV/41.
[162] Markos, I/21–29; Luka, IV/31–38.

boğularak ölürler. Matta ve Luka İncillerinde domuzların sayısı bildirilmezken, Markos İnciline göre domuzlar yaklaşık iki bin civarındadır. Domuzları güden çobanlar olup biteni görünce kaçarlar ve kentlerde ve köylerde bu olayın haberini yayarlar. Halk olup biteni görmek için İsa'nın yanına geldiğinde cinden kurtulan adamı aklı başına gelmiş olarak İsa'nın yanında oturuyor bir vaziyette bulur. Cinden kurtulan adam İsa'yla beraber gitmek ister. Ama İsa buna izin vermez. Ailesinin yanına gitmesini söyler ve Tanrı'nın ona merhamet ettiğini anlatmasını ister.[163] İsa'nın pek çok hastayı iyileştirdikten sonra bunu yaşayan kimselere gördüklerini anlatmamalarını tembih ederken bu adamdan özellikle bu olayı anlatmasını istemesi şaşırtıcıdır.

İsa'nın kötü ruhlara tutsak olan hastaları iyileştirdiğine dair diğer bir olay da sadece Matta ve Markos İncillerinde geçen "Kenanlı kadının imanı" hadisesidir. Tebliğ için Sur ve Sayda bölgesine geçen İsa'nın, yanına kızı kötü ruha tutsak olmuş olan bir kadın gelip onun ayaklarına kapanır ve feryat ederek kızından cinleri uzaklaştırmasını ister. İsa kadına Yahudi ırkından olmadığı için hiçbir yanıt vermez fakat kadın dileğini yineleyerek ısrar eder. İsa "Ben yalnız İsrail evinin kaybolmuş koyunlarına gönderildim" diyerek kadının bu isteğini reddeder. – İsa bu sözü Tanrı'nın vaatlerini öncelikle İsrail oğullarına duyurmakla görevli olduğu için söyler – İsa'nın bu sözü söylemesine karşın umutsuzluğa kapılmayan kadın dileğini yineler. Bunun üzerine İsa kadına dönüp "Bırak önce çocuklar doysun, onların ekmeğini alıp köpeklere atmak iyi değildir" der. Kadın büyük bir alçak gönüllülükle "Haklısın ya Rab, ama köpeklerde sofranın altında çocukların ekmeklerinin kırıntılarını yer" diyerek cevap verir. Kadının imanının büyüklüğünü gören İsa, kadına "Dilediğin gibi

---

[163] Matta, VIII/28–34; Markos, V/1–20; Luka, VIII/26–39.

olsun" der ve kadının kızı o saatte iyileşir.[164] Bu olayda görüldüğü üzere İsa kötü ruh ve cinlere tutsak olan insanları onları hiç görmeden dahi iyileştirebilmektedir.

Sinoptik İncillerde detaylı olarak anlatılmasına rağmen, Yuhanna İncilinde cinler ve kötü ruhlara tutsak olan insanların iyileştirilmesine dair her hangi bir olay yer almamaktadır.

4. İsa'nın Cüzzamlıları Temiz Kılması

İsa'nın cüzzamlı insanları mucizevî bir şekilde temiz kılmasına ilişkin Matta, Markos ve Luka İncillerinde hemen hemen aynı olaylar anlatılır. Yuhanna İncilinde ise bu tür bir olaydan bahseden herhangi bir ifadeye rastlanmaz.

Sinoptik İncillerde geçtiği üzere İsa kentlerden birindeyken, her yanını cüzzam kaplamış bir adam yanına gelip yüzüstü kapanarak "Rab, İstersen beni temiz kılabilirsin" der. İsa elini uzatıp adama dokunur ve "İsterim temiz ol" der. İsa'nın bu isteğiyle birlikte cüzamlı adam anında cüzzamdan kurtulur. İsa, tek bir sözüyle o zamanın tıbbının çare bulamadığı bu hastalıktan kurtardığı adama kâhine görünmesini ve bu olaydan kimseye bahsetmemesini, hastalığından temizlendiğini herkese kanıtlamak için Musa'nın buyurduğu sunuları sunmasını tembih eder ve adam yanından ayrılır. Cüzzamından arınan bu adam her hastalığından kurtulanın yaptığı gibi bu olağanüstü olayı etrafına anlatır ve kalabalık halk toplulukları İsa'yı dinlemek ve hastalıklarından kurtulmak için akın akın İsa'ya gelir.[165] Bu olayın anlatıldığı ifadelerde olayın geçtiği yer ve iyileşen şahıs açık olarak bildirilmemiştir.

[164] Matta, XV/21-28; Markos, VII/24-30.

[165] Matta, VIII/1–5; Markos, I/40–45; Luka, V/12–17.

Cüzzamlıların temiz kılınmasına dair diğer bir hadise ise Sinoptik İncillerden sadece Luka İncilinde anlatılan on cüzzamlının hastalıklarından kurtulmasıyla ilgilidir. İsa, Kudüs'e doğru giderken Samiriye ile Celile arasındaki sınır bölgesinde bulunan bir köye girer. Orada on tane cüzzamlı İsa'yı karşılar ve ondan kendilerini iyileştirmesi isteğinde bulunurlar. İsa, onlara kâhinlere görünmelerini söyler. Yolda gidiyorlarken cüzzamdan temizlendiklerini fark edenlerden birisi tekrar İsa'ya döner ve Tanrı'yı yücelterek onun ayaklarına kapanıp teşekkür eder. İsa, adama diğer dokuz kişinin nerede olduğunu sorar. Ve iyileşen adama imanının kendisini kurtardığını söyler.[166] Bu olay Luka İncilinde anlatılmakla beraber iyileşen kişilerin kim olduklarından ve nereye gittiklerinden bahsedilmez. Sadece iyileşen kişinin Samiriyeli olduğu belirtilir. Bu hadisede İsa sadece iman gücüyle hastalara dokunmadan onları iyi etmiştir.

5. İsa'nın Felçli Hastaları ve Kötürüm Olanları İyileştirmesi

İncillerde İsa'nın felçli ve kötürüm hastaları olağanüstü bir şekilde iyileştirmesine dair farklı olaylardan bahsedilir. İncillerde insanların imanlarının hastalıklardan kurtuluş vesilesi olduğuna ilişkin ifadeler bulunmakla birlikte, İsa, sakat kötürüm ve felçlilere dokunarak veya dokunmadan ayağa kalkmasını emrederek şifalar dağıtmıştır. İsa'nın olağanüstü bir şekilde şifa dağıtmasını anlatan olaylardan ilki Matta ve Luka İncillerinde geçen "yüzbaşının imanı" hadisesidir. Olayın anlatımı noktasında bu iki İncil arasında birtakım farklılar göze çarpar. Matta İnciline göre İsa, Kefernahum şehrine gittiğinde yanına bir yüzbaşı gelerek hizmetçisinin felç olduğunu ve korkunç acılar çektiği söyler. İsa gelip adamı

[166] Luka, XVII/11–19.

iyileştireceğini söyler. Yüzbaşı İsa'ya "Ya Rab, evime girmene layık değilim yeter ki bir söz söyle uşağım iyileşsin" der. İsa yüzbaşının imanına hayran kalır ve yüzbaşıya "Git inandığın gibi olsun" der ve hizmetçi o anda iyileşir.[167] Luka İnciline göre ise İsa Kefernahum'a geldiğinde hizmetçisi hasta olan yüzbaşı, gelip kölesini iyileştirmesini rica etmek üzere ona Yahudilerin bazı ileri gelenlerini yollar. İsa, gelenlerle birlikte yüzbaşının evine doğru yola çıktığında yüzbaşı bazı dostlarını yollayarak "Rab, zahmet etme. Ben layık değilim ki çatımın altına giresin. Nitekim senin yanına gelmeye de kendimi layık görmedim. Sen yeter ki bir söz söyle, uşağım iyileşir." İsa bu sözleri duyunca adamın imanına hayran kalır ve İsrail'de bile bu kadar büyük bir iman görmediğini dile getirir. Gönderilenler eve döndükleri zaman hizmetçiyi iyileşmiş bulurlar.[168]

İncillerde yer alan diğer bir hadise ise yine Kefernahum kentinde geçer. İsa'nın bir takım olağanüstülükler gerçekleştirdiğini duyan halk onun evine akın eder. İsa din bilginleri ve halktan oluşan kalabalığa vaaz ederken kalabalıktan dolayı içeriye giremeyen birkaç kişi – Markos İnciline göre dört kişi – şilte üzerinde taşıdıkları felçli bir hastayı İsa'nın bulunduğu evin damına çıkarırlar ve kiremitleri kaldırarak şilteyle birlikte hastayı İsa'nın önüne indirirler. Felçli adamın iyileştirilmesi için uğraşan adamların gayretlerinden ve imanlarından dolayı hoşnut olan İsa adama günahlarının bağışlandığını söyler. İsa'nın etrafındaki din bilginleri günahların yalnızca Tanrı tarafından bağışlanacağını, başkasının bağışlamaya kalkmasının küfür olacağını düşünürler. İsa onların akıllarından geçeni okur ve kalabalığa "Aklınızdan neden böyle şeyler geçiriyorsunuz, günahları bağışlamak mı zor, kalk yürü demek mi? Ne var ki İnsanoğlunun yeryüzünde bağışlama yetkisinin

[167] Matta, VIII/5–13.
[168] Luka, VII/1-10.

olduğunu bilesiniz" der ve adama yatağını toplayıp kalkmasını ve eve gitmesini söyler. Felçli adam herkesin gözü önünde iyileşip hemen ayağa kalkar ve evine döner.[169] Bunu gören halk ise korkuya kapılarak insana böyle bir yetki veren Tanrı'yı yüceltmeye başlar. Markos ve Luka İncillerinde felçlinin evin damından içeri sokulduğu ifade edilirken, aynı olayı anlatan Matta İncilinde bu tür bir ifade bulunmaz. Sinoptik İncillerde bahsedilen bu hadiseden Yuhanna İncilinde bahsedilmez.

Sinoptik İncillerde bulunmakla beraber Yuhanna İncilinde geçmeyen diğer bir hadise de şöyledir: İsa bir sept günü havrada vaaz verirken orada eli sakat bir adam görür. Orada bulanan İsa'yı suçlamak için fırsat kollayan din adamları onun dinlenme ve ibadet günü olan septte hastaları iyileştirip iyileştirmeyeceğini gözlerlerken İsa onların akıllarından geçeni bilir. Eli sakat olan adama kalkıp öne çıkmasını söyler ve etrafındakilere "Kutsal yasaya göre sept günü iyilik yapmak mı doğru, kötülük yapmak mı? Can kurtarmak mı doğru öldürmek mi?" diye sorar. Sonra eli sakat olan adama döner ve elini uzatmasını ister. Adam elini uzatır ve eli sapasağlam oluverir. Markos ve Luka İncillerinde bu şekilde anlatılan olay Matta İncilinde biraz farklı ifade edilir. Matta İncilinde soruyu İsa sormaz, din adamları sorar ve İsa bir benzetmeyle onların sorularına cevap verip adamı iyileştirir.[170]

Sinoptik İncillerden sadece Luka İncilinde anlatılan diğer bir olayda ise İsa'nın felçli, beli iki büklüm olmuş bir kadını sept günü iyileştirmesi anlatılır. İsa havradayken on sekiz yıldır içinde hastalık ruhu bulunan, beli iki büklüm olmuş olan kadını görünce yanına çağırır ve elini kadının üzerine koyarak kadına hastalığından

[169] Matta, IX/1–8; Markos, II/1–12; Luka, V/17–26.
[170] Matta, XII/9-14; Markos, III/1-6; Luka, VI/6-12.

kurtulduğunu söyler. Kadın hemen doğrulur ve Tanrı'yı yüceltmeye başlar.[171] İsa'nın bir sept günü hastayı iyileştirmesinden dolayı etrafındakiler onu eleştirmeye başlar. İsa: "Sizi ikiyüzlüler! Her biriniz Şabat günü kendi öküzünü ya da eşeğini yemlikten çözüp suya götürmez mi? Buna göre, Şeytan'ın on sekiz yıldır bağlı tuttuğu, İbrahim'in bir kızı olan bu kadının da Şabat günü bu bağdan çözülmesi gerekmez miydi?" der ve yaptığı konuşmasıyla onların düşüncelerinde haksız olduklarını anlamalarını sağlar.[172]

Sadece Yuhanna İncilinde anlatılan diğer bir olağanüstü hadise de Kudüs'te geçer. İsa Kudüs'e gider ve orada Beytesta denilen bir havuzun etrafında kör, kötürüm ve felçli hastalardan oluşan bir kalabalığı havuzun kenarında yatarken bulur. Bu kalabalık hasta grubu, havuzun çalkalanmasını beklemektedir. Bu bekleyişin sebebi, Rab'in bir meleğinin zaman zaman havuzun içine inip suyu çalkaladığına ve suyun çalkalanmasından sonra havuza ilk girenin tutulduğu her hangi bir hastalıktan kurtulacağına olan inançtır. İsa, bu havuzun yanında otuz sekiz yıldır hasta olan bir adam görür. Kendisini tek başına havuza atabilecek gücü olmadığı için havuzun her çalkalanışını kaçıran bu adamın durumuna acıyan İsa adama "Kalk ve şilteni topla" der. İsa'nın bu sözünün üzerine felçli adam hastalığından kurtulmuş olarak ayağa kalkar ve yürümeye başlar. Bu olay da sept günü gerçekleştiği için İsa, Yahudi yetkililer tarafından Yahudi yasalarını ihlal ettiği gerekçesiyle kınanır ve İsa'ya zulmetmeye başlarlar. Ama İsa onlara "Babam hala çalışmakta, ben de çalışıyorum" diye yanıt verir. Bunun üzerine Yahudi yetkililer hem sept yasağını bozduğu hem de

---

171 Luka, XIII/10–14.
172 Luka, XIII/14-18

Tanrı'nın kendi babası olduğunu söyleyip kendini Tanrı'ya eş kıldığı için onu öldürmek için daha fazla gayret gösterirler.[173]

6. İsa'nın Saralı Bir Çocuk İle Istıskalı Bir Adamı İyileştirmesi

İsa'nın sarası olan bir hastayı iyileştirmesine ilişkin Sinoptik İncillerde aynı olay anlatılmakla beraber olayın seyri hakkında üç İncilde de farklı ifadeler yer almaktadır. Markos İnciline göre kötü ruhlara esir olan çocuğun iyileştirilmesi için İsa'ya gelen adam ona "Öğretmenim, dilsiz bir ruha tutsak olan oğlumu sana getirdim. Ruh onu nerede yakalarsa yere çarpıyor, çocuk ağzından köpükler saçıyor, dişlerini gıcırdatıyor ve kaskatı kesiliyor. Ruhu kovmaları için şakirtlerine başvurdum ama kovamadılar." der. Luka İnciline göre ise adam İsa'ya gelip "Yalvarırım oğluma bakıver. O benim tek çocuğumdur. Bir ruh onu yakalıyor o da birden bire bağırmaya başlıyor. Ruh, onu ağzından köpükler akıtana kadar şiddetle sarsıyor. Yara bere içinde bırakıp, kendisinden zor ayrılıyor." diyerek yardımını ister. Matta İnciline göre adam İsa'ya gelir ve sadece saralı çocuğunun iyileştirilmesini ister. Her üç İncil'de de İsa şakirtlerine dönüp "Ey imansız kuşak! Sizinle daha ne kadar kalacağım" diyerek onları azarlar ve çocuğun kendisine getirilmesini ister. Çocuğu İsa'ya getirirlerken kötü ruh İsa'yı görür görmez çocuğu şiddetle sarsar ve çocuk yere düşüp ağzından köpükler saçmaya başlar. Markos İnciline göre İsa adama çocuğun ne zamandan beri böyle olduğunu sorar. Adam çocuğun küçüklüğünden beri böyle olduğunu, ruhun onu öldürmek için birçok kez ateşe ve suya attığını söyler ve elinden bir şey gelirse hallerine acıyıp yardım etmesini ister. Bu ibareler sadece Markos İncilinde geçmektedir. Diğer İncillerde bu ayrıntılardan bahsedilmemektedir.

---

173 Yuhanna, V/1–19.

İsa, adamın elinden bir şey gelirse sözünden rahatsız olur ve rahatsızlığını, iman eden için her şeyin mümkün olabileceğini söyleyerek dile getirir. Çocuğun babası İsa'ya iman ettiğini ve çocuğuna yardım etmesi isteğini yineler. Bunun üzerine İsa kötü ruhu azarlayarak "Sana buyuruyorum dilsiz ve sağır ruh, çocuğun içinden çık ve ona bir daha girme" der. Matta ve Luka İncillerinde ise sadece kötü ruhu azarlar ve çocuk o anda iyileşir. Kötü ruh çığlıklar atar ve bedenine girdiği çocuğu şiddetle sarsarak ondan çıkar. Ruh çıktıktan sonra çocuk ölü gibi hareketsiz kalır. Öyle ki oradakilerin birçoğu çocuğun öldüğünü zanneder. İsa çocuğun elinden tutup kaldırınca, çocuk iyileşir ve ayağa kalkar.[174]

Matta ve Luka İncillerinde bu olay çok yüzeysel anlatılıp ayrıntılara yer verilmez ve olayda İsa sadece ruhu azarlar ve çocuk da iyileşir. Markos İncilinde ise, İsa çocukta bulunan kötü ruhu hem azarlar hem de çocuğa elleriyle dokunarak iyileştirir. Şakirtleri İsa'ya kendilerinin bu çocuğu neden iyileştiremediklerini sorunca, İsa onlara Matta İncilinde imanlarının kıt olmasından dolayı iyileştiremediklerini Markos İncilinde ise bu tür ruhların ancak duayla kovulabileceğini söyler. Luka İncilinde ise şakirtlerin İsa'ya böyle bir soru sorduğuna dair bir ifadeye rastlanmamaktadır. Ayrıca İsa şakirtlerine imanlı kişilerin zerre kadar, hatta hardal tanesi kadar imanları dahi olsa yüce dağlara şuradan kalk şuraya git deseler imanları sayesinde o dağın yerini değiştirebileceklerini söyler.[175] Bu öğreti doğrultusunda olağanüstü nitelik taşıyan bir olayı sadece İsa değil, imanı kuvvetli olan kişiler de gerçekleştirebilmektedir. Saralı çocuğun iyileşmesi hadisesinden Yuhanna İncilinde bahsedilmemektedir.

[174] Matta, VII/14–23; Markos, IX/17–30; Luka, IX/37–45.
[175] Matta, XXI/20–22; Markos, XI/20–26.

Istıskalı yani bedeni su toplamış bir adamın iyileşmesi hadisesi sadece Luka İncili on dördüncü bapta yer alır. Luka İnciline göre İsa, bir sept günü yemek yemek için bir eve gider. Önünde vücudu su toplamış bir adam görür ve etrafındakilere kasıtlı olarak sept günü bir hastayı iyi etmenin uygun olup olmayacağını sorar. Etraftakilerden her hangi bir ses gelmez. İsa adamı tutup iyileştirir ve eve gönderir.[176] Bu hadisede, iyileşen adamın kim olduğu, olayın nerede geçtiği ve nasıl cereyan ettiğine dair bir ayrıntıdan bahsedilmemektedir.

7. İsa'nın Kanaması Olan Bir Kadın İle Sıtmalı Bir Çocuğu İyileştirmesi

İsa, havra yöneticisi Yair adında bir adamın ölmüş kızını diriltmek için adamın evine gitmek üzere arkasında büyük bir kalabalıkla yola koyulur. Kalabalık içerisinde on iki yıldır kanaması olan, varını yoğunu iyileşme ümidiyle hekim ve tedavilere harcamış ama iyileşmek bir yana dursun eskisinden daha da kötü olmuş bir kadın bulunmaktadır. Kadın, İsa hakkında anlatılanları duyunca onun arkasından gidip giysisine dokunur. Bir taraftan da içinden "Giysilerine bile dokunsam iyi olurum" der. Kadın İsa'ya dokunur dokunmaz hemen o anda vücudunda sıcak bir güç hisseder ve yıllarca süregelen kanaması kesiliverir. İsa, hemen kendisinden bir gücün akıp gittiğini hisseder ve kalabalığın ortasına dönüp giysisine kimin dokunduğunu sorup bunu yapmış olanı görmek için etrafına bakınır. Yaptığını gizleyemeyeceğini anlayan kadın korkuyla titreyerek gelir, İsa'nın ayaklarına kapanır. Ona neden dokunduğunu ve o anda nasıl iyileştiğini anlatır. Kadının imanını gören İsa, ona ızdırabının son bulduğunu, imanının kendisini kurtardığını söyler.[177]

---

[176] Luka, XIV/1–5.
[177] Matta, IX/18–23; Markos, V/21–43; Luka, VIII/40–56.

Markos ve Luka İncillerinde bu olayın anlatımı aynı olmakla birlikte Matta İncilinde aynı olay daha yüzeysel bir şekilde anlatılmıştır. Matta İnciline göre on iki yıldır kanaması olan kadın İsa'nın arkasından yetişip eteğine dokunur. İsa arkasına dönüp kadını görünce imanının kurtardığını söyler ve kadın o anda iyileşir. Bu olayda da görüldüğü gibi İsa, tıbbın çare bulamadığı hastalıkları iman gücüyle mucizevî bir şekilde iyileştirebilmektedir.

İsa'nın sıtmalı bir çocuğu iyileştirmesi hadisesi sadece Yuhanna İncilinde anlatılmaktadır. Olay Celile'nin Kana köyünde geçer. Oğlu ölmek üzere olan saraya bağlı bir memur İsa'ya gelir ve oğlunu iyileştirmesi için yalvarır. İsa adama "Sizler alametler ve harikalar görmedikçe inanmayacaksınız, git oğlun yaşayacak" der. Adam, İsa'nın söylediği söze iman ederek evine dönerken yolda hizmetçileri gelir ve adamın oğlunun birden bire ateşinin düşüp sıtmanın onu bıraktığını söylerler. Adam onlara oğlunun iyileşmeye başladığı saati sorunca bunun İsa'nın "Oğlun yaşayacak" dediği saat olduğunu anlar ve kendisiyle birlikte bütün ev halkı İsa'ya iman ederler.[178] Yuhanna İncilinde bu hadisenin İsa'nın gerçekleştirdiği alametlerden ikincisi olduğu özellikle belirtilir.

Sinoptik İncillerde İsa'nın sıtmalı bir kadını iyileştirmesinden bahsedilir. İsa, havarilerden Simun'un evine gider. Simun'un kaynanası ateşli bir hastalığa tutulmuştur. Onu iyileştirmesi için İsa'dan yardım isterler. İsa, kadının başucunda durup ateşi azarlar ve kadının ateşi anında düşer. Kadın hemen ayağa kalkıp onlara hizmet etmeye başlar.[179] Matta ve Markos İncillerinde İsa'nın ateşi azarlamasından bahsedilmemektedir. Bu iki İncil'de İsa kadının elinden tutup kaldırır ve kadın iyileşir. Yuhanna İncilinde böyle bir olağanüstü olaydan bahsedilmemektedir.

[178] Yuhanna, IV/46–54.
[179] Matta, VIII/14–17; Markos, I/29–34; Luka, IV/38–40.

8. İsa'nın Ölüleri Diriltmesi

İsa'nın ölüleri diriltmesi veya ölmek üzere olan hastaları iyileştirmesi ile ilgili mucizelerini anlatan olaylar İncillerde farklı şekillerde anlatılır. Bununla birlikte İsa'nın ölüleri diriltmesiyle ilgili olağanüstü halleri Kanonik İncillerin hepsinde görmek mümkündür.

İsa'nın ölüleri diriltmesi veya ölmek üzere olanları iyileştirmesiyle ilgili hadiselerden birisi Sinoptik İncillerde bulunan fakat Yuhanna İncilinde yer almayan "Küçük bir kızın diriltilmesi" hadisesidir. İsa, öğretisini sürdürüyorken havra yöneticilerinden olan Yair adında bir adam gelip İsa'nın ayaklarına kapanarak "Küçük kızım can çekişiyor, gelip ellerini onun üzerine koy da kızım kurtulsun, yaşasın" diyerek kızını iyileştirmesini ister. Markos ve Luka İncillerinde kızın henüz ölmediğini, ölmek üzere iken babasının İsa'dan yardım istediğini belirten ifadeler yer almakla birlikte Matta İncilinde adam İsa'nın önünde yere kapanarak "Kızım az önce öldü, ama sen gelip elini onun üzerine koyarsan, dirilecek" der. İsa adamın isteğini gerçekleştirmek için eve doğru giderken yolda büyük bir kalabalık da onlarla beraber gelir. İsa yolda kanaması olan bir kadını iyileştirir. İsa kadının iyileşmesiyle alakalı olarak kalabalığa konuşma yaparken havra yöneticisinin evinden adamlar gelir ve "Kızın öldü" derler. İsa bu söze aldırmadan havra yöneticisine korkmamasını ve iman etmesini söyler. Matta İncilinde iyileştirme safhasında İsa'nın yanında kim olduğu belirtilmezken Markos İnciline göre İsa'nın yanında Petrus, Yakup ve Yuhanna vardır. Luka İnciline göre ise bu üç kişiden başka kızın anne ve babası da onlarla birlikte bulunmaktadır. Yair'in evine vardıklarında İsa, ağlayıp feryat eden gürültülü bir kalabalıkla karşılaşır. Matta İnciline göre İsa eve varınca kaval çalanlarla birlikte gürültülü bir kalabalık görür. İçeri girerek onlara niçin

ağladıklarını, çocuğun ölmediğini sadece uyuduğunu söyler. İsa'nın bu sözleri üzerine etrafında bulunan kalabalık kızın öldüğünü bildikleri için onunla alay eder. İsa kalabalığı dışarı çıkararak çocuğun annesi, babası ve beraberinde getirdiği havarileri ile çocuğun bulunduğu odaya girer.[180] Küçük kızın elinden tutarak "Kızım sana söylüyorum kalk" der. İsa'nın bu sözleri üzerine küçük kızın ruhu bedenine geri döner ve kız hemen ayağa kalkıp yürümeye başlar. İsa, "Bunu kimse bilmesin" diyerek onları sıkı sıkı uyarır ve kıza yemek vermelerini söyler.[181] Markos ve Luka İncillerinde kızın diriltilmesi ile ilgili hadisenin anlatımı konusunda ortak ifadeler kullanılırken Matta İncilinde İsa sadece kızın elinden tutar ve kız hemen ayağa kalkar, olay yüzeysel olarak nakledilir.

İsa'nın ölüleri diriltmesi ile ilgili bir başka hadise ise Sinoptik İncillerden sadece Luka İncilinde geçen "dul bir kadının oğlunun diriltilmesi" olayıdır. İsa, Nain adındaki bir kentin girişinde dul annesinin tek oğlu olan bir adamın cenazesinin kaldırıldığını görür. İsa kadını görünce acır ve ona ağlamamasını söyler. Cenaze sedyesine dokunur ve "Delikanlı sana söylüyorum, kalk!" der. Ölen adam dirilir ve İsa'nın ölü adamı diriltmesinin ardından, cenazeyi kaldırmak için orada bulunan halk korkuya kapılır ve "Aramızda büyük bir peygamber ortaya çıktı, Tanrı halkının yardımına geldi" diyerek Tanrı'yı yüceltmeye başlarlar.[182]

İsa'nın ölüleri diriltmesiyle ilgili Sinoptik İncillerde bulunmayan sadece Yuhanna İncilinde yer alan başka bir hadise ise, Lazar adında bir adamın öldükten birkaç gün sonra tekrar diriltilmesidir. Beytanya köyünde hasta bulunan Lazar, İsa'ya güzel kokulu yağ sürüp saçlarıyla onun ayaklarını silen Meryem'in kardeşidir.

---

180 Matta, 9/18–26; Markos, 5/21–43; Luka, 8/40–56.
181 Markos, 5/41–43; Luka, 8/54–56.
182 Luka, 7/11–18.

Meryem ve kız kardeşi Marta İsa'ya "Rab, sevdiğin kişi hastadır" diye haber gönderirler. Bu üç kardeşi seven İsa, Lazar'ın hasta olduğunu duyunca bulunduğu yerde iki gün daha kaldıktan sonra öğrencilere "Dostumuz Lazar uyudu, onu uyandırmaya gidiyorum" diyerek Yahudiye'ye döner. Öğrenciler, İsa'nın olağan uykudan söz ettiğini sanırlar ve Lazar'ın öldüğünü anlamazlar. İsa Beytanya'ya geldiğinde Lazar'ın dört gündür mezarda olduğunu öğrenir. Meryem, kız kardeşi Marta ile Lazar'ın yasını tutmaktayken onların bu üzüntülü hallerini gören İsa çok üzülür. Lazar'ın ölümünden duyduğu acıyla yüreği sızlar ve ağlayarak kardeşlerine Lazar'ın mezarını görmek istediğini söyler. İsa, Meryem, Marta ve yanlarında bulunan Yahudilerle birlikte Lazar'ın mezarına doğru giderken Yahudilerin içlerinden körü iyileştiren bu adamın Lazar'ın ölümünü önleyecek güce de sahip olabileceğini düşündüklerini görür. Lazar'ın cesedi bir mağaranın içindedir ve mağaranın ağzında bir taş bulunmaktadır. İsa, mağaranın ağzını açmak için bu taşı kaldırmalarını emreder. Bunun üzerine Marta İsa'ya kardeşinin dört gün önce öldüğünü bu yüzden cesedinin artık kokmuş olabileceğini söyler. İsa, Marta'ya dönerek "Ben sana, iman edersen Tanrı'nın yüceliğini göreceksin demedim mi?" der. Bunun üzerine etraftakiler mağaranın önündeki taşı kaldırırlar. İsa gökyüzüne bakarak "Baba, beni işittiğin için sana şükrediyorum. Beni her zaman işittiğini biliyordum. Ama bunu çevrede duran halk için, beni senin gönderdiğine iman etsinler diye söyledim" der ve yüksek sesle "Lazar, dışarı çık" diye bağırır. Ölü, İsa'nın bu sözleri üzerine elleri ve ayakları sargılarla bağlı, yüzü bezle sarılmış olarak dışarı çıkar. İsa oradakilere "Onu çözün, bırakın gitsin" der.[183] İsa'nın bütün bu yaptıklarını gören Yahudilerin çoğu İsa'ya iman eder ama içlerinden bazıları

[183] Yuhanna, XI/1–47.

Ferisiler'e giderek İsa'nın yaptıklarını onlara bildirirler. Bu ifadelerden anlaşıldığı üzere İsa yaptığı bu harikuladeyi Tanrı'nın yardımı ile bir nevi Tanrı'yla telepati kurarak gerçekleştirmiştir.

9. İsa'nın Az Bir Yiyecekle Büyük Kalabalıkları Doyurması

İncillerde İsa'nın hastalara olağanüstü bir şekilde şifa dağıtmasının yanında, peygamberlik savını kanıtlamak için göstermiş olduğu daha pek çok harikuladelerinden bahsedilmektedir. Bu bağlamda Dört İncil'de hemen hemen aynı anlatımla İsa'nın az bir yemekle binlerce kişiyi doyurması olayı da yer almaktadır. Matta İncilindeki anlatıma göre İsa havarilerinden vaftizci Yahya'nın öldürüldüğü haberini alır. Büyük bir üzüntüye kapılır ve yalnız kalmak ister. Diğer İncillerde ise İsa, öğrencilerin yanına alıp tenha bir yere çekilmek ister. Luka İncilinde İsa'nın havarileriyle birlikte Beytsayda kentine gittiği belirtilir. İsa'nın gideceği yeri öğrenen halk onlardan önce giderek İsa'yı karşılar. Kendisini bekleyen bu kalabalığa acıyan İsa, onların içinden hasta olanlarını mucizevî bir şekilde iyileştirir ve onlara birçok konuda vaaz eder. Akşama doğru havariler İsa'ya gelerek "Burası ıssız bir yer, vakit de geç oldu. Halkı salıver de köylere gidip kendilerine yiyecek alsınlar" der. İsa, havarilere halkın gitmesine gerek olmadığını, kendilerinin onlara yemek vermelerini söyler. Markos ve Luka İncillerinde havariler İsa'ya beş ekmek ve iki balıktan başka yiyecek bir şeylerinin olmadığını, onlar için gidip kendilerinin mi yiyecek alacaklarını sorarlar. Matta İncilinde böyle bir soru yer almaz. Bunun üzerine İsa, havarilerinden halkı elli ve yüzer kişilik kümeler halinde oturtmalarını ister. Halk yere oturunca İsa, ellerinde bulunan beş ekmeği ve iki balığı alıp gözlerini göğe kaldırarak Tanrı'ya şükreder. Sonra halka dağıtmak için bunları böler ve havarilerine

verir. Dağıtılan yemekten herkes yiyip doyduktan sonra kalan artıkların on iki küfeyi doldurduğu görülür. Yemekten doyanların sayısı kadınlar ve çocuklar hariç beş bin erkektir.[184]

Aynı olay Yuhanna İncilinde farklı bir şekilde anlatılır. Yuhanna İncilinde İsa havarileriyle birlikte Celile gölünün karşısına geçer. Hastalar üzerinde yapmış olduğu mucizeleri gören büyük bir kalabalık da onların ardından gittikleri yere gelirler. İsa havarilerini alıp dağa çıkar ve karşılarından kendilerine doğru ilerleyen büyük bir kalabalığın yaklaştığını görür. Aslında kendisi ne yapacağını bildiği halde öğrencilerini sınamak için bu kalabalığın nasıl doyurulacağını Filipus'a sorar. Filipus İsa'ya halkın içindeki insanlardan her birinin bir lokma yiyebilmesi için iki yüz dinarlık ekmeğin bile yetmeyeceğini söyler. Andreas adındaki diğer bir havari de içlerinde beş arpa ekmeği ve birkaç küçük balığı olan bir çocuğun bulunduğunu ama çocuğun elindeki bu yiyeceğin de bu kadar kalabalığı doyurmak için yeterli olmayacağını söyler. İsa, halkı çayırlıklara oturtur ve ekmekleri şükrettikten sonra dağıtır. Havarilere "Arta kalan parçaları toplayın, hiçbir şey ziyan olmasın" der. Havariler yedikleri ekmeklerden arta kalan parçalarla on iki sepet doldururlar. Halk, İsa'nın yaptığı bu mucizeyi görünce, "Gerçekten dünyaya gelecek olan peygamber budur" der. İsa, onların gelip, kendisini kral yapmak üzere zorla götüreceklerini bildiği için tek başına yine dağa çekilir.[185]

İncillerde İsa'nın az bir yiyecekle binlerce kişiyi doyurduğunu anlatan diğer bir anlatım da Celile gölü yakınlarında gerçekleşen "dört bin kişinin doyurulması" olayıdır. Matta İncilinde geçtiği üzere, İsa Celile gölü yakınlarındayken yanına beraberlerinde kötürüm, kör, çolak, dilsiz ve daha birçok hastanın bulunduğu büyük

[184] Matta, 14/13–21; Markos, 6/30–44; Luka, 9/10–17.
[185] Yuhanna, 6/1–16.

bir kalabalık gelir. Halk beraberlerinde getirdikleri bu hastaları iyileştirmesi için İsa'nın ayaklarının dibine bırakır ve o da onları iyileştirir. İsa'nın bu hastaları nasıl iyileştirdiğine dair bir bilgi yer almaz. Halk, dilsizlerin konuştuğunu, çolakların iyileştiğini, körlerin gördüğünü, kötürümlerin yürüdüğünü görünce şaşıp kalır ve İsrail'in Tanrısını yüceltmeye başlar. İsa'yla birlikte orada üç gün kalırlar. Yiyecek bir şeyleri olmadığı için İsa öğrencilerini yanına çağırıp, "Halka acıyorum, üç gündür yanımdalar, yiyecek hiçbir şeyleri yok. Onları, aç aç evlerine göndermek istemiyorum, yolda bayılabilirler" der. Havariler kendisine bu kadar kalabalık bir topluluğu doyuracak ekmekleri olmadığını ellerindeki mevcut yiyeceğin yedi ekmekle birkaç küçük balık olduğunu söylerler. İsa, halka yere oturmalarını buyurur ve ekmekle balıkları alıp şükrettikten sonra böler ve halka dağıtır. Yemek yiyenlerin sayısı kadın ve çocuklar hariç, dört bin erkektir. Herkes yiyip doyduktan sonra yedi küfe dolusu yemek artığı toplanır. İsa, halkı evlerine gönderdikten sonra tekneye binip Magadan bölgesine geçer.[186] Markos İncilinde aynı hadise yer almakla birlikte İsa'nın hastaları iyileştirmesinden bahsedilmez.[187] Luka ve Yuhanna İncillerinde böyle bir hadiseden bahsedilmemektedir.

İsa'nın az bir yiyecekle kalabalıkları doyurması hadiselerinde göğe bakarak şükretmesi, duada bulunması İsa'nın bütün bunları Tanrı'nın yardım ve kudreti ile gerçekleştirdiğini göstermektedir. İsa, İncillerde geçtiği üzere "Tamamlamam için Baba'nın bana verdiği işler, yaptığım işler, beni Baba'nın gönderdiğine tanıklık ediyor" diyerek yaptığı olağanüstülüklerin gücünü Tanrı'dan aldığını açıkça ifade eder.[188]

---

186 Matta, XV/32–39.
187 Markos, VIII/1-11.
188 Yuhanna, V/20–22, 36; Luka, IV/18–19.

10. İsa'nın Suyu Şaraba Dönüştürmesi

İsa'nın bir düğünde, "suyu şaraba dönüştürmesi" hadisesi sadece Yuhanna İncilinde bulunmaktadır.

Yuhanna İnciline göre İsa'nın gerçekleştirdiği ilk olağanüstülük olarak belirtilen bu hadise Celile'nin Kana köyünde geçer. İsa ve öğrencileri Kana köyünde bir düğüne davet edilirler. İsa'nın annesi Meryem'de oradadır. Düğünde şarabın bitmesi üzerine İsa'nın annesi ona şaraplarının kalmadığını söyler. İsa "Anne, benden ne istiyorsun? Benim saatim daha gelmedi" der.[189] Meryem, düğünde hizmet edenlere İsa ne derse onu yapmalarını söyler. Bunun üzerine İsa, Yahudilerin geleneksel temizliği için oraya konmuş olan her biri seksen ile yüz yirmi litre alan altı taş küpün suyla doldurulmasını ikram edilmesini söyler. Şölen başkanı şaraba dönüşmüş olan suyu tadınca çok beğenir ve damadı çağırıp, "Herkes önce iyi şarabı, çok içtikten sonra da kötüsünü sunar, ama sen iyi şarabı şimdiye dek saklamışsın" diyerek beğenisini dile getirir.[190]

Yuhanna İncilinde bu mucizenin nasıl gerçekleştiği konusunda açık ve net bir bilgi bulunmamaktadır. İsa, sadece küplerin suyla doldurulmasını emreder ve sular çok lezzetli en iyi türden bir şaraba dönüşüverir.

İsa'nın suyu şaraba dönüştürdüğü bu hadise literatürde Kana mucizesi olarak adlandırılmakta ve bu olağanüstü belirti ile İsa'nın, büyüklüğünü gösterdiği, kendisine inanmalarında şakirtlerine de cesaret verdiği görülmektedir. Diğer

---

[189] İsa'nın, annesinin şarap kalmadığını söylemesine, vaktinin henüz gelmediği şeklinde cevap vermesinin, şarap kanın sembolü olması itibariyle, başına gelecekleri ima ettiği ileri sürülmektedir. İsa'nın Meryem'e cevabında genellikle bir azar havası bulunduğu kabul edilir. Teologlar, belirledikleri bu noktayı Meryem'in henüz oğlunun hizmetini anlamadığı, İsa'nın ana-oğul bağıntısını kaldırdığı vb. tarzlarda yorumlamışlardır.(Bkz. Tümer, 112).

[190] Yuhanna, II/1–12.

İncillerde bulunmaması ve sembolik havası ile bu hadise, Yuhanna'nın temsili bir anlatımı gibi de yorumlanmaktadır.[191]

11. İsa'nın Tabiattaki Olağan Düzene Müdahale Etmesi

İncillerde İsa'nın tabiat güçlerinden olan denizlere, kabaran dalgalara, fırtına koparan rüzgârlara, bitkilere hükmünün geçtiğini gösteren bir birinden farklı anlatımlar yer almaktadır. Bu anlatımlardan birinde; İsa bir gün havarileriyle birlikte bir kayığa binerek gölün karşı yakasına geçmek üzere yola çıkar. Kıyıdan uzaklaştıklarında İsa, geminin kıç tarafında bir yastığa yaslanarak uykuya dalar. Markos İnciline göre onlarla birlikte başka kayıklar da bulunmaktadır. O sırada denizde büyük bir fırtına kopar ve dalgalar o kadar kabarır ki tekne suyla dolmaya başlar. Havariler korkuya kapılıp büyük bir telaşla İsa'yı uyandırırlar. Havarilerin İsa'yı tam olarak ne diyerek uyandırdığı konusunda Sinoptik üç İncilde de farklı ifadeler bulunmaktadır. Matta İnciline göre "Ya, Rab kurtar bizi, yoksa öleceğiz" derlerken Markos İnciline göre "Öğretmenimiz, öleceğiz! Hiç aldırmıyorsun" derler. Luka İncilinde ise "Üstat, üstat helak oluyoruz" derler. Her üç İncil'de de İsa kalkıp rüzgârı ve kabaran dalgaları azarlar. İsa'nın bu sözleri üzerine fırtına diner ve ortalık sütliman olur. Matta ve Luka İncillerinde İsa'nın rüzgârı ne diyerek azarladığı belirtilmezken Markos İncilinde İsa'nın rüzgarı "Sus, sakin ol!" diyerek azarladığı belirtilir. İsa dalgaları ve rüzgârı azarladıktan sonra havarilere "Kıt imanlılar, imanınız nerede" diyerek kızar. Havariler büyük bir korku ve şaşkınlık içinde birbirlerine "Bu adam kim ki rüzgâr da, su da onun sözünü dinliyor" derler.[192]

---

[191] Tümer, 112-113.

[192] Matta, VIII/23–27; Markos, IV/35–41; Luka, VIII/22–25.

İsa'nın tabiatın olağan düzenine müdahalesiyle ilgili bir diğer olay da onun "su üzerinde yürümesi" dir. Bu hadise, Luka İncili hariç diğer İncillerde bulunmakla birlikte farklı anlatımlara sahiptir. İsa, beş bin kişiden fazla bir kalabalığı az bir yiyecekle olağanüstü bir şekilde doyurduktan sonra havarilerine tekneye binip kendisinden önce karşı yakaya geçmelerini söyler. Havariler Markos İnciline göre Beytsayda'ya Yuhanna İnciline göre Kefernahum'a doğru yol alırlar. İsa, halkı evlerine gönderdikten sonra dua etmek için tek başına bir dağa çıkar. Akşam olunca kıyıdan bir hayli uzaklaşan tekne, şiddetle esen rüzgârın oluşturduğu dalgalarla boğuşmaya başlar. Yalnız başına karada kalan İsa, şakirtlerinin kürek çekmekte çok zorlandıklarını görür. Sabaha karşı İsa, gölün üstünde yürüyerek tekneye yaklaşır. Teknedekiler kendilerine doğru gelen şeyin hayalet olduğunu sanarak korkuya kapılırlar ve bağırmaya başlarlar. Havarilerinin dehşete kapılmış hallerini gören İsa "Cesur olun, benim, korkmayın." diye seslenerek onlara kendini tanıtır. Matta İnciline göre teknede bulunan havarilerden biri olan Petrus İsa'ya "Rab, eğer sen isen, buyruk ver suyun üstünde yürüyerek sana geleyim" der. İsa, Petrus'a kendisine doğru gelmesini söyler. Petrus, tekneden inip suyun üstünde yürüyerek İsa'ya yaklaşır. Ama rüzgârın ne kadar güçlü estiğini görünce aniden suya batmaya başlar. "Rab, kurtar beni" diye bağırarak İsa'dan kendisini kurtarmasını ister. İsa, Petrus'a elini uzatıp onun sudan çıkmasına yardımcı olur ve ona imanından kuşkuya düştüğü için batmaya başladığını söyler. Birlikte tekneye bindikten sonra rüzgar diner.[193] Markos ve Yuhanna İncillerinde Petrus'un su üstünde yürütülmesinden bahsedilmez. Yuhanna İncilinde İsa'nın tekneye binip binmediği noktasında açık bir ifade yer

---

[193] Matta, XIV/22–33.

almazken teknedekilerin onu tekneye bindirmek istedikleri ve o anda teknenin kıyıya ulaştığı anlatılır.[194]

Ertesi gün gölün karşı yakasında kalan halk İsa'nın havarileriyle birlikte gitmediğini bildiklerinden İsa'yı gölün diğer yakasında görünce şaşkınlıklarını gizleyemeyip "Rab, buraya ne zaman geldin" diyerek sorarlar Markos İncilinde ise teknede bulananlar daha önce şahit oldukları ekmekle ilgili mucizeden dolayı hala şaşkınlık içerisindeyken bir de İsa'nın su üstünde yürümesi onları daha çok şaşırtır. Matta İncilinde İsa'nın su üzerinde yürümesini gören teknedekilerin "Sen Tanrı'nın Oğlusun" diyerek ona taptıklarından bahsedilir.[195]

İsa, teknedekilerle beraber kıyıya çıktıktan sonra, etrafında toplanan hastaların kendisine dokunmalarına izin vererek hepsini iyileştirir.

Sinoptik İncillerden Luka İncilinde geçen başka bir hadisede İsa, Ginesar gölü kıyısında iki balıkçı teknesi görür ve balıkçı Simun'a ait olan tekneye binerek kıyıdan biraz açılmasını rica eder ve teknenin içinden halka vaaz eder. Konuşmasını bitirince Simun'a "Derin sulara açılın, balık tutmak için ağlarınızı atın" der. Simun İsa'ya, bütün gece çabalayıp hiç bir şey tutamadıklarını yine de onun sözünü dinleyerek ağları atacağını söyler. Bunu yapınca o kadar çok balık yakalarlar ki ağlar bu çokluktan yırtılmaya başlar. Diğer teknedeki ortaklarından yardım isterler ve her iki tekne de neredeyse batacak kadar balıkla dolar. Simun ve yanındakiler tutmuş oldukları balıkların çokluğuna şaşıp kalırlar ve İsa Simun'a "Korkma, bundan böyle balık yerine insan tutacaksın" der. Simun ve ortakları olan Zebedioğulları Yakup ve

[194] Markos, VI/45–51; Yuhanna, VI/15–21.
[195] Matta, XIV/33; Markos, VI/52; Yuhanna, VI/22-26.

Yuhanna İsa'nın bu sözleri üzerine tekneleri karaya çekerler ve her şeyi bırakıp İsa'nın ardından giderler.[196]

İnciIllerde İsa'nın denizlere, dalgalara, rüzgârlara olduğu gibi ağaçlara da hükmünün geçtiği olağanüstü hadiselerden bahsedilir. Yalnızca Matta ve Markos İncillerinde geçen bu hadiseye göre; İsa havariyle birlikte Yeruşalim'e doğru giderken yolda acıkır. Yol kenarında gördüğü bir incir ağacına yaklaşan İsa, ağaçta yapraktan başka bir şey bulamayınca ağaca "Artık sonsuza dek kimse senden meyve yiyemesin!" diyerek ağacı lanetler. Matta İnciline göre incir ağacı anında kurur. Markos İnciline göre ise ertesi sabah ağacın yanından geçerlerken onun kökten kurumuş olduğunu görürler. Havariler duruma şaşarak incir ağacının birden bire nasıl kuruduğunu İsa'ya sorarlar. İsa, onlara "Tanrı'ya iman edin, size doğrusunu söyleyeyim, kim şu dağa, kalk denize atıl! der ve yüreğinde kuşku duymadan dediğinin olacağına inanırsa, dileği yerine gelecektir. Bunun için size diyorum ki duayla dilediğiniz her şeyi daha şimdiden almış olduğunuza inanın, dileğiniz yerine gelecektir" der.[197]

12. İsa'nın Suretinin Değişmesi, Akıllardan Geçenleri Bilmesi Ve Görünmez Olması

Sinoptik İncillerde İsa'ya atfedilen olağanüstü hallerin bir diğeri de, onun "suretinin değişmesi" olayıdır. Hadise İncillerde şöyle geçer; İsa, bir gün yanına Petrus, Yakup ve Yuhanna'yı alarak dua etmek üzere dağa çıkar. İsa, dua ederken öğrencilerin gözleri önünde kendi görünümü değişir. İsa'nın yüzü güneş gibi parlayıp, giysileri ışık gibi bembeyaz olur. O sırada İsa'nın öğrencilerine Musa ve

[196] Luka, V/1–12; Matta, IV/18–22; Markos, I/16–20.
[197] Matta, XXI/20–22; Markos, XI/12–14, 20–24.

İlyas görünür, öğrenciler Musa ile İlyas'ın İsa ile konuşmasına şahit olurlar. Matta ve Markos İncillerinde konuştukları konunun ne olduğu hakkında bir bilgi bulunmazken Luka İncilinde, İsa'nın yakında Yeruşalim'de gerçekleşecek olan ölümünü konuştuklarından bahsedilir. İsa, Musa ve İlyas'la konuşurken araya Petrus girerek, o da İsa ile konuşmaya başlar ve "Rab, burada bulunmamız ne iyi oldu iyi oldu! İstersen burada üç çardak kurayım; biri sana, biri Musa'ya, biri de İlyas'a" der. Tam bu sırada üstlerine parlak bir bulut gelerek onları gölgeler ve bulutun içinden bir ses, "Sevgili oğlum budur. Ondan hoşnudum, onu dinleyin" diyerek onlara hitab eder. Öğrenciler bu sesi duyunca dehşet içinde yüzüstü yere kapanırlar. İsa yanlarına gelerek onlara dokunur ve korkmamalarını söyler. Başlarını kaldırdıklarında İsa'dan başka kimseyi görmezler ve hep beraber dağdan inerlerken İsa onlara "İnsanoğlu dirilmeden önce gördüklerinizi kimseye söylemeyin" diyerek uyarıda bulunur.[198]

İncillerin pek çok yerinde İsa'nın olağanüstü haller göstermesi veya vaazı esnasında etraftakilerin akıllarından ne geçirdiklerini kendi ruhunda sezmesinden bahsedilir. İncillerde İsa, "Aranızda söylenmeyin, aklınızdan neler geçiriyorsunuz?" gibi ifadelerle etrafındakilerin ne düşündüklerini sezerek onlara misallerle cevap verir.[199] Ayrıca İncillerde İsa düşmanlarının kendisine kurduğu tuzakları sezerek onların oyunlarını boşa çıkarır. Bu hadiselerden birisi şöyledir:

İsa'nın varlığından rahatsız olan bir grup din adamı, İsa'yı söyleyeceği bir sözle tuzağa düşürmek ve böylelikle onu valinin yetki ve yargısına teslim etmek için İsa'ya kendilerine dürüst süsü veren muhbirler gönderirler. Muhbirler İsa'ya "Öğretmenimiz, senin doğru olanı söyleyip öğrettiğini, insanlar arasında ayrım yapmaksızın Tanrı yolunu dürüstçe öğrettiğini biliyoruz. Sezar'a vergi vermemiz

[198] Matta, XVII/1–13; Markos, IX/2–10; Luka, IX/28–36.
[199] Markos, II/8; Luka, V/22, VI/6; Yuhanna, VI/16, 41.

Kutsal yasaya uygun mu değil mi?" diye sorarlar. Onların hilesini anlayan İsa onlardan bir dinar isteyerek üzerindeki resmin kime ait olduğunu sorar ve muhbirler de resmin Sezar'a ait olduğunu söylerler. Bunun üzerine İsa "Öyleyse Sezar'ın hakkını Sezar'a Tanrı'nın hakkını Tanrı'ya verin" diyerek onların tuzağına düşmez.[200]

Luka ve Yuhanna İncillerinde İsa'nın kendisine zarar vermek isteyen insanların arasından kaybolarak gittiğinden bahsedilir. Luka İnciline göre; İsa'nın havrada söylediği sözlere öfkelenen bir grup İsa'yı kentin dışına kovarak onu uçurumdan aşağı atmak için kentin kurulduğu tepenin yamacına götürürler. Ama İsa onların arasından geçerek-muhtemelen görünmez olarak- oradan uzaklaşır. Yuhanna İncilinde mabette İsa'yı söylediklerinden dolayı taşlamak isteyen bir grup Yahudi'nin yerden taşları alıp kaldırdıkları esnada İsa'nın gizlenip oradan çıktığı anlatılır.[201]

13. İsa'nın Gelecekte Gerçekleşecek Olayları Önceden Haber Vermesi

İncillerde sıkça zikredilen olağanüstü olaylardan bir tanesi de İsa'nın gelecekte olacak olayları, daha olmadan önce haber vermesi hadisesidir. Bu hadiselerden, İncillerde en çok vurgulanan İsa'nın kendi ölümünü önceden haber vermesidir. Bu konuda İncillerin hepsinde işlenen tema, İsa'nın çarmıha gerilmeden önce başına gelecek olayları bildiği, buna razı olduğu hatta buna hazır olduğu şeklindedir.

[200] Matta, XXII/15–22; Markos, XII/13–17; Luka, XX/20–26.
[201] Luka, IV/28; Yuhanna, VIII/59.

Sinoptik İncillerde İsa'nın ölüp dirileceğini üç kez haber verdiği anlatılır. İsa, ilk olarak Filipus Sezariye'sine bağlı köyleri gezerken havarilerine kendisinin Kudüs'e gitmesi gerektiğini, ileri gelenler, baş kâhinler ve din bilginlerinin elinde çok acı çekeceğini, öldürüleceğini ve üçüncü gün dirileceğini anlatarak ölümünü haber verir.[202] İkinci olarak; Celile'de havarileriyle bir araya geldiklerinde şöyle der: "İnsanoğlu, insanların eline teslim edilecek ve öldürülecek, ama öldükten üç gün sonra dirilecek." Havariler bu sözlerden bir şey anlamazlar ve soru sormaktan korkarlar.[203] Üçüncü olarak da İsa havarileri ile birlikte Yeruşalim'e giderken kendi başına gelecekleri anlatmaya başlar ve "Şimdi Yeruşalim'e gidiyoruz, İnsanoğlu baş kâhinlerin ve din bilginlerinin eline teslim edilecek. Onlar da onu ölüm cezasına çarptıracak ve öteki uluslara teslim edecekler. Onunla alay edecek, üzerine tükürecek ve onu kamçılayıp öldürecekler. Ne var ki o, üç gün sonra dirilecek" der. Havariler, bu sözlerin anlamı onlardan gizlendiği için yine İsa'nın bu söylediklerinden hiçbir şey anlayamazlar.[204]

Yuhanna İncilinde İsa'nın öleceğini önceden bilmesi sembolik bir anlatımla ifade edilir. İsa kalabalığa vaaz ettiği bir gün oradakilere "İnsanoğlunun yüceltileceği saat geldi. Ben yerden yukarı kaldırıldığım zaman bütün insanları kendime çekeceğim" der. Kalabalık İsa'ya "Kutsal yasadan öğrendiğimize göre Mesih sonsuza dek kalacaktır. Nasıl oluyor da sen, insanoğlu yukarı kaldırılmalıdır diyorsun." diye karşılık verir. Bunun üzerine İsa "Işık kısa bir süre daha aranızdadır. Karanlıkta kalmamak için ışığınız varken yürüyün. Karanlıkta yürüyen nereye gittiğini bilemez. Siz de ışık varken ışığa iman edin ki, ışık oğulları olasınız" der.

---

202 Matta, XVI/21; Markos, VIII/31; Luka, IX/22.
203 Matta, XVII/22–23; Markos, IX/30/32; Luka, IX/43–45.
204 Matta, XX/17–20; Markos, X/32–34; Luka, XVIII/31–34.

Yuhanna İncilinde İsa'nın bunu, nasıl öleceğini belirtmek için söylediği ifade edilir.[205] İncillere göre nasıl öleceğini önceden bilen İsa, aynı zamanda daha önceden düşmanlarına ihbar edileceğini ve kendisini ihbar edecek kişiyi de bilmektedir. İncillere göre İsa havarileriyle birlikte yediği son akşam yemeğinde şöyle der: "Size, doğrusunu söyleyeyim sizden biri bana ihanet edecek". Havariler telaşa kapılarak teker teker bu kişinin kendileri mi yoksa bir başkası mı olduğunu İsa'ya sorarlar. Matta ve Markos İncillerine göre İsa, onların sorularına karşılık olarak "Bana ihanet edecek olan, ekmeğini benimle birlikte sahana batırandır" der. İncillerden sadece Matta İncilinde ona ihanet edecek olan Yahuda, İsa'nın bu sözlerinin üzerine "Rab, yoksa beni mi demek istiyorsun" diye sorar. İsa da ona "söylediğin gibidir" karşılığını verir. Yuhanna İncilinde ise İsa, havarilerin ihanet edecek olanın kim olduğu sorusuna "Lokmayı sahana batırıp kime verirsem odur" diye yanıt verir ve lokmayı batırıp Simun İşkariyot'un oğlu Yahuda'ya verir.[206] Markos ve Luka İncillerinde ihanet edecek olanın kim olduğu belirtilmez, İsa'nın tutuklanması olayının anlatıldığı bölümde, bu kişinin Yahuda olduğu söylenir.[207]

İsa'nın geleceğe dair kehanetlerinden bir diğeri de onun sevgili öğrencisi Petrus'un kendisini üç kere inkâr edeceğini söylemesidir.[208] İncillere göre İsa'nın bu mucizesi aynı gece gerçekleşmiş, İsa tutuklandıktan sonra onun peşinden giden Petrus, kendisine İsa'nın öğrencisi olup olmadığı üç kere ayrı ayrı sorulduğu halde üçünde de "O adamı tanımıyorum" diye cevap verir. İsa, Petrus'a "Beni bu gece horoz ötmeden üç kere inkâr edeceksin" dediği zaman Petrus, İsa'ya "Seninle ölmem gerekse bile seni asla inkâr etmem" diyerek cevap verdiği halde İsa'nın kehaneti

---

[205] Yuhanna, XII/27-37.
[206] Matta, XXVI/20–25; Markos, XIV/17–21; Luka, XXII/21; Yuhanna, XIII/21.
[207] Markos, XIV/43; Luka, XXII/47–48.
[208] Matta, XXVI/34; Makos, XIV/27–31; Luka, XXII/31–34; Yuhanna, XIII/36–38.

yerini bulur.[209] İsa'nın gelecekte olacağını haber verdiği diğer bir hadisede İsa, tapınaktan çıkarken havarilerinden biri tapınağın binalarını göstererek tapınağın nasıl güzel taşlar ve adaklarla süslenmiş olduğundan söz edince İsa, bir gün büyük bir felaketin geleceğini, burada taş üstünde taş kalmayacağını söyler. İsa'ya havarileri bu dediğinin ne zaman olacağını sorarlar. İsa, havarilerine cevaben; ülkelerin ve milletlerin birbirlerini kıracağını, zelzele ve kıtlıkların olacağını salgın hastalıkların baş göstereceğini, çok korkunç olayların cereyan edeceğini ve sonunda gökte bir takım alametler görüleceğini bu müthiş hadiseler olmadan önce şakirtlerine çok zulüm ve işkenceler yapılacağını sonunda Kudüs'ün ordular tarafından kuşatılacağını, halkın kılıçtan geçirilerek gazaba uğrayacağını, Kudüs'ün işgalinden sonra güneş, ay ve yıldızlarda bir takım alametlerin zuhur edeceğini, denizlerde meydana gelecek fırtına ve dalgaların gürültüsü sebebi ile insanların şaşkına döneceklerini, korkudan bayılacaklarını, kendilerinin Mesih olduğunu söyleyen sahte peygamberlerin çıkıp türlü harikalar yapacağını, işte tam bu sırada insanoğlunun bulutlar içinde görünerek doğudan batıya kadar şimşekler çaktırarak geleceğini ve Tanrı Krallığını kuracağını haber verir. İsa öğrencilerinin hepsinin bu olayları gözleriyle görmeden yok olmayacaklarını özellikle belirtir.[210]

İsa'nın dünyanın sonuna dair verdiği bu haberler sadece Sinoptik İncillerde yer alır, Yuhanna İncilinde ise İsa'nın havarilerine kendilerinden kısa bir süre sonra ayrılacağını ve kısa bir süre sonra da tekrar onlara kavuşacağını söylediği belirtilirken,[211] Kudüs'ün tahribi ve Tanrı krallığını kurmak için İsa'nın yeniden dünyaya geleceğine dair hiçbir bilgi bulunmamaktadır. Sinoptik İncillerdeki

---

[209] Matta, XXVI/69-75; Markos, XIV/66-72; Luka, XXII/56-62; Yuhanna, XVIII/15, 25-27.
[210] Matta, XXIV/1–28; Markos, XIII/1–31; Luka, XXI/5–33.
[211] Yuhanna, XIII/33; XIV/3,18.

sıralamaya göre Kudüs tahrib edilerek, Hıristiyanlara çeşitli zulüm ve işkenceler yapılacak, sonra gökte ve yerde bir takım alametler zuhur edecek, en sonunda İsa bulutların arasından çıkıp yeryüzüne inecek ve krallığını tesis edecek, bütün bu dedikleri de o anda konuştuğu, hitap ettiği nesil bu dünyadan ayrılmadan önce olacaktır.[212]

İncillerde İsa'nın yakın ve uzak gelecekte gerçekleşecek olayları haber vermesinin yanında günlük hayatta da gerçekleşecek bir takım olayları bildirdiğini görebilmekteyiz. Bu hadiselerden biri şöyledir: İsa havarileriyle birlikte Kudüs'e doğru giderken Zeytin Dağı'nın yamacındaki Beytfaci ile Beytanya denilen bir bölgeye yaklaştıklarında İsa, iki öğrencisini "Karşıdaki köye gidin, köye girince üzerine daha hiç kimsenin binmediği, bağlı duran bir sıpa bulacaksınız. Onu çözüp bana getirin" diyerek kendinden önce gönderir. Öğrenciler köye ulaştıklarında her şeyi İsa'nın kendilerine anlattığı gibi bulurlar.[213] Sinoptik İncillerden Matta İncilinde diğer iki İncilden farklı olarak bir dişi eşek ve sıpayı getirmelerini havarilerinden ister. Sinoptik İncillerde yer alan bu hadise Yuhanna İncilinde bulunmamaktadır.

Diğer bir hadise de İsa'nın havarileriyle birlikte yedikleri Fısıh yemeğinin yeneceği evi görmeden önce tarif etmesi olayıdır. Markos ve Luka İncillerine göre İsa'ya havarileri, Fısıh yemeğini hazırlamak için nereye gitmeleri gerektiğini sorarlar. İsa iki öğrenciyi önden göndererek "Kente gidin, orada su testisi taşıyan bir

---

[212] İncillerde yer alan "sonun belirtileri" başlığı altındaki bu kehanet haberlerinin gerçekten kehanet mi yoksa hadiseler meydana geldikten sonraki bir zamanda bunların İncillere kehanet havası verilerek mi sokulduğu konusunda tartışmalar bulunmaktadır. Araştırmacıların büyük bir çoğunluğu bu kehanet haberlerinin büyük bir kısmının aslında kehanet olmadığı, İsa'nın böyle haberler vermediği halde, hadiseler olduktan sonra bunların kehanet havasına sokularak İncillere konulduğu sonucuna ulaşmışlardır Bu görüşü savunanlar, İncillerde yeralan bu metinlere bakarak bu olayları nakleden İncillerin en azından mabedin tahrib yılı olan M.S. 70 yıllarından sonra yazıldığını ileri. sürmüşlerdir. Ayrıca İncillerde, havarilerin ve diğer öğrencilerin İsa'nın geri gelişine gözleriyle şahit olacağı vurgulanmakla birlikte bu olayın gerçekleşmesi uzun süre beklenmiş, ama hiçbir öğrenci bunu görememiştir. Ancak şu bir gerçektir ki Kudüs 70 yılında tahrib edilmiş, Yahudiler türlü işkenceler görerek yurtlarından kovulmuşlardır. (Bkz. www//http.ihya.org)

[213] Matta, XXI/2-3; Markos, XI/1-3; Luka, XIX/28-33.

adam karşınıza çıkacak onu izleyin ve adamın gideceği evin sahibine öğretmen öğrencilerimle birlikte Fısıh yemeğini yiyeceğim konuk odası nerede? diye soruyor deyin. Ev sahibi size üst katta döşenmiş, hazır büyük bir oda gösterecek. Orada bizim için hazırlık yapın" der. Öğrencileri yola çıkıp kente gittiklerinde her şeyi İsa'nın kendilerine söylediği gibi bulurlar ve hazırlığa başlarlar.[214] Bu hadise Matta İncilinde daha yüzeysel bir şekilde anlatılmaktadır[215]. Yuhanna İncilinde ise böyle bir hadiseden bahsedilmemektedir.

14. İsa'nın Ölümü ve Dirilişi

İncillerde, Hz. İsa'nın ölümü de hayata gelişiyle başlayan ve tebliğ faaliyeti boyunca devam eden olağanüstülüklerin bir devamı olarak kendini hissettirir. Sinoptik İnciller ile Yuhanna İncilinin bakış açısı farklı olduğundan İsa'nın ölümüne dair naklettikleri olaylardaki kişi, zaman ve mekânla ilgili durumların anlatımında bir takım farklılıklar olduğu göze çarpmaktadır.

İsa, tebliğ faaliyetine, Yahya tarafından vaftiz edilmesi ve şeytan tarafından denenmesinin ardından –şeytanın İsa'yı denemesi sadece sinoptiklerde yer alır.- Tanrı'nın melekûtunun çok yakın olduğunu, insanların tövbe ederek ona hazırlanmaları gerektiğini, kendisinin yeryüzüne ilahi emirleri kaldırmak değil tamamlamak için geldiğini vurgulayarak başlar. İsa, Sinoptik İncillere göre bir yıl Yuhanna İnciline göre ise üç yıl süren tebliğ hayatı boyunca vaazlar ve nasihatler vererek gerçekleri anlatır ve döneminin çaresiz olarak görülen hastalıklarını iyileştirip çeşitli olağanüstülükler gösterir. Gösterdiği harikuladelerle çok büyük halk kalabalıklarını peşinden sürükler ve gün geçtikçe ona inananların sayısı artar. Bu

---

[214] Markos, XIV/12–17; Luka, XXII/7–14.
[215] Bkz. Matta, XXVI/17–19.

durumu kendileri için büyük bir tehlike olarak gören Yahudi din adamları bir araya gelerek toplanırlar, İsa'nın pek çok doğaüstü belirti gerçekleştirdiğini, böyle giderse herkesin ona iman edeceğini ve Romalılar'ın gelip kutsal yerlerini ve uluslarını yok edeceğini söyleyerek bütün ulusun yok olacağına halk uğruna bir tek adamın ölmesinin daha uygun olacağına karar verirler ve İsa'yı öldürmek için fırsat kollamaya başlarlar.[216] İsa'yı yakalayabilmek için, yerini bilenlerin haber vermesini duyururlar. Daha sonra on iki havâriden biri olan Yahuda İşkariyot, baş kâhinlere giderek otuz gümüş karşılığı İsa'yı ele vermeyi vaad eder.[217] Sinoptik İncillere göre Fısıh bayramının birinci gününde Fısıh yemeği esnasında Yuhanna İnciline göre ise Fısıh bayramından önce bir yemekte İsa, kendisinin ele verileceğini, sevgili öğrencisi Petrus'un kendini inkar edeceğini bildirir.[218] Yemekten sonra İsa havarileriyle birlikte Getsemani denilen yere varır ve ölüm korkusuna kapılır. Havarilerinden uyanık kalıp dua etmelerini ister ve kendisi biraz uzaklaşarak secdeye kapanır ve başına gelecek olanları önceden bildiği için "Baba, senin isteğine uygunsa bu kâseyi benden uzaklaştır. Yine de benim değil, senin istediğin olsun" diyerek dua eder. Kısa bir süre sonra büyük bir kalabalık İsa'nın yanına gelir ve onu tutuklarlar.[219] Sinoptik İncillerden sadece Luka İncilinde bu tutuklanma esnasında İsa'nın, kulağı kopan baş kâhinin kölesinin kulağına dokunarak onu olağanüstü bir şekilde iyileştirdiği nakledilir.[220]

Tutuklanan İsa, Yahudilerin yüksek kurulunun önüne çıkarılıp sorgulanır. Sonunda baş kâhinin Mesih olup olmadığı hususundaki sorusuna karşılık İsa'nın

[216] Matta, XXVI/3 – 6; Markos, XIV/1 – 2; Luka, XXII/1 – 2; Yuhanna, XI/47 – 54.
[217] Matta, XXVI/14 – 15; Markos, XIV/10- 11; Luka, XXII/3 – 6.
[218] Matta, XXVI/17-36; Markos, XIV/1-32; Luka, XXII/7-35; Yuhanna, XIII/1-38.
[219] Matta, XXVI/47 – 57; Markos, XIV/43 – 50; Luka, XXII/47 – 53; Yuhanna, XVIII/3 -12.
[220] Luka, XXII/50 – 51.

açıkça Mesih olduğunu söylemesi üzerine ölümü hak ettiğine karar verilir. Yahudiler, İsa'nın milleti kandırdığını, Kaysere vergi verilmesine engel olduğunu ve kendisinin Mesih kral olduğunu iddia ettiğini ileri sürerek Vali Pilatus'tan öldürülmesi için onay isterler. Pilatus, İsa'yı özel olarak sorguya çeker ve onu suçsuz bulur. Gönlü İsa'yı affetmekten yana olan Pilatus, Yahudilerin baskısı karşısında daha fazla dayanamayarak, İsa'nın çarmıha gerilip öldürülmesini onaylar.[221] Bunun üzerine Yahudiler, İsa'yı Golgota (Kafatası) denilen bir yere götürerek çarmıha gererler ve İsa'nın başının üzerine "Nasıralı İsa, Yahudilerin Kralı" diye bir yazı asılır.[222]

Sinoptik İncillerde anlatıldığı üzere İsa'nın ölümü esnasında bir takım olağanüstü hadiseler cereyan eder. Markos İnciline göre İsa cuma günü sabah saat dokuzda çarmıha gerilmiştir. Diğer iki İncil'de İsa'nın çarmıha gerilme saatinden bahsedilmemektedir. İsa çarmıha gerildikten sonra öğleyin on iki sularında güneş kararır ve saat üçe kadar bütün ülkenin üzerine bir karanlık çöker ve İsa ruhunu teslim eder. İşte o anda tapınaktaki perde yukarıdan aşağıya doğru yırtılarak ikiye bölünür. Bu hâdise Sinoptik İncillerin üçünde de yer alır. Ancak sadece Matta İncilinde yer alıp diğer iki İncil'de yer almayan başka olağanüstülükler de meydana gelir. Bu İncil'de anlatıldığı üzere, yer sarsılarak bir deprem meydana gelir, kayalar yarılır ve mezarlar açılıp ölmüş olan birçok kutsal kişinin cesetleri dirilir. Orada İsa'yı bekleyen yüzbaşı ve askerler depremi ve diğer olayları görünce dehşete

---

221 Matta, XXVI/59 – 66; XVII/15 – 26; Markos, XIV/55 – 64, XV/1 – 15; Luka, XXII/66 – 71, XXIII/1 – 26; Yuhanna, XVIII/19 – 39; XIX/1 – 17.

222 Matta, XVII/33-38; Markos, XV/22-29; Luka, XXIII/33-39; Yuhanna, XIX/17-20.

kapılırlar ve iman ederler.[223] Yuhanna İncilinde, İsa'nın ölümü esnasında meydana gelen bu olağanüstü hadiselerden bahsedilmez.[224]

İsa ruhunu teslim ettikten sonra akşama doğru İsa'nın öğrencisi olan Aramatyalı Yusuf adında zengin bir adam İsa'nın cesedini alır ve kendisi için kaya içine oyduğu yeni bir kabre koyar. Ancak pazar günü kabre ziyarete gidenler İsa'nın mezarının boş olduğunu görürler, İsa, kendisinin de daha önceden bildirmiş olduğu gibi üçüncü gün dirilmiştir. İsa'nın dirilişiyle ilgili olarak dört İncil'de de birbirinden farklı hadiseler anlatılmaktadır.

Matta İnciline göre; Mecdelli Meryem ile diğer Meryem mezarı görmeye gittiklerinde ansızın büyük bir deprem olur. Görünüşü şimşek gibi, giysileri ise kar gibi bembeyaz olan bir melek gökten inerek İsa'nın mezarının önündeki taşı bir tarafa yuvarlayarak üzerine oturur ve onlara İsa'nın ölüler arasından kıyam ettiğini, Celile'ye gittiğini, orada onu görebileceklerini söyler. Kadınlar sevinçle şakirtlere haber vermek için mezardan uzaklaşırlarken birden bire İsa ile karşılaşırlar. İsa, onlara, kardeşlerine Celile'ye gitmelerini söylemelerini ve onu orada görebileceklerini bildirir. On bir öğrenci Celile'ye giderler ve orada İsa kendilerine görünerek "Gökte ve yerde bütün yetki bana verildi bu nedenle gidin, bütün ulusları öğrencim olarak yetiştirin. Onları baba, oğul ve kutsal ruh adına vaftiz edin." der.[225]

Markos İnciline göre; Mecdelli Meryem, Yakub'un annesi Meryem ve Salome adında bir kadın haftanın ilk günü İsa'nın mezarına gittiklerinde mezarın girişindeki taşın yana doğru yuvarlanmış olduğunu görürler. Mezara girdiklerinde sağ tarafta beyaz kaftanlı genç bir adamın oturduğunu görürler. Adam onlara, İsa'nın

---

[223] Matta, XXVII/45 – 56; Markos, XV/33 – 41; Luka, XXIII/44 – 49.
[224] Yuhanna, XIX/28 – 30 .
[225] Matta, XXVIII/1 – 20.

mezarda olmayıp dirildiğini ve onlardan önce Celile'ye gittiğini ve öğrencilerinin kendisini orada göreceklerini söyler. Kadınlar bir titreme ve şaşkınlık içinde mezardan kaçarlar ve korkularından kimseye bir şey söyleyemezler. İsa, haftanın ilk günü yani pazar günü sabah erkenden dirilir ve kendisinden yedi cin kovduğu Meryem'e görünür. Meryem, hemen öğrencilere giderek İsa'nın yaşadığını söyler fakat öğrenciler buna inanmaz. İsa daha sonra kırda yürüyüş yapan iki öğrencisine değişik bir biçimde görünür, bu öğrenciler geri dönüp öbürlerine haber verirler ama onlara kimse inanmaz. İsa, daha sonra, sofrada otururlarken on birlere görünür ve onları imansızlıklarından dolayı azarlar. Öğrencilerine "Dünyanın her yanına gidin Müjde'yi bütün yaradılışa duyurun…" der ve sözlerini tamamladıktan sonra göğe alınıp Tanrı'nın sağ tarafına oturur.[226] Matta İncilinde İsa'nın göğe yükselmesinden bahsedilemez. Luka İncilinde İsa'nın dirilişiyle ilgili anlatılanlar Markos İncili ile yakın benzerlikler taşımakla beraber aralarında bazı farklılıklar bulunmaktadır. Luka İncilinde İsa'nın dirildikten sonra da bir dizi olağanüstülük gösterdiğinden bahsedilir.

Luka İnciline göre; Kadınlar pazar günü mezara gittiklerinde mezarda İsa'nın olmadığını görürler ve yanlarında şimşek gibi parıldayan iki adam belirip İsa'nın dirildiğini söylerler. Kadınlar ki bunlar Mecdelli Meryem, Yohanna, Yakub'un annesi Meryem ve bunlarla birlikte bulunan öbür kadınlardır. Kadınlar, havarilerin yanına gelerek gördüklerini anlatırlar ama Petrus'un dışında diğerleri böyle bir şeyin olabileceğine inanmazlar. Petrus, kalkıp mezara gider ve eğilip içeri baktığında keten bezlerden başka bir şey göremez. Aynı gün İsa Emmaus yolunda iki öğrencisine görünür fakat onlar İsa'yı tanımazlar. Çünkü onların gözleri ilahi bir şekilde İsa'yı tanıma gücünden yoksun bırakılmıştır. Köye doğru yaklaştıklarında akşam olmuştur.

[226] Markos, XVI/1 – 20.

İki öğrenci İsa'yı kendileriyle kalması için zorlarlar ve İsa'yla birlikte sofraya otururlar. İsa, sofrada otururken ekmek alır, şükreder ve ekmeği bölüp iki öğrenciye verdiğinde onların gözleri açılıverir ve İsa'yı tanırlar. Fakat İsa gözlerinin önünden kayboluverir. Kalkıp hemen Yeruşalim'e gidip olanları On birlere anlatırken İsa gelip aralarında durur. Havariler şaşkınlık içinde korkuya kapılırlar ve İsa onları sakinleştirerek şöyle der; "Daha sizlerle birlikteyken, Musa'nın yasasında, Peygamberin yazılarında ve Mezmurlar'da benimle ilgili yazılmış olanların tümünün gerçekleşmesi gerekir demiştim". Bundan sonra İsa, Kutsal yazıları anlayabilmeleri için onların zihinlerini açarak, onlarla birlikte Beytanya yakınlarına gider. Ellerini kaldırarak havarileri kutsar ve onları kutsarken yanlarından ayrılıp göğe alınır.[227]

Yuhanna İncilinde İsa'nın ölüp dirildikten sonra öğrencilerine birkaç kez görünmesine daha fazla yer verilir. Yuhanna İncilinde de Luka İncilinde olduğu gibi İsa'nın dirildikten sonra havarilerine görünmesi dışında da bazı olağanüstülükler gösterdiği görülür.

Yuhanna İnciline göre; Mecdelli Meryem haftanın ilk günü İsa'nın mezarına gider ve taşın mezarın girişinden kaldırılmış olduğunu görür. Durumu Simun Petrus ve İsa'nın sevdiği öbür öğrencisine – öğrencinin adı belli değil – bildirir. Onlar da koşarak mezara giderler ve mezarda sadece yere serili bezler ile İsa'nın başına sarılı peşkiri bulurlar. Bundan sonra Meryem tekrar mezara gider ve ağlayarak eğilip içeri bakarken beyazlara bürünmüş iki melek görür. Melekler, ona niçin ağladığını sorarlar. Meryem, "Rabbimi almışlar, onu nereye koyduklarını bilmiyorum" der ve arkasına döndüğünde İsa'yı orada görür fakat İsa'yı tanımayıp bahçıvan sanar. İsa, Meryem'e seslenir ve "Bana dokunma çünkü daha Baba'nın yanına çıkmadım.

[227] Luka, XXIV/ 1 – 53.

Kardeşlerime git ve onlara söyle, benim Babam'ın ve sizin Babanız'ın, benim Tanrım'ın ve sizin Tanrınız'ın yanına çıkıyorum." der. Daha sonra Meryem, havarilere gider ve olanları anlatır. Aynı günün akşamı İsa, havarilerin bulundukları yerin kapıları Yahudilerin korkusundan kapalıyken gelip onların ortalarında durur ve havarilerin üzerine üfleyerek onlara "Kutsal Ruh'u alın, kimlerin günahlarını bağışlarsanız onlar bağışlanmış olur; kimlerinkini alıkorsanız alıkonmuş olur" diyerek onlara günahları affetme yetkisi verir. On ikilerden biri, ikiz diye anılan Tomas, İsa geldiğinde onlarla birlikte değildir. Şakirtler ona "Rabbi gördük" derler. Tomas onlara "Eğer ben ellerinde çivilerin yerini görmezsem ve çivilerin yerine parmağımı koymazsam inanmam" der. Sekiz gün sonra İsa tekrar kapılar kapalıyken havarilerin bulunduğu eve gelir ve onların ortalarında durarak daha önce İsa'nın eve gelip göründüğüne inanmayan Tomas'a "Ellerime bak, elini uzat, böğrüme koy, imansız olma, imanlı ol" der. [228] Bu olayın devamında İsa'nın havarilerinin önünde bu kitapta yazılı olmayan başka birçok doğaüstü belirti gerçekleştirdiği ifade edilir. Bundan sonra İsa, Taberiye gölü kenarında tekrar havarilerine görünür. Havariler bütün gece balık tutmaya çalışmışlardır fakat hiç balık tutamamışlardır. Sabah olurken İsa kıyıda duruyordur fakat havariler onun İsa olduğunu anlamazlar. İsa "Çocuklar, balığınız yok mu" diye sorar. Havarilerden "Yok" cevabını alınca "Ağı teknenin sağ yanına atın, tutarsınız" der.[229] Bunun üzerine havariler ağı atarlar. O kadar çok balık tutarlar ki artık ağı çekemez olurlar. Karaya çıktıklarında yanan bir kömür ateşi, ateşin üzerinde balık ve ekmek görürler. İsa onlara "Gelin, yemek yeyin" der. Havarilerden hiç biri ona "Sen kimsin" diye sormaya cesaret edemez. Çünkü onun Rab olduğunu anlamışlardır. Yemekten sonra İsa, Petrus'a kendini sevip

[228] Yuhanna, XX/1 – 30.
[229] Yuhanna, XX/30.

sevmediğini sorar. Petrus'un olumlu cevabı üzerine İsa ona, "Koyunlarımı güt" der. Bu soru ve cevap aralarında, birkaç defa tekrarlanır. İsa, böylece Petrus'u kendi vekili seçmiş olur.[230] Yuhanna İncilinde İsa'nın göğe yükseldiğine dair herhangi bir ifade yer almamaktadır.

[230] Yuhanna, XXI/1– 24.

II. BÖLÜM

KUR'AN-I KERİM'DE HZ.İSA İLE İLGİLİ OLAĞANÜSTÜ HALLER

A. KUR'AN-I KERİM'DE OLAĞANÜSTÜ KAVRAMI

Tarihin farklı zaman ve mekânlarında Allah'ın emir ve yasaklarını insanlara açıklamakla görevli olduklarını bildiren insanlar var olmuştur. Ancak Allah'ın elçisi olduklarını iddia eden bu kimselerin gerçekten Allah'ın elçisi olup olmadıklarının nasıl anlaşılabileceği konusu her zaman tartışma konusu olmuştur. Allah'ın elçisi olan kimselerin konumunu ifade eden nübüvvet, diğer insanların tecrübe edebilecekleri bir hadise olmadığından ispat edilebilmesi için akıl veya duyu organlarıyla idrak edilebilecek bir takım delillere ihtiyaç duyulmuştur. Bu durumda peygamberlik iddiasında bulunan kimse, ya diğer insanların hiçbirisinde olmayan ve olma imkânı da bulunmayan bir özelliğe sahip olmalıdır. Ya da peygamberliğine delil olarak yaptığı işlerin diğer insanlar tarafından meydana getirilmesi imkânsız olmalıdır. Bu noktada peygamberler, Allah'ın kendilerine verdiği özel bir güç ile doğru sözlü olduklarını kanıtlamaya çalışmışlar ve neticede insanlar tarafından "olağanüstü" olarak nitelendirilen durumlar göstermişlerdir.[231]

Yüce Allah tarafından gönderilmiş son kitap olan Kur'an-ı Kerim'in birçok ayetinde peygamberlerin nübüvvetlerinin gerçek olduğunu kanıtlayan olağanüstü olaylardan bahsedilmektedir. Kur'an-ı Kerim'de zikredilen bu olağanüstü olaylar peygamberlerin nübüvvetlerinin delili olması bakımından mucize kapsamına girmektedir. Mucize kavramı, Kur'an-ı Kerim'de çeşitli kelimelerle ifade edilmektedir.

[231] Bulut, "Mucizenin İmkan ve Delaleti Konusunda İleri Sürülen İtirazlar", IV/173-174.

Kuran-ı Kerim'de peygamberlerin Allah tarafından gönderilmiş gerçek elçiler olduğunu kanıtlayan olağanüstü olaylar için çoğu kez "âyet" kelimesi veya bunun çoğulu olan "âyât" kullanılmıştır.[232] Sözlükte "açık alâmet"[233] manasına gelen bu kelime Kur'an-ı Kerim'in pek çok yerinde, bir şeyin varlığını gösteren alâmet[234], işaret[235], ibret[236], delil[237] anlamlarında kullanılmıştır.[238] Örneğin, Hz. Salih'in dişi devesi[239], Hz. Musa'nın asası[240] ve parıltılı eli[241], Hz. İsa'nın anadan doğma körleri ve alacalıları iyi etmesi, ölüleri diriltmesi, çamurdan bir kuş yapıp onu canlandırması, insanların yediklerini ve evlerinde sakladıklarını haber vermesi[242] gibi peygamberlerin doğruluğunu kanıtlayan olağanüstü hadiselerde, inkarcıların peygamberlerden mucize taleplerinde[243] ve peygamberlerin hakka davet süreçlerinde hiçbir çağrıya yanıt vermeyen kavimlerin olağanüstü bir şekilde gerçekleşen olaylar neticesinde helâklerinin anlatılmasında[244] "âyet" kelimesinin kullanıldığını görmekteyiz.[245]

Kur'an-ı Kerim'de olağanüstü olayları belirtmek için kullanılan diğer bir kelime ise "beyyine" dir. Sözlükte "açık delil"[246] manasına gelen kelime "açık, âşikar

---

232 Bulut, "Mucize", DİA, XXX/350.
233 Mahmut Çanga, Kur'an-ı Kerim Lugatı, Timaş yayınları, İstanbul 1989, 73.
234 Bkz. Mü'minun, 23/50.
235 Bkz. Bakara, 2/48.
236 Bkz. Şuara, 26/58.
237 Bkz. Rum, 30/22.
238 Yusuf Şevki Yavuz, "Ayet", DİA, İstanbul 1991, IV/242; Ahmet Nedim Serinsu, Kur'an Nedir?, Şule Yayınları, İstanbul 1996, 109.
239 Bkz. Hûd, 11/64-68.
240 Bkz. A'raf, 7/107-108.
241 Bkz. Kasas, 28/31-32.
242 Bkz. Âl-i İmran, 3/49.
243 Bkz. Bakara, 2/118,145; Ankebût, 29/50-51.
244 Bkz. Hicr, 15/74, 77; Şuara, 24/67, 121, 174; Sebe, 34/15.
245 Yavuz, "Ayet", DİA, IV/242.
246 Mustansır Mir, Kur'ani Terimler ve Kavramlar Sözlüğü, İnkılab Yayınları, İstanbul 1996, 26.

ve şüphe edilemez işaretler" olarak tanımlanır.[247] Beyyine kelimesi Kur'an-ı Kerim'de pek çok âyette geçmekle birlikte daha çok "açık belge, delil ve mucize" manalarında kullanılmıştır. Aynı kelimenin çoğulu olan "beyyinât" ise âyetler manasına gelmekte veya "âyet" kelimesini niteleyerek "apaçık âyetler, belgeler" anlamında kullanılmaktadır[248]. Kur'an-ı Kerim'de Hz. Musa'ya verilen "dokuz açık beyyine (belge)" den bahseden ayette dokuz beyyinenin Hz. Musa'ya verilen mucizeler olduğu kabul edilmektedir.[249] Ayrıca beyyine kelimesi Hz. İsa'ya verilen mucizeler[250] için ve Hz. Sâlih'in mucizesi olan deve[251] için de kullanılmıştır.

Kur'an-ı Kerim'de olağanüstü anlamında kullanılan bir başka kelime de "burhan" dır. Sözlükte "apaçık delil, huccet"[252] manasına gelen bu kelime, beyyinenin açık ve görünen olmasına ve bu anlamda karşı konulmaz olmasına karşılık aklen ve psikolojik olarak kabule daha zorlayıcı bir delil olarak tanımlanmaktadır.[253] Kur'an'da Hz. Musa'ya verilmiş olan asa ve el mucizesi "işte bu ikisi Firavun ve kavmine Rab'inden iki burhandır."[254] şeklinde açıklanmıştır. Kur'an-ı Kerim de Hz. Muhammed aracılığıyla gönderilmiş olan apaçık bir delil manasında mucize olarak adlandırılmaktadır.[255]

"Sultan" kelimesi de Kur'an-ı Kerim'de olağanüstü manasında kullanılan kelimelerden biridir. Sözlükte "hasmın elini kolunu tamamen bağlayan kesin delil"[256]

---

[247] Fazlur Rahman, Ana Konularıyla Kur'an, (çev: Alparslan Açıkgenç), Fecr Yayınları, Ankara 1987, 165.
[248] Bekir Topaloğlu, "Beyyine", DİA, İstanbul 1992, VI/97.
[249] Bkz. İsra, 17/101; Muhammed el-Behiy, İnanç ve Amelde Kur'ani Kavramlar, (çev: Ali Turgut), Yöneliş Yayınları, İstanbul 1988, 45; Topaloğlu, "Beyyine", DİA, VI/97.
[250] Bkz. Bakara, 2/87, 253.
[251] Bkz. A'raf, 7/73.
[252] Çanga, 83.
[253] Rahman, 166.
[254] Bkz. Kasas, 28/32.
[255] Bkz. Nisa, 4/174; Yavuz, "Burhan", DİA, İstanbul 1992, VI/429.
[256] Mü'minun, 23/45; Mir, 27.

manasına gelen bu kelime hakikati kabul etmeye yanaşmamakta kararlı olanları psikolojik yönden kabul etmeye zorlayıcı bir delil anlamına gelmektedir.[257] Kur'an-ı Kerim'de "Şanım hakkı için biz Musa'yı da mucizelerimiz ve açık hüccetimizle Firavun ve kavmine gönderdik."[258] buyrulmaktadır. Burada Firavun ve kavmine iman etmeleri ve Hz. Musa'nın peygamberliğini kabul etmeleri için gösterilen mucizeler sultan kelimesiyle ifade edilmiştir.

Bunların dışında "hak"[259] ve "furkan"[260] kelimeleri de Kur'an-ı Kerim'de olağanüstü bir hali ifade eden mucize anlamında kullanılmıştır.[261]

Kuran-ı kerimde zikredilen olağanüstü olayları şu şekilde gruplandırabiliriz: Peygamberlerin inkârcılara meydan okumalarıyla ve onları hayrete düşürüp benzerini getirmekten aciz bırakacak bir şekilde ortaya koydukları olağanüstü hadiseler. Bu türden olağanüstü olaylar, peygamberlerin yaşadığı toplum ve o dönemin ilgi alanıyla yakından ilgilidir. Allah, elçilerini bulundukları toplumda yaygın olan ilim, fen ve sanat alanlarıyla ilgili mucizelerle destekleyerek inkârcıların en iyi bildikleri konularda aciz kalmalarını sağlamış ve böylece peygamberlerin doğruluklarını göstermiştir. Allah, Hz. Musa'ya büyü sanatının çok geliştiği bir dönemde o devrin büyücülerini şaşkınlık içinde bırakarak onların yapmaya güç yetiremeyecekleri türden Hz. İsa'ya da tıbbın çok geliştiği bir dönemde doktorların yapamayacakları türden mucizeler vermiştir. Yine Hz. Muhammed(s.a)'e de edebiyat ve belagat sanatının en yüksek seviyede olduğu bir dönemde mucize olarak Kur'an-ı Kerim

---

[257] Mü'min, 40/23; Zariyat, 51/38; Rahman, 167.
[258] Hûd, 11/96-97; Nisa, 4/153.
[259] Bkz. Yunus, 10/76.
[260] Bkz. Bakara, 2/53; Enbiya, 21/48.
[261] Bkz. Yazır, I/298.

verilmiştir.[262] Kur'an-ı Kerim'de, Hz. Musa'nın asasının yılana dönüşmesi[263], elinin beyaz bir ışık saçması[264] Hz. İsa'nın doğuştan kör ve alaca hastalığı olanları iyileştirmesi, ölüleri diriltmesi, kuş şekline soktuğu çamuru canlandırması[265] bu türden olağanüstü olaylardandır.[266]

İnanan kimselerin maddi ve manevi bir takım ihtiyaçlarını gidermeye yönelik olarak meydana gelen yardım şeklindeki olağanüstü olaylar. İnananlara yardım şeklindeki bu tür olağanüstü olaylarda peygamberin herhangi bir meydan okuması bulunmaz, bu tür mucizelerde inanan insanları şevklendirmek ve imanlarını kuvvetlendirmek amaçlanır.[267] Hz. İsa'nın, havarilerinin isteği üzerine gökten sofra indirmesi[268], İsrail oğullarının çölde aç kaldıkları bir sırada Hz. Musa'nın duası ile gökten kudret helvası ve bıldırcın getirmesi[269], onların içecek sıkıntılarının giderilmesi için kayadan su çıkarması[270], Bedir ve Hendek savaşlarında Allah'ın emriyle meleklerin savaş alanına inerek Müslümanlara yardım etmesi,[271] Allah'ın inanan kimselerin zor durumda kaldıkları zamanlarda onlar için meydana getirdiği olağanüstü olaylardandır.

İlahi emirleri tutmamakta ve peygamberlerin iddialarına inanmamakta ısrar eden toplulukların olağanüstü bir biçimde cezalandırılmasıyla gerçekleşen olaylar. Bu şekilde gerçekleşmiş olan helak türünden olağanüstü olaylar inkârlarında inat eden kâfirler için bir ceza olduğu kadar, sonraki nesiller için de bir ibret vesilesi

---

262 Zehre, 37-38.
263 Bkz. A'raf, 7/107.
264 Bkz. Neml, 27/12.
265 Bkz. Âl-i İmran, 3/49; Maide, 5/110.
266 Bulut, "Mucize", DİA, XXX/351.
267 Bulut, "Mucize", DİA, XXX/351.
268 Bkz. Maide, 5/112-115.
269 Bkz. Bakara, 2157; A'raf, 7/160; Tâ-hâ, 20/80.
270 Bkz. Bakara, 2/60.
271 Bkz. Al-i İmran, 3/123-127; Enfal, 8/11; Ahzab, 33/9.

olmuştur.[272] Hz. Musa'ya inanmamakta ısrar eden Firavun ve ordusunun denizde boğularak[273] Lut kavminin zelzeleyle[274], Nuh kavminin tûfanla[275] helak edilmeleri bu türden olağanüstü hadiselerdir. Bu türden olaylar korkunç bir gürültü, şiddetli bir fırtına, deprem cinsinden doğal afetler olabileceği gibi düşmanlar tarafından katledilmek şeklinde de olabilir.[276]

Görülüyor ki Kur'an-ı Kerim'de "olağanüstü" kavramı daha çok yüce Allah'ın varlığını ve peygamberlerin nübüvvetlerini ispatlamaya yönelik olarak bir mucize veya bir delil, işaret manalarında kullanılmaktadır.

B. KUR'AN-I KERİM'DE HZ. İSA VE KUR'AN-I KERİM'E GÖRE HZ. İSA İLE İLGİLİ OLAĞANÜSTÜ HALLER

Hz. İsa, Kur'an-ı Kerim'de önemli bir yere sahip olan büyük peygamberlerden birisidir. Hz. İsa, Kur'an-ı Kerim'de on beş sure ve doksan üç ayette bir isim veya sıfatıyla zikredilmektedir. Kur'an-ı Kerim'de Hz. İsa'dan söz edilen yerlerde onun doğumu, mucizeleri, Allah'la ve İsrail oğulları ile olan konuşmaları, onun sadece bir insan, bir kul ve peygamber olarak rolü ve ilahi daveti anlatılmaktadır. Bu noktada Kur'an-ı Kerim, İncillerin aksine Hz. İsa'nın beşeriyeti üzerine vurgu yaparak onun bir peygamber olarak misyonunun ne olduğunu anlamamızda önemli bir yer teşkil etmektedir.[277]

---

272 Bulut, "Mucize", DİA, XXX/351.
273 Bkz. Bakara, 2/50; Enfal, 8/54; İsrâ, 17/103-104; Tâ-hâ, 20/77-79.
274 Bkz. Ankebut, 29/28-35; Zariyat, 51/31-37; Kamer, 54/33-40.
275 Bkz. Kamer, 54/11-17; Hakka, 69/11-12.
276 Bulut, "Mucize", DİA, XXX/351
277 Harman, "İsa", DİA, İstanbul 2000, XXII/472.

Hz. İsa, Kur'an-ı Kerim'de kendi ümmetince yapılmış olan tasvirinden farklı bir şekilde anlatılarak şöyle tasvir edilmektedir.[278] :

Hz. İsa Meryem'in oğludur, Allah'ın Meryem'e müjdelediği kendinden bir kelimesidir.[279] Tâberi, tefsirinde Katâde'den bir rivayet aktararak Hz. İsa'nın, Allah'ın "ol" emri neticesinde dünyaya gelmesinden dolayı "Allah'ın bir kelimesi" olarak nitelendiğini ifade eder." [280] Râzi ise Hz. İsa'nın bir nutfe ve baba vasıta kılınmaksızın yaratılması, mucizevî bir şekilde bebekliğinden itibaren konuşması, tebliğiyle hakikati ifade etmesi ve ilahi sırları açıklaması, kendinden önceki peygamberlere gönderilmiş olan kitaplarda peygamberliğinin müjdelenmiş olması sebebiyle "Allah'ın kelimesi" olarak adlandırıldığını belirtmektedir.[281] Elmalılı Hamdi Yazır ise; ağızdan çıkan anlamlı sesler ve yazıların yanında âleme bakıldığında az-çok bir manaya işaret eden belli varlıklara da bir kelime denilebileceğini, Hz. İsa'nın da kelime oluşunu böyle anlamak gerektiğini söyler. Ayrıca "kelime" ifadesinin bilinen yaratılış tarzına uymayan farklılığa dolayısıyla Hz. İsa'nın mucizevî bir şekilde babasız yaratılışına işâret ettiğine dikkat çeker.[282]

Hz. İsa, Allah'ın Meryem'e üflediği kendisinden (Allah'tan) bir ruhtur.[283] Tâberi, Hz. İsa'nın Allah'tan bir ruh oluşunu; Allah'ın emriyle Cebrail tarafından Meryem'e yapılan bir üfleme, Allah'ın tasarrufu altında bulunan tüm insanların ruhu gibi yaratmış olduğu ruhlardan bir ruh, Allah tarafından bir hayat (can) ve rahmet şeklinde izah etmiştir. Elmalılı Hamdi Yazır ise; Hz. İsa'nın, Allah'ın ol emriyle

---

[278] Tarif Khalidi, Müslüman Hz. İsa, (çev: Sevda Ayar), Kitap Yayınevi, İstanbul 2003, 38.
[279] Bkz. Âl-i İmran, 3/45; Nisa, 4/171.
[280] İbn-i Cerir et-Tâberi, Tâberi Tefsiri, (çev: Hasan Karakaya-Kerim Aytekin), Hisar Yayınevi, İstanbul 1996, II/263.
[281] Fahruddin er-Râzi, Tefsir-i Kebir, (çev: Suat Yıldırım ve dğr.), Akçağ Yayınları, Ankara 1989, VI/292.
[282] Yazır, II/363-364.
[283] Bkz. Nisa, 4/171; Enbiya, 21/91; Tahrim, 66/12.

yarattığı ruhtan, sadece meleğin (Cebrail) üflemesiyle Meryem'in rahminde oluşmasından dolayı "Allah'tan bir ruh" olarak adlandırıldığını belirtir."[284]

Hz. İsa, Meryem oğlu "Mesih" tir.[285] Kur'an'da Hz. İsa için kullanılan Mesih sıfatı, Hıristiyanlık'taki "beklenen kurtarıcı" anlamında kullanılmamıştır. Müfessirler, Hz. İsa'ya verilen Mesih sıfatını onun peygamberlik görevine uyun düşen manalarda yorumlamışlardır.[286] Tâberi'ye göre bu sıfat Hz. İsa'ya, onun günahlarının silinip temizlendiğini belirtmek için verilmiştir.[287] Râzi, Hz. İsa'nın çok gezdiği, dokunmak suretiyle hastaları iyileştirdiği, yağla meshedilmiş olarak doğduğu, doğduğunda şeytanın dokunmasından korumak için Cebrail'in kendisine kanadıyla dokunduğu, yetimlerin başlarını meshettiği, günah ve kötülükleri meshederek sildiği için bu sıfatla nitelendirildiğini belirtir.[288] Elmalılı Hamdi Yazır ise Mesih kelimesinin mübarek manasına geldiğini ve Hz. İsa'nın lakabı olduğunu ifade etmektedir.[289]

Hz. İsa, Allah'ın diğer insanlar gibi sadece bir kuludur. Bu hususta Allah şöyle buyurmaktadır: "İsa, ancak kendisine nimet verdiğimiz ve İsrail oğullarına örnek kıldığımız bir kuldur"[290] buyurmaktadır. Kur'an-ı Kerim'de Hz. İsa'nın da gözde meleklerinde Allah'a kul olmaktan çekinmeyecekleri belirtilir.[291] Kur'an-ı Kerim Hz. İsa'yı bir ilâh olarak değil beşer olarak tanıtır. Nitekim ayette: "Meryem'in oğlu Mesih sadece bir peygamberdir. Ondan önce de peygamberler

---

[284] Yazır, V/461; VIII/169-170.
[285] Âl-i İmran, 3/45; Mâide, 5/17,75.
[286] Emrullah Fatiş, Kur'an'da Hz. İsa, Netform Matbaacılık, Kayseri 2000,103.
[287] Tâberi, II/263.
[288] Râzi, VI/315.
[289] Yazır, II, 362-363.
[290] Zuhruf, 43/59.
[291] Bkz. Nisa, 4/172.

gelip geçmiştir. Annesi de dosdoğru bir kadındır. Her ikisi de yemek yerlerdi…"[292] buyurularak Hz. İsa'nın diğer insanlar gibi yemek ve içmekle yaşayan bir kul, insan olduğuna işaret edilmektedir. Kur'an-ı Kerim'de, Hz. İsa'nın Allah'ın oğlu olmayıp bir kul olduğunu pekiştirmeye yönelik olarak pek çok ayette "Meryem oğlu" olarak nitelendirildiği görülür.[293] Hz. İsa, Kur'an'da "Şüphesiz ben Allah'ın kuluyum…"[294], "… Benim ve sizin Rabbiniz olan Allah'a kulluk edin…" diyerek kavmine sadece bir kul olduğunu söylemiş ve onlara yalnızca Allah'a kulluk etmelerini öğütlemiştir.[295]

Hz. İsa, İsrail oğullarına gönderilmiş bir peygamberdir.[296] Hz. İsa, beşikte bir bebekken mucizevî bir şekilde konuşarak kendisine kitap verildiğini ve peygamber olduğunu, namaz kılmak ve zekât vermekle emrolunduğunu söylemiştir.[297] Allah tarafından dünya ve ahirette şerefli, Allah'a yakın ve mübarek kılınmıştır,[298] salihlerdendir.[299] Hz. İsa, Allah tarafından Ruhu'l-Kudûs (Cebrail)'le desteklenmiş, kendisine hidayet ve nur kaynağı; yol gösterici ve öğüt verici olarak İncil verilmiştir.[300] Hz. İsa kendinden önce gelen Tevrat'ı tasdik etmiş ve bir peygamber olarak İsrail oğullarını bir olan Allah'a iman ve ibadet etmeye çağırmış, onlardan Allah'a ortak koşmamalarını istemiştir.[301]

Hz. İsa'ya peygamberlik görevini yerine getirirken nübüvvetini desteklemek üzere Allah tarafından bir takım mucizeler verilmiştir. Kur'an-ı Kerim'e göre Hz.

---

[292] Maide, 5/75.
[293] Mustafa Sinanoğlu, "Hıristiyanlık", DİA, İstanbul 1998, XVII/364; Yazır, II/364.
[294] Bkz. Meryem, 19/30.
[295] Âl-i İmran, 3/51; Maide, 5/117; Fatiş, 124.
[296] Bkz. Âl-i İmran, 3/49; Nisa, 4/71, Maide, 5/75; Hadid, 57/27.
[297] Bkz. Meryem, 19/30-32.
[298] Bkz. Âl-i İmran, 3/45; Meryem, 19/31.
[299] Bkz. Âl-i İmran, 3/46; En'am, 6/85.
[300] Bkz. Bakara, 2/10.
[301] Bkz. Bakara, 2/87; Âl-i İmran, 3/50; Maide, 5/42, 46, 110.

İsa'ya verilen bu mucizeler sekiz başlık altında toplanır ki bunları şu şekilde tasnif edebiliriz:

Hz. İsa babasız olarak dünyaya gelmiş[302], beşikteyken konuşmuş,[303] çamurdan yaptığı kuş şekline üfleyip onu canlandırmış,[304] anadan doğma körü ve alacalıyı iyileştirmiş,[305] ölüleri diriltmiş,[306] gökten sofra indirmiş,[307] gaybdan (evlerdeki saklı şeyleri) haber vermiş[308] ve Yahudiler tarafından öldürülme teşebbüsü esnasında Allah tarafından Yahudilerin ellerinden kurtarılmış ve yükseltilmiştir.[309]

Kur'an-ı Kerim'de Hz. İsa'ya verildiği zikredilen bu mucizelerle İncillerde anlatılan Hz. İsa'nın göstermiş olduğu mucizeler benzerlik göstermektedir. İncillerde de Hz. İsa'nın körü ve alacayı iyileştirdiği[310], ölüleri diriltiği[311], gökten sofra indirdiği[312] ve gaybdan haber verdiği[313] anlatılır.

Kur'an-ı Kerim'de Hz. İsa'nın göstermiş olduğu mucizelerden bahseden ayetlerde bu olağanüstü olayların meydana gelişi sürekli olarak Allah'ın iznine bağlanmaktadır. Böylece Kur'an-ı Kerim Hz. İsa'yı babasız olarak doğması ve gösterdiği mucizelerden dolayı ilah konuma getirenlerin görüşlerinin yanlış olduğuna

---

302 Bkz. Âl-i İmran, 3/45 – 47, 59.
303 Bkz. Âl-i İmran, 3/46; Maide, 5/110; Meryem; 19/30.
304 Bkz. Âl-i İmran, 3/49; Maide, 5/110.
305 Bkz. Âl-i İmran, 3/49; Maide, 5/110.
306 Bkz. Âl-i İmran, 3/49; Maide, 5/110.
307 Bkz. Maide, 5/112-115.
308 Bkz. Âl-i İmran, 3/49.
309 Bkz. Âl-i İmran, 3/55; Nisâ, 4/157-159.
310 Bkz. Matta, IX/27–34; Matta, VIII/1–5; Markos, I/40–45; Luka, V/12–17.
311 Bkz. Matta,IX/18–26; Markos, V/21–43; Luka, VIII/40–56; Yuhanna, XI/41–45.
312 Bkz. Matta, XIV/13–21; Markos, VI/30–44; Luka, IX/10–17.
313 Bkz. Matta, XVI/21; Markos, VIII/31; Luka, IX/22; Matta, XXVI/17–19; Markos, XIV/12–17; Luka, XXII/7–14.

dikkat çekmiş olmaktadır.[314] İncillerde de yer yer Hz. İsa'nın bu mucizeleri Allah'ın yardımı ve iradesiyle gerçekleştirdiğini ima eden ifadeler yer almaktadır.[315]

Hz. İsa'nın bu mucizelerine şahit olan İsrail oğullarından bir kısmı ona inanmışlar bir kısmı ise binlerce kişinin gördüğü bu olağanüstü olayları inkâr edememiş ve bu mucizeleri apaçık birer sihir olarak değerlendirerek Hz. İsa'yı öldürmeye kalkışmışlardır. Ancak yüce Allah Hz. İsa'yı onların kötülüklerinden korumuş ve Hz. İsa'yı katına yükseltmiştir.[316]

Kur'an-ı Kerim'de bu özellikleriyle tanıtılan Hz. İsa'nın ana rahmine düşmesiyle başlayan olağanüstülükler onun doğumu ve yaşayışıyla sürmüş, Allah katına yükseltilmesiyle de devam etmiştir. Kur'an-ı Kerim'de zikredilen Allah'ın sınırsız iradesiyle Hz. İsa'nın şahsında gösterdiği olağanüstülükler şöyledi:

1. Hz. İsa'nın Babasız Olarak Dünyaya Gelmesi

Hz. İsa, Kur'an-ı Kerim'de adı geçen büyük peygamberlerden olup, İsrail oğullarına gönderilmiştir. Onun en önemli özelliği ise, dünyaya babasız olarak gelmiş olmasıdır.[317] Bu nedenle Kur'an-ı Kerim'de Hz. İsa'dan bir "mucize" olarak bahsedilmektedir.[318]

Kur'an-ı Kerim'e göre Hz. İsa, Hz. Meryem'in oğludur.[319] Hz. İsa'nın olağanüstü bir şekilde Hz. Meryem'den babasız olarak dünyaya gelmesi olayına

[314] Ataurrahim, 24; Seyyid Kutub, Fızılâl'il-Kur'an, (çev: Salih Uçan, Vahdettin İnce, Mehmet Yılmaz), Dünya Yayınları, İstanbul 1991, II/86; III/412.
[315] Bkz. Yuhanna, V/19, 30.
[316] Maide, 5/110; Kutub, III/414.
[317] Bkz. Âl-i İmran, 3/59.
[318] Bkz. Meryem, 19/21.
[319] Bkz. Âl-i İmran, 3/45; Maide, 5/17,75.

geçmeden önce Hz. İsa'nın bu mucizevî doğumunda önemli bir yer teşkil eden Hz. Meryem ve onun şahsiyetinden kısaca bahsetmeyi uygun görüyoruz.

Hz. Meryem, Kur'an-ı Kerimde övülen ve diğer insanlara örnek gösterilen bir şahsiyettir.[320] Hz. Meryem Kur'an'da en çok övülen kadınların başında gelir ve adı Kur'an-ı Kerim'in on iki suresinde defalarca geçer. İsmi Kur'an-ı Kerim'in bir suresine de ad olmuş olan Hz. Meryem, Allah tarafından seçilen, temizlenen ve diğer dünya kadınlarına üstün kılınan[321] ve bütün bu nitelikleri Cebrail tarafından kendisine haber verilen bir kadındır.[322] Kur'an-ı Kerim Hz. Meryem'i dosdoğru (sıddîka) bir kadın olarak tanımlamış[323] ve onu Yahudilerin saldırı ve iftiralarından korumuştur.[324] Nitekim Kur'an-ı Kerim'de İsrail oğullarının Hz. Meryem hakkındaki iftiraları, onların başlarına gelen felaketlerin nedenlerinden biri olarak zikredilerek Hz. Meryem'in Allah katındaki saygınlığı ve itibarı gözler önüne serilmiş ve de onun sıradan bir kadın olmadığı hususu pekiştirilmiştir.[325]

Hz. Meryem, Kur'an-ı Kerim'de seçkin ailelerden biri olarak zikredilen "İmran" ailesine mensuptur.[326] Kuran'da Hz. Meryem'in babasından İmran ismiyle söz edilmektedir. Hz. Meryem'in babası İmran b. Matan Davut peygamberin oğlu Süleyman (a.s)'ın soyundandır.[327] Kur'an-ı Kerim'de Hz. Meryem'in annesinin adı

---

[320] Bkz. Tahrim, 66/12.
[321] Bkz. Âl-i İmran, 3/42.
[322] Tümer,153- 163.
[323] Bkz. Maide, 5/75.
[324] Bkz. Nisa, 4/155-156.
[325] Ali İhsan Yitik, Hz. Meryem ve Efes Dinler Tarihi Yazıları, Tibyan Yayınları, İzmir 2001, 2-4.
[326] Âl-i İmran, 3/33-34; İslam geleneğinde iki İmran'dan bahsedilir: Birisi; Hz. Musa, Hz. Harun ve Meryem adında çocukları buluna İmran'dır. Diğeri ise, Hz. Meryem ve Harun adında çocukları bulunan İmran'dır. İki aile arasında bin sekiz yüz senelik bir zaman farkı bulunmaktadır. Hz. Meryem bunlardan ikincisinin kızıdır. Kur'an'da Hz. Meryem'in Harun adında bir kardeşinin varlığından bahsedilmekle beraber Hz. Meryem'in Hz. Musa'nın kardeşi olan Hz. Harun'la bir ilgisi yoktur. Bu isim benzerliği, Hz İsa'nın kavminin önceki peygamberlerin ve salih kişilerin adını kendi çocuklarına koymalarından kaynaklanmaktadır. (Tümer, 154-155; Yazır, II/356).
[327] Yazır, II/357.

hakkında bir bilgi yoktur. Fakat Hz. Meryem'in annesinin adı İslâmî kaynaklarda Hanne, Hristiyan kaynaklarında ise Anna diye geçmektedir.[328] Hanne Fakuz'un kızı, Hz. Zekeriya'nın eşi olan İşa'nın da kızkardeşidir.[329]

Hz. Meryem'in doğumu ve Hz. İsa ile müjdelenmesine kadar ki hayatı Kur'an-ı Kerim'de şu şekilde anlatılmaktadır:

"İmran'ın karısı: "Rabbim, karnımdakini tam, hür olarak sana adadım. Benden kabul buyur, şüphesiz sen işitensin, bilensin" demişti. Onu doğurunca, Allah onun ne doğurduğunu bilip dururken şöyle dedi: "Rabbim, onu kız doğurdum, erkek kız gibi değildir. Ona Meryem adını verdim. Onu ve soyunu kovulmuş şeytanın şerrinden sana ısmarlıyorum" dedi. Bunun üzerine Rabbi onu güzel bir şekilde kabul buyurdu ve onu güzel bir bitki gibi yetiştirdi ve onu Zekeriya'nın himayesine bıraktı. Zekeriya ne zaman kızın bulunduğu mihraba girse onun yanında yeni bir yiyecek bulurdu. " Meryem bu sana nereden geldi deyince, o da: "Bu Allah katındandır." derdi. Şüphesiz Allah dilediğine hesapsız rızık verir."[330]

İslâmî kaynaklardaki rivayetlere göre; Hz. Meryem'in annesi Hanne, yaşlı ve çocuğu olamayan bir kadındır. Hanne bir gün bir ağacın gölgesinde otururken, ağzıyla yavrusuna bir şeyler yediren bir kuş görür ve gönlünde çocuk sevgisi uyanarak Allah'tan kendisine bir çocuk bağışlamasını ister. Allah, Hanne'nin duasını kabul eder ve Hanne Hz. Meryem'e hamile kalır. [331]

Hanne çocuğunu doğurmadan eşi İmran vefat eder ve Hanne de doğacak olan çocuğu mabede hizmet, Allah'a bağlılık ve ibadet için Beytül-Makdis'e adar. Hanne çocuğunu doğurur ve bir kız dünyaya getirir. Çocuğa "ibadet eden, âbid kadın"

---

[328] Tümer-Küçük, 147.
[329] Yazır, II/357.
[330] Âl-i İmran, 3/36-37.
[331] Râzi, VI/273.

anlamına gelen Meryem adını verir.[332] O dönemdeki geleneğe göre mabedlere erkek çocuk dışında bir adak kabul edilmediğinden Hanne kız çocuk doğurduğu için adağını yerine getiremeyeceğine üzülerek Allah'a Meryem'i ve onun soyunu şeytanın şerrinden koruması için dua eder. Allah, Hanne'nin duasını kabul eder ve Hz. Meryem'i tam manasıyla kâmil bir şekilde terbiye ederek onu bir saliha olarak yetiştirir ve Hz. Zekeriya'yı Hz. Meryem'in bakımıyla görevlendirir.[333] Tefsirlerde Zekeriya'nın bu görevi almasına Mabed yöneticilerinin Meryem'in önderlerinin kızı olması nedeniyle razı olmadıkları, kur'a yoluna gidilerek kalemlerini ırmağa atıp baktıklarında her defasında Zekeriya'nın kaleminin yüzdüğünün görüldüğü ve neticede görevi onun aldığı anlatılmaktadır.[334] Diğer bir rivayete göre Mabed yöneticileri Hz. Meryem'in Allah yolunda mabede adanmış bir kız olması ve ona verdikleri önemden dolayı onun korunması ve yetiştirilmesi hususunda ihtilaf ederek kur'a çekmişler ve kur'a Zekeriya'ya çıkmıştır.[335] Kur'an-ı Kerim'de bu olaya şöyle işaret edilir: "İşte bu sana vahyettiğimiz gayb haberlerindendir." (Yoksa) "Meryem'i kim himayesine alıp koruyacak? " diye kalemlerini (kur'a için) atarlarken sen yanlarında değildin (bu hususta) tartışırlarken de yanlarında bulunmadın."[336] Hz. Meryem'in eniştesi olan ve Allah tarafından onu himayeyle görevlendirilen Zekeriya (a.s), Hz. Meryem için Mabed içinde ancak merdivenle çıkılabilecek yüksek bir yerde bir oda tahsis eder.[337] Ve Allah, Zekeriya (a.s) vasıtasıyla Hz. Meryem'i dışarıdan gelebilecek tehlikelere karşı korurken kendi katından bir lütufla da Hz.

---

332 Râzi, VI/273-277.
333 Muhammed Ali es-Sâbûni, Safvetüt-Tefâsir, (çev: Sadrettin Gümüş, Nedim Yılmaz), Ensar Neşriyat, İstanbul 1992, II/371.
334 Râzi, VI/279.
335 Mevdûdî, Tefhimu'l-Kur'ân, (çev: Muhammed Han Kayani, Yusuf Karaca), İnsan Yayınları, İstanbul 1986, II/225-227.
336 Âl-i İmran, 3/44.
337 Râzi, VI/282.

Meryem'i çeşitli yiyeceklerle büyütür.[338] Hz. Meryem Mabed'de, ibâdetle meşgul olur. Rabbi'nin huzurundan ayrılmayarak dualar ederek, secdelere kapanarak, namaz kılarak ve namaz kılan sâlihlerle bir arada bulunarak her türlü kötülükten uzak kalmış bir şahsiyet olarak yetişir.[339] Kur'an'da Hz. Meryem'in iffetini koruyarak hayatını ibadetle geçirdiği şöyle ifade edilir: "Mahrem yerini korumuş olan İmran kızı Meryem'de bir misaldir. Ona ruhumuzdan üflemiştik. Rabbi'nin sözlerini ve kitaplarını tasdik etmişti. O bize gönülden itaat edenlerdendir."[340]

Mabed'de tertemiz bir hayat sürerek yetişen Hz. Meryem'e bir gün melekler şöyle seslenir: "Ey Meryem Allah seni seçti, seni tertemiz yarattı ve seni dünya kadınlarına üstün kıldı. Rabbi'ne divan dur ve secdeye kapan ve rükû edenlerle beraber rükû et."[341] Burada meleklerin Hz. Meryem'i Allah'ın yaratıcı kudretinin tecellisine yani babasız doğuma ruhen hazırladıkları görülmektedir.[342]

Hz. İsa'nın babasız doğacağının melekler tarafından Hz. Meryem'e müjdelenişi Kur'an'da şöyle anlatılır: "Melekler şöyle demişti: "Ey Meryem Allah sana kendinden bir kelimeyi müjdeliyor ki adı Meryem oğlu İsa Mesih'tir; dünyada da ahirette de itibarlı, aynı zamanda Allah'a çok yakınlardandır. Beşikte de yetişkin çağında da insanlarla konuşacak ve iyilerden olacaktır."[343] Hz. Meryem, Allah'ın koyduğu tabii kanunlar çerçevesinde bir çocuğun meydana gelebilmesinin bir erkekle bir dişinin bir araya gelmeleriyle gerçekleştiğini bildiği için meleklerin kendisine

---

338 Sâbûni, II/371-372. Hz. Zekeriya'nın mihraba her girişinde Hz. Meryem'in yanında çeşitli yiyecekler bulması İslam âlimlerinin çoğunluğuna göre olağanüstü bir olay olarak düşünülmüş ve bu durum Hz. Meryem'in Allah'ın sevgili bir kulu yani velisi oluşunun bir işareti yani Hz. Meryem'in bir kerameti olarak yorumlanmıştır. (Bkz. Râzi, VI/282-285).

339 Kutub, II/78 – 79; Yazır, II/360.

340 Tahrim, 66/12.

341 Âl-i İmran, 3/42 – 43.

342 Fatiş, 82.

343 Âl-i İmran, 3/45 – 46.

verdiği bu ilahi müjde karşısında şaşırmış[344] ve bu şaşkınlığını şöyle ifade etmiştir: “Rabbim, bana bir beşer dokunmamışken benim nasıl çocuğum olur” dedi. Allah: “Öyle ama Allah dilediğini yaratır, bir şeyin olmasını dilediğinde ona sadece “ol” der, o da hemen oluverir” dedi.”[345]

Bu müjdelenişten sonra Hz. Meryem bir gün, Mâbed’in doğu tarafında yalnız başına iken, Allah’ın bir insan şeklinde gönderdiği Cebrail’le karşılaşır[346] ve aralarında şu konuşma geçer:

“Meryem: “Ben senden Rahman olan Allah’a sığınırım. Eğer Allah’tan korkuyorsan bana dokunma” dedi. Melek: “Ben sana temiz bir oğlan bağışlamak için Rabb’inin gönderdiği bir elçiyim” dedi. Meryem: “Benim nasıl bir çocuğum olabilir? Bana hiçbir insan dokunmamıştır. Ben iffetsiz de değilim” dedi. Melek: “Bu dediğin gibidir. Ancak Rabb’in buyurdu ki: Bu (babasız çocuk vermek), bana pek kolaydır. Hem biz onu nezdimizden insanlara bir mucize ve rahmet kılacağız. Hem bu önceden kararlaştırılmış bir iştir” dedi.”[347] Bu konuşmanın arkasından Hz. Meryem Hz. İsa’ya hamile kalır ve uzak bir yere çekilir.[348]

Kur’an-ı Kerim’de zikredilen bu ifadelere göre; Hz. Meryem kendisine düzgün bir insan şeklinde gönderilen Cebrail’i kendisine zarar vermek isteyen bir delikanlı zanneder ve Allah’a sığınarak ondan kendisine dokunmamasını ister. Bunun üzerine Cebrail, Allah’ın elçisi olduğunu kendisine tertemiz bir erkek çocuğu vermek üzere geldiğini söyler. Kendisine hiçbir erkeğin dokunmadığı ve iffetsiz bir kadın da olmadığı halde nasıl çocuğu olacağını soran Hz. Meryem’e Cebrail, bunun

---

[344] Râzi, XV/313.
[345] Âl-i İmran, 3/47.
[346] Bkz. Meryem, 19/16-17.
[347] Meryem, 19/18-22.
[348] Meryem, 19/22.

Allah için kolay bir iş olduğunu ve insanlara bir mucize ve rahmet olmak üzere bu çocuğu Allah'ın babasız bir şekilde yaratacağını söyler ve nihayetinde Hz. Meryem hamile kalır.[349]

Kur'an-ı Kerim'de bu olayın nerede ve ne zaman gerçekleştiğine, Hz. Meryem'in ne şekilde hamile kaldığına dair bir bilgi bulunmamaktadır. Tefsirlerde bu olayın Hz. Meryem on üç veya yirmi yaşlarında iken Beytül-Makdis'in doğusunda ya da Hz. Meryem'in evinin doğusunda bir yerde gerçekleştiği belirtilir.[350] Bununla birlikte Hz. Meryem'in hamile kalışının ne şekilde gerçekleştiği ile ilgili olarak tefsirlerde çeşitli yorumlar yapılmıştır. Kur'an-ı Kerim'de "… Ona ruhumuzdan üfledik"[351] veya "… Meryem'e ruhumuzdan üfledik"[352] şeklinde zikredilen ayetlere dayanarak bir kısım âlim, ruh üfleme işinin bizzat Allah tarafından yapıldığını ve Hz. Meryem'in bu şekilde hamile kaldığı görüşündedir. Diğer bir kısım âlim ise buradaki ruh üfleme işinin Cebrail tarafından yapıldığını söylemişlerdir. Vehb b. Münebbih'e dayanan bir rivayette "Cebrail Hz. Meryem'in yakasından üflemiş ve böylece bu üfleyiş onun rahmine ulaşmıştır." Sûddi'ye göre ise, Cebrail Hz. Meryem'in elbisesinin kolundan tutmuş ve kolunun içerisinden iç gömleğine üflemiş ve bu üfleyiş onun göğsünden girerek, onu hamile bırakmıştır. Bir başka rivayette ise Cebrail, Hz. Meryem'in ağzından üflemiş ve bu üfleme onun karnına ulaşmıştır.[353]

Kur'an-ı Kerim'de Hz. İsa'nın babasız yaratılışı Hz. Âdem'le kıyaslanmaktadır. Âl-i İmran sûresi 59. ayette yüce Allah şöyle buyurmaktadır:

[349] Süleyman Ateş, Yüce Kur'an'ın Çağdaş Tefsiri, Yeni Ufuk Neşriyat, İstanbul Tsz. , V/375
[350] Râzi, XV/307,316; Tâberi, V/402; es-Sâbûni, III/482.
[351] Tahrim, 66/12.
[352] Enbiya, 21/91.
[353] Râzi, XV/315-316.

"Allah katında İsa'nın durumu kendisini topraktan yaratıp sonra "ol!" demesiyle olmuş olan Âdem'in durumu gibidir." Hz. Âdem'in topraktan insan olarak yaratılması yüce Allah'ın "ol" kelimesiyle gerçekleştiği gibi, Hz. İsa'nın babasız olarak yaratılması da aynı "ol" kelimesiyle gerçekleşmiştir. Yüce Allah, Hz. İsa'yı Hz. Meryem'in rahminde "ol" emriyle yaratarak ona ruh eklemiş ve sonra da onu ruh-beden bütünlüğüne kavuşturmuştur.[354]

Hz. İsa'nın babasız olarak yaratılması, yüce Allah'ın irade ve kudretinin sınırsızlığına bir işarettir. Yüce Allah, Hz. İsa'yı düşünce yapısı itibariyle kâinatın bir sebep neticesinde ortaya çıktığını ve her şeyin sebep-sonuç ilişkisi ile birbirine bağlı bulunduğunu iddia eden materyalist bir toplumda bakire bir anneden babasız olarak dünyaya getirmekle irade ve kudretinin tabiî kanunlara bağlı olarak sebep-sonuç durumunda bulunmadığını ve bu şekilde bir yaratmayla koyduğu yaratılış kanunlarına uymak zorunda olmadığını, bir şeyin olmasını dilediğinde ona sadece "ol" demesinin yeterli olacağını Yahudi toplumuna göstermiştir. Diğer taraftan Hz. İsa'nın babasız olarak dünyaya gelmesi ruhun varlığını inkâr eden bir toplumda ruhun varlığını göstermeye yönelik bir mucizedir. Yüce Allah, Hz. İsa'yı insanı ruhsuz, sadece organik bir bünyeden ibaret olan bir varlık olarak kabul eden Yahudi toplumunda kendini tümüyle mabede ve ibadete adamış bakire bir anneden babasız olarak dünyaya getirerek ruhu inkâr eden bu toplumda onların ruhu idrak etmeleri için hislerinde büyük sarsıntı meydana getirmiştir.[355]

Hz. İsa'nın bakire Meryem'den mucizevî bir biçimde babasız olarak doğması hadisesinden bugün elimizde mevcut olan Kanonik İncillerde de bahsedilmektedir. Kanonik İncillerde Hz. Meryem'in ailesi ve Hz. İsa ile müjdelenmesinden önceki

[354] Kutub, II/95.
[355] Zehre, 32-34.

hayatı konusunda bir bilgi bulunmamaktadır.[356] Kur'an-ı Kerim ile İncillerin bu hususta ihtiva ettiği bilgiler arasında bir benzerlik olduğu görülmekle birlikte olayların anlatılış biçiminde ve teferruatlarda farklılıklar bulunmaktadır. Matta ve Luka İncillerine göre; Allah'ın meleği Cebrail, Galile'nin Nâsıra şehrindeki nişanlı bir genç kız olan Meryem'e gelerek kendisinin Allah'ın dilemesiyle bir erkek çocuk doğuracağını, onun adının İsa olacağını, büyük olacağını, babası Davud'un tahtına oturup ebediyen saltanat süreceğini ve ona yüce Allah'ın oğlu denileceğini haber vermiştir. Meryem şaşırmış ve bunun nasıl olacağını sorunca da melek "Ruhulkudüs senin üzerine gelecek; Yüce olan kudretini senin üzerine gölge salacak, bunun için de doğacak olan mukaddese Allah'ın oğlu denilecektir" demiş ve akrabası Elizabet'in ihtiyarlığında bir oğlana hamile olmasını örnek vererek, bunun Allah için kolay olduğunu belirtmiş ve Meryem böylece hamile kalmıştır.[357] Meryem'in nişanlısı Yusuf, onun hamile olduğunu anlayınca ondan ayrılmayı düşünmüştür. Fakat o bunları düşünürken, Rabbin meleği rüyasında ona görünmüş ve şöyle demiştir: "Sen Davud oğlu Yusuf, Meryem'i kendine karı olarak almaktan korkma; çünkü kendisinden doğmuş olan Ruh'ul Kudûs'tendir. Ve bir oğul doğuracaktır ve onun adını İsa koyacaksın; çünkü kavmini günahlarından kurtaracak olan odur." Bunun üzerine Yusuf Meryem'den ayrılmaktan vazgeçmiş ve onu himaye etmeye devam etmiştir.[358] İnciller ve Kur'an-ı Kerim'de bu hususta ortak olan şey, Hz. İsa'nın bakire olan Hz. Meryem'den babasız olarak doğmuş olmasıdır. Her iki kitaba göre de Hz. Meryem'in hamile kalışı Cebrail adlı meleğin kendisine gelip müjdelemesiyle olmuştur. Sonuçta Hz. Meryem kendisine bir erkek dokunmadan hamile kalmıştır.

[356] Tümer, 68.
[357] Luka, I/26-38.
[358] Matta, I/18-21.

2. Hz. İsa'nın Doğumu ve Beşikte İken Konuşması

Kur'an-ı Kerim'e göre; Hz. Meryem, hamile kaldıktan sonra uzak bir yere çekilir ve doğum sancısı onu bir hurma ağacının altında yakalar.[359] Ancak bu yerin neresi olduğu Kur'an-ı Kerim'de açıkça belirtilmez. Ayrıca Hz. Meryem'in hamilelik dönemindeki yaşantısı ve hamilelik süresi hakkında da Kur'an-ı Kerim'de bilgi verilmemektedir. Bu konularla ilgili olarak tefsirlerde, Hz. Meryem'in hamile kaldıktan sonra Zekeriya (a.s)'ın karısı olan kız kardeşinin yanına gittiğinden, Yusuf en-Neccar adındaki amcaoğlu ile birlikte Seyhun dağındaki bir mescidde hizmet ettiklerinden ve doğum yaklaşınca bu Yusuf adındaki kişinin Hz. Meryem'i Mısır'a götürdüğünden, Hz. Meryem'in hamileliği yüzünden onu himaye eden Zekeriya (a.s)'den utanıp onun kendisini bulamayacağı uzak bir yere çekildiğinden bahseden rivayetler yer almaktadır.[360] Hz. Meryem'in hamilelik süresi ise müfessirlerin çoğunluğuna göre diğer kadınlarda olduğu gibi dokuz aydır. Ancak bu sürenin sekiz ay ya da altı ay olduğunu söyleyenlerin yanı sıra mucizevî bir hamileliğin doğumunun da mucizevî olacağını düşünenlerden gebe kalır kalmaz doğurduğunu öne sürenlerde bulunmaktadır.[361]

Hz. İsa'nın doğumu Kur'an-ı Kerim'de şu şekilde anlatılmaktadır: "Sonra doğum sancısı onu bir hurma dalına tutunup dayanmaya sevketti." Keşke bundan önce ölseydim de unutulup gitseydim" dedi. Melek aşağı tarafından ona şöyle seslendi: "Sakın üzülme, Rabb'in alt tarafında bir ırmak akıttı. Hurma dalını kendine

---

[359] Meryem, 19/22-23.

[360] İbn Kesir, Hadislerle Kur'an-ı Kerim Tefsiri, (tere: Bekir Karlığa, Bedrettin Çetiner), Çağrı Yayınları, İstanbul 1989, X/5128-5129; Râzî, XV/316-317. (Tefsirlerde yer alan bu rivayetlerin Hıristiyan kaynaklardan etkilendiği dikkati çekmektedir. Bkz. Luka, I/39-41; Apokrif Yakub İncil'i I-X. (Apokrif Yakub İncil'i Ekrem Sarıkçıoğlu, Diğer İnciller, Fakülte Yayınevi, Isparta 2005, 46-63'te yer almaktadır).

[361] Ateş, V/375; Cemal Sofuoğlu, Kur'an-ı Kerim Ve Hadislere Göre Hz. İsa ve Hristiyanlık, DİB Yayınları, Ankara 2000, 34.

doğru silkele, üzerine devşirilmiş taze hurmalar dökülsün. Ye, iç, gözün aydın olsun. Eğer insanlardan birini görürsen, ben Rahman (olan Allah)'a bir oruç (susmak) adadım. Onun için bugün hiçbir kimseyle konuşmayacağım" de."[362]

Kur'an-ı Kerim'de zikredilen bu ifadelere göre, burada Hz. Meryem'in Hz. İsa ile müjdelenip babasız bir şekilde Allah'ın dilemesiyle ona hamile kalmasının peşinden diğer bir olağanüstülük gerçekleşmektedir ki o da; Hz. Meryem'in doğumu esnasında Allah tarafından zihnen içinde bulunduğu sarsıntıyı gidermek ve Allah'ın koruması altında olduğunu hatırlatmak için doğum esnasında Cebrail (a.s) veya bebek İsa'nın konuşturulmasıyla[363] teselli edilmesi ve Allah tarafından tatlı su ve meyve verilmesiyle rızıklandırılmasıdır. Tefsirlerde bu hurma ağacıyla ilgili olarak mevsimin kış olduğu ve bu ağacın meyve vermeyen kuru, âdî bir ağaç olduğundan bahsedilmektedir.[364] Hz. İsa'nın doğumu esnasında bu kuru ağaç olağanüstü bir şekilde taze ve olgun meyveler vermiş ve Allah bu hurma ağacının altından da yine olağanüstü bir şekilde arktan (kanaldan) akan bir ırmak meydana getirmiştir. İbn Abbas'a dayanan bir rivayete göre, Cebrail ayağını yere vurmuş ve buradan tatlı su fışkırıp arkta akmaya başlamıştır.[365] Hz. İsa'nın doğumu esnasında gerçekleşen bu olağanüstü hadiseleri Râzi, Hz. Meryem'in kerâmeti yahut da Hz. İsa'nın irhâsatı olarak yorumlamaktadır.[366]

---

362 Meryem, 19/22-26.

363 Burada Hz. Meryem'in doğumu esnasında ona aşağısından seslenenin kim olduğu veya burada kimin kastedildiği hususunda müfessirler çeşitli yorumlar yapmaktadırlar. Bir kısım müfessir burada Hz. Meryem'e seslenenin, Cebrail (a.s) olduğunu ve Hz. Meryem'e doğum yaptığı vâdinin alt tarafından seslendiğini söylemişlerdir. (Bkz. İbn Kesir, X/5132). Tâberi ve Râzî ise burada Hz. Meryem'e seslenenin Hz. İsa olduğu hususunda birleşmişlerdir. Râzi tefsirinde konuşanın Hz. İsa olduğu hususunda öne sürülen çeşitli delillere yer vermektedir. (Tâberi, V/405; Bkz. Râzi, XV/321-322). Günümüz müfessirlerinden Süleyman Ateş ise, burada Hz. İsa'nın henüz doğmamış olmasından dolayı seslenenin Cebrail olduğunu ifâde etmektedir. (Ateş, V/376).

364 İbn Kesir, X/5133; Râzi, XV/324; Sâbûni, III/483.

365 Sâbûni, III/483.

366 Râzi, XV/325.

Kanaatimizce Hz. İsa'nın doğumu esnasında gerçekleşen bu olaylar Hz. Meryem'in bir kerâmetidir. Nitekim Hz. Meryem Kur'an-ı Kerim'de yüksek ahlakı ve Allah'a itaati noktasında övülen ve örnek gösterilen bir şahsiyettir. Zaman zaman Allah'ın bir ikramı olarak dinine bağlı, ahlaklı ve iyi hal sahibi mümin kimselere tabiat kanunlarıyla izah edilemeyen olağanüstü hâdiseler bahşettiği görülmüştür. Dolayısıyla Allah'ın Hz. Meryem gibi yüksek bir şahsiyete de böyle bir lütufta bulunması mümkün görünmektedir.

Kur'an-ı Kerim'de anlatılan Hz. İsa'nın doğumu esnasında meydana gelen bu olağanüstü hadiselerden İncillerde bahsedilmemektedir. İncillerde Hz. İsa'nın doğumu Kur'an-ı Kerim'den daha farklı bir şekilde anlatılmaktadır. İncillere göre Hz. Meryem'in nişanlısı Yusuf ile beraber nüfus sayımı için Beytlehem'e giderken bir yemlikte (ağılda) doğum yapmıştır.[367] Kur'an-ı Kerim'in anlatımına göre ise Hz. Meryem bir hurma ağacının altında doğum yapmış ve doğum olayı gerçekleştiğinde, İncillerdeki gibi nişanlısı Yusuf ile beraber değil, yalnızdır. İncillerde Hz. İsa'nın doğumu esnasında bir meleğin her tarafı aydınlatan bir ışıkla görünerek etrafta bulunan çobanlara Mesih'in doğduğunun müjdesini vermesi[368] ve Hz. İsa doğduğunda müneccimlerin Mesih'in doğumunu haber veren yıldızlar görmesi[369] gibi olağanüstü olaylardan bahsedilir.

Kur'an-ı Kerim'de Hz. İsa'nın bu olağanüstü doğumunun peşinden diğer olağanüstü olayın anlatımına geçilir ki bu hadise "Hz. İsa'nın beşikte iken konuşmasıdır." Başına gelenlere üzülen Hz. Meryem'e Allah üzülmemesini, verdiği rızıklardan yiyip içmesini, kendisine verdiği çocuktan dolayı sevinmesini ve

[367] Luka, II/1-7.
[368] Luka, II/8-20.
[369] Matta, II/1-4.

kendisini kınayacak olanlara cevap vermemesini bildirdikten sonra Hz. Meryem bu ilahi emirlere boyun eğerek çocuğu alıp kavminin yanına döner.[370]

Hz. Meryem'in çocuğunu kavmine getirmesi ve kavminin bu duruma tepkisi Kur'an-ı Kerim'de şöyle ifade edilir.

"Sonra Meryem onu (İsa'yı) yüklenerek kavmine getirdi. Onlar (hayretler içinde şöyle) dediler: "Ey Meryem! Doğrusu sen görülmemiş bir şey yaptın. Ey Hârun'un kız kardeşi! Senin baban kötü bir adam değildi, annen de iffetsiz bir kadın değildi" dediler. Bunun üzerine Meryem çocuğu gösterdi. Onlar; "Biz beşikteki bir çocukla nasıl konuşuruz?" dediler.[371] Annesinin bu zor durumu karşısında beşikte bir bebek olan Hz. İsa Allah'ın izniyle olağanüstü bir şekilde konuşarak şöyle der: "Şüphesiz ben Allah'ın kuluyum. O, bana kitap verdi ve beni bir peygamber yaptı. Beni nerede olursam olayım mübarek kıldı. Hayatta bulunduğum müddetçe namaz kılmamı ve zekât vermemi emretti. Beni anneme hürmetkâr kıldı. Beni zorba ve isyankâr yapmadı. Doğduğum gün, öleceğim gün ve dirileceğim gün selam ve emniyet benim üzerimedir."[372]

Hz. Meryem kucağında bir bebekle kavmine geldiğinde herkes tarafından çok garip karşılanır. Çünkü Hz. Meryem halk arasında Mabed hizmetine adanmış, ibadete olan düşkünlüğü ile tanınan tertemiz bir bakiredir. Dolayısıyla bu karşılaşma ithamlara neden olmuştur. Üstelik ortada inkârı mümkün olmayan bir durum da söz

---

[370] Meryem, 19/27; Kur'an-ı Kerim'de Hz. Meryem'in çocuğu doğurur doğurmaz mı yoksa belli bir süre geçtikten sonra mı kavmine getirdiği hususunda bir bilgi bulunmamaktadır. Râzî tefsirinde İbn-Abbas'a dayanan bir rivayette Hz. Meryem'in marangoz Yusuf tarafından bir mağarada nifastan temizleninceye kadar kırk gün bekletildikten sonra bebeğiyle kavmine döndüğünden bahsedilir. (Bkz. Râzi, XV/327).

[371] Meryem, 19/27-29. Bir rivayete göre; o esnada annesini emmekte olan Hz. İsa bu sözü duyunca annesini emmeyi bırakır, sol tarafına yaslanır, şehadet parmağıyla işaret ederek konuşmaya başlar. Ve Hz. İsa beşikte iken onlarla konuştuktan sonra çocukların konuşabilecekleri yaşa gelinceye kadar bir daha konuşamamıştır. (Bkz. Râzi, XV/328).

[372] Meryem, 19/30-33.

konusudur. Böyle bir durumda Hz. Meryem, doğumu esnasındaki Allah'ın tavsiyesine uyarak susar ve beşikteki çocuğa işaret ederek onunla konuşmalarını ister. Onlar, Hz. Meryem'in kendileriyle alay ettiğini, zira beşikteki bebeğin konuşamayacağını düşünerek fena halde sinirlenirler. Ancak beşikteki İsa, onlara en güzel cevabı verir; annesinin kötülükler den uzak olduğunu ifade eder.[373] Allah, Hz. İsa'yı daha bebek iken konuşturarak Hz. Meryem'e zina suçuyla iftira eden Yahudilere Hz. Meryem'in iffetli, temiz bir kadın olduğunu ve Hz. İsa'nın babasız bir şekilde meydana geldiğini ispatlamaktadır. Ayrıca Allah, Hz. İsa'nın olağanüstü bir şekilde gerçekleşen doğumundan insanların başka anlamlar çıkartmaması için Hz. İsa'ya daha bebekken Allah'ın kulu ve resulü olduğunu, onun da diğer insanlar gibi doğan, yaşayan, ibadet eden ve ölecek olan bir insan olduğunu söyletmiştir.[374]

İncillerde Hz. Meryem'in kavmi tarafından sorgulanması ve bebek İsa'nın konuşması hadisesinden bahsedilmemektedir.[375] Kur'an-ı Kerim, Hz. İsa'nın babasız doğumuyla ilgili olarak İncillerin temas etmediği ve hiç olmamış gibi davrandığı bu olayı yani toplumun babasız doğumu gayr-ı meşru bir ilişkinin sonucu gibi algılayarak gösterdiği tepkiyi dile getirmiş ve bu noktada bebek İsa'nın Allah tarafından konuşturulmasıyla Hz. Meryem'i aklayıcı ifadeleri zikretmiştir. [376]

---

[373] Abdulfettah Tabbâra, Kur'an'da Peygamberler ve Peygamberimiz, (çev: A. Rıza Temel, Yahya Aklın), Gonca Yayınevi, İstanbul 1985, 408-409.

[374] Fatiş, 89.

[375] Yahudi ve Hıristiyanlar, Hz. İsa'nın bebek iken konuşmuş olduğunu kabul etmezler ve bu hususta şöyle bir delil getirmeye çalışırlar: "Bu, rivayet edilmesini ve anlatılmasını gerektirecek pek çok sebep bulunan enteresan bir hadisedir. Nitekim eğer böyle bir şey olmuş olsaydı, tevâtüren nakledilirdi. Eğer bu olsaydı bunu Hz. İsa'nın durumunu en çok araştıran ve onun hakkında ilah olduğunu iddia edecek kadar ileri giden Hristiyanlar bilirdi. Şöyle ki onca sevmelerine ve hallerini alabildiğine araştırmalarına rağmen Hristiyanlar bunu bilmediğine göre, bunun olmadığını anlarız. Bir de Yahudiler, Hz. İsa peygamberlik iddiasında bulunduğunda ona karşı düşmanlıklarını ortaya koymuşlardır. Eğer Hz. İsa bebek iken konuşup peygamberlik iddiasında bulunmuş olsaydı, Yahudiler o zaman aşırı düşmanlık duyar ve onu mutlaka öldürmek isterlerdi." (Râzi, XV/342).

[376] Zekiye Sönmez, "İnciller ve Kur'an Işığında Hz. İsa" , Dinler Tarihi Araştırmaları-III, Dinler Tarihi Derneği Yayınları, Ankara 2004, 152.

3. Hz. İsa'nın Kuş Şekline Benzettiği Çamurun Kuşa Dönüşmesi

Hz. İsa elçilik görevini yerine getirirken peygamberliğini ispatlamak için birtakım mucizeler göstermiştir. Hz. İsa, bütün mucizelerini Allah'ın izniyle gerçekleştirmiştir. Kur'an-ı Kerim'de zikredilen Hz. İsa'nın Allah'ın izniyle gerçekleştirdiği bu mucizelerden birisi "Hz. İsa'nın kuş şekline benzettiği çamura üfleyerek onu canlandırması"dır. Yüce Allah'ın Hz. İsa'ya bahşettiği bu olağanüstü olay Kur'an-ı Kerim'in Âl-i İmran ve Maide surelerinde şöyle zikredilmektedir:

"Allah onu İsrail oğullarına (şöyle diyecek) bir peygamber olarak gönderir: Şüphesiz ki ben size Rabbinizden bir âyet (mucize, belge) getirdim. Size kuş biçiminde çamurdan bir şey yaparım da içine üflerim, Allah'ın izniyle o kuş olur…"[377] "Ey Meryem oğlu İsa! ... İznimle çamurdan kuş şeklinde bir şey yapmış ve ona üflemiştin, o da iznimle kuş olmuştu."[378] Bu iki ayetten anlaşıldığına göre, melekler Hz. Meryem'e Hz. İsa'nın peygamber olduktan sonra kuş şekline benzettiği çamurun Allah'ın izniyle kuşa dönüşeceğini müjdelemişler ve Hz. İsa peygamber olunca da meleklerin müjdesi gerçekleşmiştir.

Kur'an-ı Kerim'de Hz. İsa'nın Allah'ın izniyle gerçekleştirdiği bu olağanüstü olayın ne zaman, nerede ve ne şekilde meydana geldiğine dair bir bilgi bulunmamaktadır. Tefsirlerde bu olağanüstü olay ile ilgili olarak çeşitli rivayetlere yer verilmektedir. Muhammed İbn İshak'ın rivayetine göre; bir gün Hz. İsa okuma yazma öğrenen gençlerle beraberken eline bir parça çamur alır ve onlara: "Size, bu çamurdan bir kuş yapayım mı?" der. Gençler bunun imkânsız bir şey olduğunu düşünerek bunu nasıl gerçekleştireceğini Hz. İsa'ya sorarlar. Hz. İsa da: "Rabbimin izniyle yaparım." der ve eline aldığı çamurdan bir kuş yapıp ona üfleyerek "Allah'ın

---

377 Âl-i İmran, 3/49.
378 Maide, 5/110.

izniyle kuş ol" der ve o çamur uçan bir kuş oluverir.[379] Vehb bin Münebbih'in rivayetine göre; Hz. İsa, peygamber olduğunu iddia edip mucizeler gösterince, İsrail oğulları Hz. İsa'nın işini zorlaştırmaya çalışarak, ondan bir yarasa meydana getirmesini, yaratmasını isterler. Yarasa, insan gibi memeleri, kulakları, kadınlara mahsus halleri olan, kanatsız uçarak yaratılış bakımından diğer kuşların en mükemmeli ve insan gibi gülebilen acayip bir kuş olduğundan Yahudiler Hz. İsa'dan bir yarasa yaratmasını istemişlerdir.[380] Hz. İsa da bunun üzerine eline bir balçık alır ve ona yarasa şekli verip üfler. Bu üflemenin ardından balçık canlanır ve insanların kendisini görebildikleri müddetçe uçar. Ancak onların gözlerinin göremeyeceği bir yere varınca ölüp yere düşer.[381] Böylelikle hâlik (yaratan) ile mahlûkun (yaratılan) fiili yani Hz. İsa'nın yaptığı ile Allah'ın yarattığı birbirinden ayırt edilmiştir.[382] Diğer, bir rivayete göre ise Hz. İsa, sadece yarasa değil çok çeşitli kuşlar yaratmıştır.[383]

Hz. İsa'nın çamurdan kuş yaparak onu canlandırması hadisesi Kanonik İncillerde yer almazken tefsirlerdeki rivayetlere benzer bir hikâyeden Apokrif İbranî Thomas İncilinde bahsedilmektedir. Buna göre Hz. İsa çocukken bir derenin kenarında oynarken aldığı balçıktan on iki tane serçe yapar ve bunları canlandırarak uçurur.[384]

Hz. İsa'nın çamurdan bir kuş yaparak onu canlandırmasının ruhun varlığını inkâr eden Yahudilere ruhu ispat eden olağanüstü bir hadise olarak yorumlayanlar da

---

379 Tâberi, II/266.
380 Mehmet Vehbi, Hulâsat-ül Beyan Fî Tefsîr-il Kur'an, Üç Dal Nesriyat, İstanbul 1967, II/605; Enver Behnan Şapolyo, Peygamberler Tarihi, Ön Asya Yayıncılık, Ankara 1968, 299.
381 Râzi, VI/328-329.
382 Vehbe Zuhaylî, et-Tefsir'ül-Münir, (çev: Hamdi Arslan, Ahmet Efe, Beşir Eryarsay), Risale Yayınları, İstanbul 2005, II/212.
383 Razi, VI/330.
384 Bkz. İbranî Thomas İncili (Ekrem Sarıkçıoğlu, "Diğer İnciller", 64-72).

bulunmaktadır. Bu görüşte olan Zehre, çamur gibi cisimden ibaret olan bir maddenin hayat kazanmasının ancak çamura cismin dışındaki bir gücün gönderilmesiyle mümkün olduğunu söylemektedir.[385] Hz. İsa'ya, onun Allah tarafından gönderildiğinin bir delili olarak verilen bu olağanüstü olayda yaratan Allahu Tealâ'dır. Ancak buradaki yaratma işleminde Allah, Hz. İsa'nın eliyle çamuru kuş haline getirmektedir.[386] Ayrıca bu olağanüstü olayın, varlığın kategori değiştirmesi yani cansızın canlıya dönüşmesi şeklindeki tecellisi, Hz. İsa'nın aynı türden bir varlıktan, babasız da olsa bir insandan doğmuş olmasını daha makul hale getirmektedir.[387]

4. Hz. İsa'nın Hastaları İyileştirmesi

Kur'an-ı Kerim'de zikredilen Hz. İsa'nın gösterdiği olağanüstülüklerden bir diğeri de onun anadan doğma körleri ve alaca[388] hastalığına yakalananları iyi etmesidir.

Hz. İsa, tıbbın ve tabiat ilimlerinin ileri olduğu bir dönemde peygamber olarak gönderilmiştir.[389] O dönemde Kudüs ve çevresinde anadan doğma körlerin ve alaca hastalığına yakalananların sayısı oldukça fazladır. Eski zamanlarda ve günümüzde bu iki hastalığın tedavi edilmesi konusu tıp âlemini çok meşgul etmesine rağmen bu hastalıkların çaresi bulunabilmiş değildir.[390] Hz. İsa, doktorların tedavi

---

385 Zehre, 39-40.
386 Zehre, 36.
387 Ahmet Güç, "Kur'an-ı Kerim'e Göre Hz. Meryem ve İsa", UÜİFD, Bursa 1981, III/221.
388 Alaca (Alatenlilik) hastalığı, vücudun çeşitli yerlerinde beyaz plaklar şeklinde oluşan bir tür deri hastalığıdır (Celal Yıldırım, İlmin Işığında Asrın Kur'an Tefsiri, Anadolu Yayınları, İzmir 1986, II/917).
389 İbn Kesir, IV/1252.
390 Yıldırım, II/916.

etmekte çaresiz kaldıkları bu iki hastalığı Allah'ın izniyle iyileştirerek mucizesini göstermiştir. Bu olağanüstü olay Kur'an-ı Kerim'de şu şekilde ifade edilmektedir:

"Allah, onu İsrail oğullarına (şöyle diyecek) bir peygamber olarak gönderir: … Anadan doğma kör olanı ve alacayı iyileştiririm…"[391] " …Anadan doğma kör olanı ve alaca hastalığına yakalanmış kimseyi iznimle iyileştirmiştin…[392] Kur'an-ı Kerim'deki bu ifadelere göre: Melekler Hz. Meryem'i Hz. İsa ile müjdelediklerinde onun peygamber olunca anadan doğma körleri ve alacalıları iyileştireceğini haber vermişler ve Hz. İsa peygamber olduktan sonra da bu gerçekleşmiştir.

Kur'an-ı Kerim'de Hz. İsa'nın anadan doğma körler ve alacaya yakalananlardan kaç kişiyi iyileştirdiği ve bu hastaları ne şekilde tedavi ettiğine dair bir bilgi bulunmamaktadır. İslâmî kaynaklardaki rivayetlere göre; Hz. İsa'ya bir günde binlerce hasta gelir, gelmeye gücü yetmeyenlere ise Hz. İsa bizzat kendisi gider ve bu hastaların hepsi şifa bulurdu. Hz. İsa, bu hastaları iman etmeleri şartıyla sadece dua ile tedavi ediyor, iman etmeyenler ise iyileşemiyordu.[393] Hz. İsa'nın hastaları iyileştirirken ettiği dua şöyledir:

"Rabbim, sen yerdeki ve göktekilerin Allah'ısın. Yerde ve gökte senden başka ilâh yoktur. Sen, yerde ve gökte her şeye kâdirsin; yerde ve gökte senden başka her şeye gücü yeter yoktur. Sen, yerin ve göğün mâlikisin; yerde ve gökte senden başka mâlik yoktur. Sen, yerin ve göğün hâkimisin; yerde ve gökte senden başka hâkim yoktur. Senin yeryüzündeki kudretin göktekine eşittir. Sana, senin

---

391 Âl-i İmran, 3/49.
392 Maide, 5/110.
393 Mehmet Vehbi, II/606.

Esma'ül-hüsna'n ile yalvarıyorum. Sen, her şeye kâdirsin, senin her şeye gücün yeter."[394]

Hz. İsa'nın iyileştirme mucizeleri bugünkü Kanonik İncillerde de mevcuttur. İncillerde zikredilen Hz. İsa'nın mucizelerinden en önemlisi hastalara şifalar dağıtmasıdır. İncillerde Hz. İsa'nın körleri, sağırları, dilsizleri, sıtmalıları, saralıları, felçlileri, cüzzamlıları vb. hastalıkları mucizevî bir şekilde iyileştirdiğinden bahsedilmektedir. Hz. İsa'nın İncillerde bahsedilen bu şifa dağıtma mucizelerinden tıp ilminin çare bulamadığı körlerin ve cüzzam adı verilen bir çeşit deri hastalığına yakalananların iyileştirilmesi ile Hz. İsa'nın Kur'an-ı Kerim'de yer alan Allah'ın izniyle anadan doğma körleri ve alacalıları iyileştirmesi mucizesi benzerlik göstermektedir. İncillerde tıbbi bir tedavi şeklinden bahsedilmez; hastalıklar Hz. İsa tarafından mucizevî olarak çeşitli şekillerde iyileştirilmektedir. İncillere göre Hz. İsa, gözleri doğuştan kör olan veya sonradan görme fonksiyonunu kaybeden hastaların kimisine dokunarak, kiminin gözüne tükürüp ellerini üzerine koyarak, kiminin ise imanının kendisine şifa olacağını söyleyerek gözlerinin açılmasını sağlamıştır.[395] Hz. İsa, cüzamlı hastalarında bazılarına dokunarak, bazılarına da dokunmadan sadece temiz olmalarını dileyerek iyileştirmiştir.[396]

5. Hz. İsa'nın Ölüleri Diriltmesi

Yüce Allah, öldükten sonra insanları dirilteceğini Kur'an-ı Kerim'de bildirmiş[397] ve bu diriltmenin mümkün olduğunu dirilmeyi inkâr edenlerin idrakine

---

[394] Es- Sâlebi Ebu İshak b. İbrahim, Kısasu'l Enbiya, Matbaatu'l Hac Mustafa Muhammed, Mısır 1308, 230-231.
[395] Matta, IX/27-34; XX/29-35; Markos, X/46-52; VIII/22-26; Luka, XVIII/35-43.
[396] Matta, VIII/1-5; Markos, I/40-45; Luka, V/12-17; XVII/11-19.
[397] Bakara, 2/55-56; Nisa, 4/87; En'am, 6/12,29,36,61-62; Yunus, 10/45-46; Hûd, 11/7.

sunmak için de zaman zaman bu dünya da örneklendirmiştir.[398] Yüce Allah, bu örneklerden birini de ahiretin yani iyinin iyiliğini, kötünün kötülüğünü göreceği; hayrın hayırla şerrin şerle cezalandırılacağı bir başka dünyanın varlığını kabul etmeyen Yahudi toplumuna öldükten sonra dirilmenin varlığını ispatlamak için Hz. İsa'ya verdiği "ölü diriltme" mucizesiyle gerçekleştirmiştir.[399] Kur'an-ı Kerim'e göre melekler Hz. İsa'yı Hz. Meryem'e müjdelediklerinde onun peygamber olunca ölüleri dirilteceğini bildirmişler[400] ve Hz. İsa peygamber olduktan sonra da olağanüstü bir şekilde Allah'ın izniyle ölüleri diriltmiştir.[401] Kur'an-ı Kerim'de Hz. İsa'nın kimleri dirilttiğine ve bu diriltme mucizesinin ne şekilde gerçekleştirdiğine dair bir bilgi bulunmamaktadır. Tefsirlerde ve diğer İslami kaynaklarda Hz. İsa'nın ölüleri diriltmesiyle ilgili çeşitli rivayetler yer almaktadır. Bu rivayetlerden birisine göre, Hz. İsa bir ölüyü diriltmek istediğinde iki rekat namaz kılar; ilk rekatta Tebâreke suresini, ikinci rekatta secde suresini okur, namazı bitirince Allah'a şu yedi ismiyle dua ederdi: "Ya Kadîm, ya Hafi, ya Dâim, ya Ferd, ya Vitr, ya Ahad, ya Samed." Eğer daha zor bir durumla karşılaşırsa, "Ya Hayy, ya Kayyûm, ya Allah, ya Rahman, ya Zelcelâl-i ve'l-ikrâm, ya Nûres-semâ vâti vel-ard vemâ beynâhüma ve Rabbi'l-Arş'il Azim" diyerek dua ederdi.[402]

Tefsirlerdeki genel kanaate göre Hz. İsa dört kişiyi diriltmiştir.[403] Bunlardan birincisi, dostu Âzer'i diriltmesidir. Âzer'in kız kardeşi Hz. İsa'ya "Kardeşin ölüyor, hemen onun yanına gel" diye haber salar. Hz. İsa ve arkadaşları Âzer'in evine

---

[398] Bakara, 2/67-74; 2/258-260; Afif Abdulfettah Tabbâra, İlmin Işığında İslâmiyet, (çev: Mustafa Öz), Kalem Yayıncılık, İstanbul 1981, 482.
[399] Zehre, 39-40.
[400] Âl-i İmran, 3/49.
[401] Maide, 5/110.
[402] İbn Kesîr, VI/2520-2521.
[403] Vehbi, II/606 ; Ömer Nasuhi Bilmen, Kur'an-ı Kerim'in Türkçe Meali Âlisi ve Tefsiri, Bilmen Yayınevi, İstanbul 1985, I/169; Râzi, VI/330.

vardıklarında onun üç gün önce ölmüş ve oradaki bir mağaranın içine gömülmüş olduğunu görürler. Âzer, üstü taş kapakla kapatılmış bir kabre konulmuştur. Hz. İsa, bu kapağın açılmasını ister. Fakat oradaki halk cesedin üç gündür kokmuş olabileceğini söyleyerek buna itiraz eder. Hz. İsa, mağaraya yaklaşarak duaya başlar: "Rabbim, hamd sana mahsustur. Ey yedi kat göklerin ve yedi kat yerin Rabbi olan Allah'ım. Beni İsrail oğullarına sen gönderdin. Onları senin dinine davet ettim. Kendilerine senin izninle ölüleri dirilteceğimi haber verdim. Ben iyice biliyorum ki; her şeyi veren sensin. Fakat ben şu ayakta dikilen cemaat de senin beni peygamber olarak gönderdiğine iman etsinler ve beni doğrulasınlar diyorum." Dua bitince, Âzer dirilir ve iki ayağı sımsıkı bağlanmış olan üzerindeki kefeni sürür bir halde kabrinden çıkar. Bunun üzerine orada bulunanlar Hz. İsa'ya hemen iman ederler.[404] İkincisi, ihtiyar bir kadının oğludur. Kelbî'nin rivayetine göre Hz. İsa, ihtiyar bir kadının o anda ölmüş olan oğlunun yanına gelerek Allah'a onu diriltmesi için dua eder. Oğlan dirilerek tabutundan çıkar ve çoluk çocuğunun yanına döner.[405] Üçüncüsü bir kızdır. Bu kızın, ölümünden bir gün sonra Hz. İsa tarafından diriltildiği rivayet edilmiştir.[406] Dördüncüsü de Hz. Nuh'un oğlu Sam'dır. Bir rivayete göre, Yahudiler Hz. İsa'ya "Bu üç kişinin vefatları yakındır, ihtimal ki onları kan tutmuştur da ölmemişlerdir" diyerek ondan dört bin sene önce ölmüş olan Hz. Nuh'un oğlu Sam'ı diriltmesini isterler. Hz. İsa dua edince Sam kabrinden başındaki bütün tüyler ağarmış bir şekilde kalkar. Hz. İsa, Sam'a onların zamanında yaşlanma diye bir şey olmadığı halde saçlarının neden beyazladığını sorar. Sam'da kıyametin koptuğunu sanarak saçlarının ağardığını söyler ve orada bulunan halka dönerek "İsa aleyhisselâmı tasdik ediniz,

404 M. Asım Köksal, Büyük Peygamberler Tarihi, Köksal Yayıncılık, İstanbul 1999, II/340-341.
405 Râzi, VI/330.
406 Bilmen, I/369-370; Köksal, II/328-329.

şüphe yok ki o Allah'ın peygamberidir" der. Bundan sonra Hz. İsa Sam b. Nuh'a "Artık yine öl" der. O da Hz. İsa'dan Allah'ın kendisine bir daha ölüm sarhoşluğu yaşatmaması için dua etmesini ister. Hz. İsa, Sam b. Nuh için Allah'a dua eder ve o da tekrar kabrine döner.[407]

Hz. İsa'nın ölüleri dirilterek yeniden yaşatması mucizeleri bugünkü Kanonik İncillerde de zikredilmektedir. İncillerde Hz. İsa'nın dokunarak küçük bir kız[408] ile yaşlı bir kadının henüz ölmüş olan oğlunu,[409] Lazar adındaki bir dostunu[410] ve bir saray memurunun imanı sayesinde ölüm döşeğinde olan oğlunu[411] diriltiğinden bahsedilmektedir. İslami kaynaklarda Hz. İsa'nın ölüleri diriltmesiyle ilgili yer alan rivayetlerin İncillerdeki bu hikâyelerle benzeştiği dikkat çekmektedir. Müfessirlerin ilgili ayetleri yorumlarken İncillerde zikredilen bu hikâyelerden etkilendiği görülmektedir.

6. Hz. İsa'nın Gaybdan Haber Vermesi

Yüce Allah, Hz. İsa'ya iki tür gaybdan haber verme özelliği vermiştir. Bu gayblardan birincisi; Hz. İsa'nın görmediği halde insanların evlerinde neler yediklerini haber vermesi, ikincisi ise insanların evlerinde sakladıkları şeyleri bilmesidir.[412] Bu husus Kur'an-ı Kerim'de şöyle anlatılmaktadır:

"… Evlerinizde ne yiyor ve neleri biriktiriyorsanız size haber veririm."[413]

---

407 Vehbi, II/606.
408 Matta, IX/18-26; Markos, V/21-43; Luka, VIII/40-56.
409 Luka, VII/11-18.
410 Yuhanna, IV/43-55.
411 Yuhanna, XI/1-47.
412 Fatiş, 119.
413 Âl-i İmran, 3/49.

Hz. İsa'nın gaybdan haber vermesi ile ilgili olarak Râzi tefsirinde Süddî'den şöyle bir rivayet nakleder: "O, çocuklarla oynuyor, sonra onlara, babalarının ve annelerinin ne yaptığını haber veriyordu. Bunun üzerine o, çocuğa annesinin kendisi için şunları şunları sakladığını haber veriyordu; çocuk ise evine dönüyor ve o şeyi alıncaya kadar ağlıyordu. Sonra ise ana-babalar çocuklarına, "Bu sihirbazla oynamayın!" diyor ve onları bir evde topluyorlardı. Hz. İsa onları aramaya geldiğinde ise, çocukların anne-babaları Hz. İsa'ya, "Çocuklar evde değiller!" diyorlardı. Hz. İsa da, "Peki, evde kim var?" diye sorduğunda, onlar "Domuzlar var..." diyorlardı. Hz. İsa da, "İşte, öyle olsunlar!" deyince onlar da domuz haline geliyorlardı."[414]

Tâberi'nin rivayetine göre; "Hz. İsa, gençlerden herhangi birine şöyle derdi: "Ailen senin için şöyle bir yemek sakladı." Çocuk eve gider ailesinden o yemeği isterdi. Ailesi ona "Bunu sana kim söyledi?" diye sorduğunda da "İsa söyledi" derdi.[415]

Diğer bir rivayete göre de Hz. İsa, gökten sofra indiği zaman İsrail oğulları, kendilerine indirilen yemekten bir şey saklayıp biriktirmeleri yasak olduğu halde yiyeceklerden biriktirip, saklamışlardır. Hz. İsa'da onların bu biriktirip sakladıkları şeyleri kendilerine haber vermiştir.[416]

Başka bir rivayete göre de; Hz. İsa ve annesi Mısır'da evini fakir insanlar için sığınak olarak kullanan bir valinin evine misafir olurlar. Valinin hazinesinden para çalınır. Valinin üzüntüsünü gören Hz. İsa ona bütün fakirleri evinde toplamasını söyler. Hepsi bir araya geldikten sonra Hz. İsa aralarından biri kör diğeri topal iki

---

[414] Râzi, VI/330.
[415] Tâberi, II/266.
[416] Tâberi, II/266; Râzi, VI/331.

adama işaret eder. Hz. İsa topal olana körün üzerine çıkmasını, körün de ayağa kalkmasını söyler. Fakat kör bunu yapmaya gücünün yetmeyeceğini söyler. Hz. İsa ona, "dün bunu yapacak gücü kendinde bulmuştun" der. Hz. İsa, valiye parayı çalanların bunlar olduğunu, körün topalın gözünden, topalın da körün gücünden faydalandığını söyler. Bunun üzerine kör ve topal suçlarını itiraf edip, sakladıkları hazinenin yerini gösterirler.[417]

Bugün elimizde mevcut bulunan İncillerde Hz. İsa'nın gaybdan haber verdiği ifadelere rastlamaktayız. İncillerde yer alan haber verme olayı o zaman zarfında, yakın gelecekte olacakların ve kıyamet alametleri de diyebileceğimiz sonun belirtilerinin bir bildirimi şeklindedir.[418] İncillerde Kur'an-ı Kerim'dekine benzer bir gaybdan haber verme hadisesi yoktur.

Hz. İsa'nın Allah'ın izniyle gösterdiği bu olağanüstü hadise; insanlara Allah'ın gizlide ve açıkta ne varsa her şeyi gereği gibi bildiğini hatırlatarak, insanları nefis muhasebesine sevk etmek, vicdanlarını andırıp geliştirmelerini, içlerini kin ve düşmanlıktan temiz tutmalarını sağlamak amacına yöneliktir.[419]

7. Hz. İsa'nın Havarilerine Gökten Sofra İnmesi

Kur'an-ı Kerim'de Hz. İsa ile ilgili olarak zikredilen olağanüstü olaylardan birisi de Hz. İsa'nın çevresinde bulunan havarilerin,[420] kendilerine gökten bir sofra

---

[417] Köksal, II/321; es-Sâlebi, 230.

[418] Matta, X/16-26, XVI/21-29 XXIV/1-28, 36-44, XXVI/31-36; Markos, VIII/31-38, XIII/1-25, 32-38, XIV/27-31; Luka, IX/22-27, XXI/5-24, XXII/31-34; Yuhanna, XIII/36-38, XII/20-36.

[419] Yıldırım, II/916.

[420] "Havari" kelimesi sözlükte; "seçilmiş, kusursuz, dost, bir kimseye ileri derecede yardım eden ve kendisini bir davaya adayan kimse anlamına gelmektedir. Havari kelimesi din literatüründe genelde peygamberlere iman edip onlara yardım eden kişiler için kullanılır." Bu kelime özel olarak Hz. İsa tarafından seçilmiş, tebliğ ve irşad görevinde ona yardımcı olan on iki kişiye verilen isimdir. Bir rivayete göre kalpleri beyaz ve doğrultuları tertemiz olduğu için bu kelimeyle nitelendirilmişlerdir. (Bkz. M. Mahmut Hicâzi, Furkan Tefsiri, çev: Mehmet Keskin, İlim Yayınları, İstanbul 1989, I/282; Karaman, 240).

indirilmesini Hz. İsa’dan istemeleri üzerine bu sofranın Allah tarafından indirilmesidir. Kur’an-ı Kerim’de Hz. İsa’ya ait olağanüstü olaylar içinde “sofra” hadisesine özel bir önem atfedilmiş ve bu olağanüstü olay bir sûreye ad olmuştur.[421] Bu olağanüstü olay “Maide” (sofra) suresinde şöyle anlatılmaktadır:

“Havariler: “Ey Meryem oğlu İsa, Rabbin bize gökten bir sofra indirebilir mi?” dediler. İsa da: “İnanıyorsanız Allah’tan korkun” dedi. Havariler: “İstiyoruz ki ondan yiyelim, kalplerimiz iyice yatışsın, senin bize doğru söylediğini bilelim ve bunu bizzat görenlerden olalım.” dediler. Meryem oğlu İsa da: “Allahım! Rabbimiz! bizim üzerimize gökten bir sofra indir ki, bizim için, önce ve sonra gelenlerimiz için bir bayram ve senden bir mucize olsun. Bizi rızıklandır, sen rızık verenlerin en hayırlısısın” dedi. Allah buyurdu ki: “Ben onu size indireceğim. Fakat bundan sonra içinizden kim inkâr ederse, ben ona âlemlerden hiç kimseye yapmayacağım bir azabı yaparım.”[422]

Yukarıdaki ayetlerden anlaşıldığına göre; Hz. İsa’nın havarileri imanlarının iyice kökleşmesi, Allah’ın kudretini açıkça görebilmeleri ve Allah’ın kudretinin mükemmelliğine ve Hz. İsa’nın peygamberliğine delâlet edecek olan bu olağanüstü olayın gerçekleştiğini onu görmeyen diğer insanlara ulaştıracak şahitlerden olmak istedikleri için Hz. İsa’dan böyle bir istekte bulunmuşlardır.[423] Hz. İsa’da bu istek üzerine Allah’a dua etmiş, yüce Allah da bu olağanüstü olayın gerçekleşmesinden sonra inkâr edenleri hiç kimseyi çarptırmayacağı şiddetli bir azaba çarptıracağını şart koşarak Hz. İsa’nın duasını kabul etmiştir. Burada Allah’ın gökten sofra indirip indirmediği açıklanmamıştır. Bir kısım müfessire göre, Allah “sofra indikten sonra

421 Abdullah Aydemir, İslami Kaynaklara Göre Peygamberler, TDV Yayınları, Ankara, 1992, 257.
422 Maide, 5/112-115.
423 Râzi, IX/287.

içinizden inkâr eden olursa ona hiç kimseye etmediğim azabı ederim" buyurarak sofranın inmesini şarta bağlayınca havariler korkup bu isteklerinden vazgeçmişler ve sofra da inmemiştir. Şayet sofra inmiş olsaydı Hıristiyanlar bunu pek çok şekilde nakleder anlata anlata bitiremezlerdi.[424] Ancak müfessirlerin çoğunluğu gökten sofranın indiği kanaatindedir. Çünkü Allah "Ben onu size indireceğim" buyurmuştur. Bu ifade her hangi bir şarta bağlı olmaksızın o sofranın mutlaka indirileceği hususunda ilahi bir va'addir ve bu va'ade istinaden sofra inmiştir.[425]

Çağımız müfessirlerinden Süleyman Ateş'in yorumuna göre ayette sofranın indirilip indirilmediği açıklanmamıştır. Fakat söz geliminden böyle bir sofranın indiği anlaşılmakla beraber bu husus kesin değildir. Ancak müfessirlerin çoğunluğuna göre gökten bir sofra inmiştir ve sofranın içeriğini ancak Allah bilir. Sofranın içeriği hakkındaki rivayetlerin pek çoğu Ehl-i Kitab'a ait nakillerdir ve ihtiyatla karşılanmaları gerekir.[426]

Sofranın indiğine dair çeşitli rivayetler bulunmaktadır. Ancak inen sofranın niteliği ve bu sofradan yiyenlerin sayısı hakkında rivayetler arasında farklılıklar mevcuttur.

İbn Abbas'a dayanan bir rivayete göre; Hz. İsa İsrail oğullarına vaaz ederken: "Eğer Allah için otuz gün oruç tutar, sonunda Allah'tan bir dilekte bulunursanız, Allah size dilediğinizi verir" der. Bunun üzerine İsrail oğulları orucu tutarlar ve Hz. İsa'ya şöyle derler: "Ey hayrın muallimi oruç tutmamızı emretmiştin. Biz bu emri yerine getirdik. Acaba, şimdi Rabbinden bize gökten bir sofra indirmesi için dua edebilir misin?" Bunun üzerine Hz. İsa Allah'tan onlar için gökten bir sofra

---

424 İbn Kesir, VI/2530;Yazır, III/367.
425 İbn Kesir, VI/2530; Râzi, IX/290.
426 Ateş, III/85–87.

indirmesini isteyerek dua eder ve melekler gökten sofralarla inmeye başlarlar. Her sofrada yedi balık ve yedi ekmek dilimi vardır. Sofraları havarilerin önlerine koyarlar ve havarilerden sonra halk da bu sofralardan yemek yerler.[427]

Ammar b. Yasir'in Hz. Peygamber'den naklettiği bir rivayete göre; üzerinde cennet meyvelerinden bazı şeylerin bulunduğu bir sofra inmiştir ve sofradakilerden hiçbir şeyi gizlememeleri, nankörlük etmemeleri ve ertesi gün için sofradan alıp saklamamaları istenir. Buna rağmen bazıları nankörlük eder ve sofradakilerden alıp saklarlar ve bundan dolayı maymun ve domuzlara çevrilirler.[428]

Vehb bin Münebbih'ten bir rivayete göre; Allah İsrail oğullarına gökten bir sofra indirmiştir. Üzerinde çeşitli cennet meyveleri olan bu sofra her gün iniyor ve her defasında bu sofranın çevresine dört bin kişi oturup doyduktan sonra Allah dört bin kişinin yiyebileceği bir miktar daha indiriyordur.[429]

Râzi'nin kaydettiği bir diğer rivayete göre; gökten iki bulut arasında kırmızı bir sofra inmiştir. Hz. İsa sofranın örtüsünü "Bismillahi hayri'r-razikin (Rızık verenlerin en hayırlısı Allah'ın adıyla) diyerek açar. Sofrada; kızarmış, üzerinden yağ damlayan, kılçıksız ve pulsuz bir balık, balığın başında tuz, kuyruğunda sirke ve çevresinde çeşitli sebzeler ile üzerlerinde zeytin, bal, yağ, peynir ve pastırma bulunan beş yufka vardır. Havari Şemun, Hz. İsa'ya bu yiyeceklerin dünya nimetlerinden mi yoksa ahiret nimetlerinden mi olduğunu sorar. Hz. İsa bu yiyeceklerin ikisinden de olmadığını, Allah'ın kudretiyle yarattığı bir şey olduğunu ve şükretmelerini söyler. Havariler, Hz. İsa'dan sofradaki balığı diriltmesini isterler. Hz İsa balığa dirilmesini

[427] İbn Kesir, VI/2524.
[428] İbn Kesir, VI/2525.
[429] İbn Kesir, VI/2526.

emreder ve balık canlanır. Hz. İsa balığa tekrar eski haline dönmesini söyledikten sonra balık yine kızarmış haline döner ve sonra sofra uçup gider.[430]

Diğer bir rivayete göre ise sofra kırk gün, gün aşırı inmiştir. Fakirler zenginler, zayıflar, büyük küçük herkes toplanıp bu sofradan yemişlerdir. Bu sofradan hangi fakir yediyse zengin olmuş, hangi bir hasta yediyse şifa bulmuş ve bir daha hastalanmamıştır.[431]

Kanonik İncillerde Hz. İsa'nın bizzat kendi yaptığı dua ile gökten sofra inmesine dair bilgi bulunmamaktadır. İncillerde bu hadiseye benzer olarak Hz. İsa'nın az bir yiyecekle büyük kalabalıkları doyurması olayı anlatılır.[432] Gökten sofra inmesiyle ilgili olarak Yuhanna İncilinde şöyle bir hadise yer almaktadır: Yahudiler, Hz. Musa'nın gökten ekmek indirdiği gibi, Hz. İsa'nın da bir alamet (mucize) göstermesi şartıyla ona inanacaklarını söylerler. Hz. İsa böyle bir teklif karşısında gökten inen ekmeğin kendisi olduğunu, böyle bir ekmeğin Hz. Musa'ya indirilen ekmekten de kıymetli olduğunu, çünkü Hz. Musa'ya gökten indirilen ekmekten yiyenlerin öldüğünü fakat kendi etinden yiyenlerin asla acıkmayacağını, susamayacağını ve ebediyen yaşayacağını söyler.[433] Resullerin işleri kitabının onuncu babında havari Petrus'un çok acıkıp yemek istediği bir sırada onun için üzerinde çeşitli hayvan etlerinin bulunduğu gökten kurulu bir sofranın indiği ve tekrar bu sofranın göğe alındığı anlatılmaktadır.[434]

Bugünkü mevcut İncillerde Hz. İsa ve havarilerine gökten sofra inmesi ile ilgili bir bilgi bulunmamasına rağmen; Süleyman Ateş, Kudüs'te hem

---

430 Râzi, IX/291.
431 Yazır, III/366-367; Köksal, II/334.
432 Bkz. Matta, XIV/13-21; XV/29-39; Markos, VI/30-44; VIII/1-10; Luka, IX/10-17; Yuhanna, VI/1-14.
433 Yuhanna, VI/30-52.
434 Resullerin İşleri, X/5-16.

Müslümanların hem de Hıristiyanların saygı gösterdikleri Davud peygamber binası içinde "sofra evi" adında bir yerin var olduğunu dolayısıyla Hıristiyanların ya da onların bir bölümünün Hz. İsa ve havarilerine gökten sofra indiğine inandığını, Kur'an'ın indiği devirde mevcut bulunan İncillerde bu olayın var olduğunu ve Hıristiyanların Kur'an'ın bu olayı anlattığını duyduklarında İncil'de böyle bir şey olmadığını söyleyip Müslümanlara itiraz etmemeleri nedeniyle bu olağanüstü olayı bildiklerini ve Kur'an-ı Kerim'in'de onların bildiği bu olağanüstü hadiseyi hatırlatmak üzere olaya kısaca işaret ettiğini belirtmektedir.[435]

8. Hz. İsa'nın Ref'i (Yükseltilmesi)

Hz. İsa, peygamberlik görevini yerine getirirken bir takım sıkıntılarla karşılaşmış, ona iman edenler olduğu gibi inanmayıp onun gösterdiği mucizelere sihir diyerek inkâr edenler hatta onu öldürmeye kalkışanlar bile olmuştur.[436]

Kur'an-ı Kerim'de belirtildiğine göre, İsrail oğulları Hz. İsa'yı öldürmeye yeltendikleri sırada Yüce Allah, Hz. İsa'ya şöyle seslenmiştir:

"…Ey İsa, şüphesiz ki seni öldüreceğim, seni kendime yükselteceğim ve seni inkârcılardan temizleyeceğim. Hem sana uyanları, kıyamete kadar o küfredenlerin üstünde tutacağım. Sonra dönüşünüz banadır, ayrılığa düştüğünüz hususlarda aranızda hükmedeceğim"[437]

Hz. İsa'nın Yahudilerce öldürülme girişimini anlatan diğer bir ayet ise şudur:

"... Oysa onu ne öldürdüler, ne de astılar. Fakat öldürdükleri kimse onlara İsa gibi gösterildi. Onun hakkında anlaşmazlığa düşenler, ondan yana tam bir kuşku

---

[435] Ateş, III/87.
[436] Sâf, 61/6.
[437] Âl-i İmran, 3/55.

içindedirler. O hususta bir bilgileri yoktur. Sadece zanna uyuyorlar. Onu kesinlikle öldürmediler. Fakat Allah onu kendisine yükseltmiştir. Allah, aziz (daima üstün)'dür, hikmet sahibidir."[438]

Kur'an-ı Kerim'de zikredilen bu ayetlere göre Hz. İsa, Yahudiler tarafından öldürülme teşebbüsünden sonra olağanüstü bir şekilde Allah tarafından Yahudilerin ellerinden kurtarılmış ve yükseltilmiştir. Kur'an-ı Kerim'de Hz. İsa'nın Yahudiler tarafından çarmıhta öldürülmediği, onun yerine bir başkasının öldürüldüğü ve Allah'ın onu kendi katına yükselttiği kesin olmakla beraber bu ref (yükseltilme)'in mahiyeti hakkında açık bir ifade yer almamaktadır.[439] Hz. İsa'nın ref'i hususundaki ayetleri yorumlayan müfessirler, Hz. İsa'nın Yahudilerin elinden kurtulduğu ve onun yerine bir başkasının öldürüldüğü hususunda ittifak halindedirler.[440] Bir kısım müfessire göre; Yahudiler Hz. İsa'yı öldürmek istediklerinde Allah onu göğe kaldırmış ve Yahudi reisleri de halkın fitneye düşmelerinden koktukları için halkın çoğunluğunun Hz. İsa'yı şahsen değil, ismiyle tanımalarından faydalanarak "Mesih bu işte" diyerek bir başkasını tutup asmışlardır.[441] Diğer bir kısım müfessire göre ise Allah, Hz. İsa'yı göğe kaldırmış, onunla birlikte orada bulunanlardan birini Hz. İsa'nın şekline sokmuş ve Allah tarafından Hz. İsa'ya benzetilen şahıs asılmıştır.[442] İslami kaynaklarda bu konuyla ilgili farklı rivayetler bulunmaktadır:

Bir rivayete göre Yahudiler, Hz. İsa'nın havariyle birlikte bulunduğu evi öğrendikleri zaman başlarında bulunan Yahuda, kendi adamlarından Taytayus

---

438 Nisâ, 4/157-159.

439 Mehmet Ünal, "Tefsir Kaynaklarına Göre Hz. İsa'nın Ölümü, Ref'i ve Nüzûlü Meselesi", İslâmiyât, Ankara 2000, III/140.

440 Ethem Ruhi Fığlalı, "Mesih ve Mehdî İnancı Üzerine", AÜİFD, Ankara 1981, XXV/184.

441 Yazır, III/119.

442 İbn Kesir, IV/1257-1258; Tâberi, II/270; Bilmen, II/375. İslami kaynaklardaki bu yorumlara benzer bir inanış Hıristiyan dünyasında da yer alır. İlk Hıristiyan gruplardan Basilidianlar'a göre Hz. İsa çarmıha gerilip öldürülmemiştir. Aslında Hz. İsa'nın yerine Tanrı'nın İsa'ya benzettiği Kirineli Simun adında biri çarmıha gerilmiştir.(Bkz. Ataurrahim, 44).

adındaki birine eve girip Hz. İsa'yı öldürmek için dışarı çıkarmasını emretmiş, adam içeri girdiğinde Allah-u Teala Hz. İsa'yı evin tavanından çıkarıp o adamı Hz. İsa'ya benzetmiş, Yahudiler de benden dolayı onu İsa zannedip, o sanarak öldürmüşlerdir.[443] Barnaba İncilinde de bu rivayete benzer olarak, Hz. İsa'nın semaya ref' edildiği ve Yahuda'nın Hz. İsa'nın şekline sokularak çarmıha gerildiği anlatılmaktadır.[444]

Diğer bir rivayete göre, Yahudiler Hz. İsa'yı öldürmek için geldiklerinde Hz. İsa, evde kendisiyle birlikte bulunan havarilerine içinizden benim kılığıma sokulmaya razı olup cenneti satın alacak olan kim var diye sorar. İçlerinden bir genç "ben varım" diyerek öne çıkar ve o genç Hz. İsa'ya benzetilir. Yahudiler o genci Hz. İsa zannederek öldürürler ve Hz. İsa da ref' olunur.[445]

Başka bir rivayete göre, on iki havari ve Hz. İsa bir evde toplandıkları esnada içlerinden birisi münafıklık yapıp yerlerini Yahudilere bildirir. Bunun üzerine Allahu Teala bu münafıklık yapan kişiyi aynen Hz. İsa'ya benzetir ve Hz. İsa'yı da göğe yükseltir. Yahudiler o münafığı Hz. İsa diye yakalayıp çarmıha gererler ve öldürürler.[446]

Bir diğer rivayete göre de Hz. İsa'ya çok benzeyen Yahuda önce Hz. İsa'nın saklandığı yeri para karşılığında askerlere haber verir ve daha sonra bu yaptığına pişman olarak vicdan azabından kurtulmak için kendisini İsa diye tanıtıp asılır.[447]

Bu rivayetlere baktığımızda bunların birbirinden farklı ve çelişir durumda olduğunu görmekteyiz. Şunu söyleyebiliriz ki Kur'an-ı Kerim'e göre Hz. İsa

---

443 Yazır, III/119.
444 Barnabas İncili, (çev: Mehmet Yıldız), Kültür Basın Yayın Birliği, İstanbul Tsz. , 354.
445 Yazır, III/119.
446 Razi, VI/345.
447 Ateş, II/52.

çarmıhta ölmemiştir. İslam geleneğine göre çarmıhta ölen bir kişi var ise de bu Hz. İsa değildir.[448] Nitekim ayetlerden Allah tarafından birisinin kasden Hz. İsa sûretine sokularak öldürülmesi yorumunu çıkaramayız. Kur'an, Yahudilerin Hz. İsa'yı öldürme girişimlerinde başarısız olduklarını, Hz. İsa'nın düşmanları tarafından öldürülmediğini doğruladığına göre Yahudilerin Hz. İsa zannederek başka birisini öldürdükleri yorumuna gidilebilir. Çünkü Hz. İsa'nın kamu işleri ile ilgili bir görevinin olduğu ve bu görev süresinin çoğunun Galile'de geçtiği dolayısıyla Kudüs halkının çoğunun Hz. İsa'yı tanımadığı bugünkü mevcut İncillerde ifade edilmektedir.[449]

Hz. İsa'nın öldürülmediği ve onun yerine bir başkasının asıldığı konusunda ittifak halinde olan müfessirler Hz. İsa'nın yükseltilişinin nasıllığı konusunda ihtilaf etmişler ve farklı yorumlarda bulunmuşlardır.[450] Bu yorumlar neticesinde genel olarak iki görüş ortaya çıkmıştır. Birinci görüşe göre; Hz. İsa ölmeyerek ruh ve bedeniyle birlikte semaya yükseltilmiştir. İkinci görüşe göre ise; Hz. İsa vefat etmiş, sadece ruhu ile manevi derece bakımından yükseltilmiştir.[451]

Hz. İsa'nın ölmeyerek ruh ve bedeniyle birlikte cismen semaya yükseldiğini kabul eden görüş, özellikle geleneksel çizgideki müfessirlerin çoğunluğu tarafından kabul görmüştür.[452] Bu müfessirler konuyla ilgili ayetlerin ve Hz. İsa'nın ölmediğini, kıyametten önce tekrar geleceğini haber veren mütevâtir derecesindeki hadislerin

---

448 Harman, "İsa", DİA, XXII/470.
449 Fatiş, 183; Bkz. Matta, XXI/10.
450 Zeki Sarıtoprak, Nüzül-i İsa Meselesi, Cağlayan Yayınları, İzmir 1997, 67.
451 Zuhaylî, II/221.
452 Sarıtoprak, 61.

görüşlerini destekler nitelikte olduğunu söylemişlerdir.[453] Bu âlimler yukarıda zikredilen ayetleri şöyle yorumlarlar:

Meşhur müfessirlerden Tâberiye göre; Allahu Teala Hz. İsa'yı ruhen ve bedenen göğe kaldırmış, orada bulunanlardan birisini Hz. İsa'nın şekline sokmuştur. Hz. İsa kıyametten önce tekrar yeryüzüne inecektir. Ona göre; Hz. İsa'nın tekrar yeryüzüne ineceğine, Deccal'i öldüreceğine, belli bir müddet yaşadıktan sonra öleceğine ve Müslümanların onun cenazesini alıp defnedeceklerine dair, Resulullah'tan mütevatir haberler zikredilmiştir.[454]

İbn Kesir'e göre, Hz. İsa uyku halinde evin tavanındaki bir delikten göğe çekilmiştir.[455]

Râzi'ye göre, Allah Hz. İsa'yı ruh ve bedeniyle birlikte yani diri olarak semaya kaldırmış ve onu meleklere yaklaştırmıştır.[456]

İbn Teymiyye'ye göre Hz. İsa'nın ref'i ruh ve beden ile birlikte gerçekleşmiştir. Eğer Hz. İsa'nın normal ölümle ruhu alınmış olsaydı onun göğe çekilmesinin bir husûsiyeti kalmazdı. Bütün insanların ruhları öldükten sonra zaten göğe çekilmektedir.[457]

Çağımız müfessirlerinden Elmalılı Hamdi Yazır da çoğunluğa uymuştur. Ona göre; Hz. İsa Yahudilerin suikastı sırasında Allah'a yükseltilmiş, onlar öldürüp astık zannetmişler fakat Hz. İsa ölmemiştir. Hz. İsa'nın yükseltilmeden önce ve yükseltilme esnasında ruhu alınmamıştır. Hz. İsa'nın ruhunun eceli gelmemiştir.

---

[453] Bkz. Fiğlalı, 185-188.
[454] Tâberi, II/270-273.
[455] İbn Kesir, IV/1257.
[456] Râzi, VI/348. Râzi tefsirinde, Hristiyan literatüründe yer alan Hz. İsa'nın vefat ettirilip arkasından diriltilip göğe çıkarılması hususunda İslam dünyasında yer alan bazı ve görüşleri de kaydetmiştir. Vehb b. Münebbih'in rivayetine göre; Allah Hz. İsa'nın canını üç saatliğine almış ve sonra onu göğe kaldırmıştır. İbn İshak'ın rivayetine göre Allah Hz. İsa'nın canını yedi saatliğine almış ve daha sonra onu dirilterek semaya ref' etmiştir. (Râzi, VI/347-349).
[457] Sarıtoprak, 61.

Onun daha dünyada göreceği işler vardır. Kıyametten evvel eceli gelecek, vefat edecek, ruhu kabz olunacaktır.[458]

Mevdûdi'ye göre Kur'an-ı Kerim'de Hz. İsa'nın göğe yükseldiğini öldürülmediğini ima eden lafızlar kullanılmıştır. Eğer Hıristiyanların Hz. İsa'nın göğe yükselmesine olan inançları tamamen asılsız olsaydı bu Kur'an'da açıkça ifade edilirdi. Hz. İsa'nın öldüğünü ve göğe yükselmediğini söyleyenler Allah'ın kendisini açıkça ifade edemediğini göstermeye çalışmaktadırlar.[459]

Hz. İsa'nın vefat edip sadece ruhunun göğe yükseldiğini kabul eden görüş, özellikle modern düşünceleriyle tanınan Reşid Rıza ve Mahmut Şeltut gibi Mısırlı âlimler tarafından ileri sürülmüş ve ülkemizde de aynı görüşe katılanlar olmuştur.[460]

Bu âlimlere göre Hz. İsa, ecel müddeti bitinceye kadar yaşamış, normal bir ölümle ölmüş ve Allah katına ruhen makam itibariyle yükselmiştir. Hz. İsa'nın akıbeti ile ilgili ayetlerde geçen "ref" kelimesi daha çok manevi derecelerle yükseltilmeyi ifade etmektedir.[461] Hz. İsa'nın cesediyle birlikte göğe yükseldiğine ve orada şimdiye kadar canlı olacağına ve ahir zamanda da oradan dünyaya ineceğine dair ne Kur'an'da ne de hadislerde tatmin edici bir bilgi bulunmamaktadır. Cumhurun görüşlerine dayanak olarak sahih kabul ettiği hadisler mütevâtirlik derecesinden uzak, âhad haberlerdir. Dolayısıyla bu hadisler itikad konularında sabit bir temel teşkil edemezler.[462] Yine bu âlimlere göre Kur'an-ı Kerim'de Allah tarafından, Hz. peygamberden önce hiç kimseye ölümsüzlük bahşedilmediği kesin

---

[458] Yazır, II/372-374.
[459] Mevdûdi, I/212.
[460] Ünal, 141.
[461] Mahmud Şeltut, "İsa'nın Ref'i", (çev: E. Ruhi Fığlalı), AÜİFD, Ankara 1978, XXIII/321-323; Muhammed Reşid Rıza, Tefsir'ül Menar, Kahire 1960, III/316-317; Ateş, II/50,55; Hicâzi, I/284.
[462] Ateş, II/54; Şeltut, 324.

olarak ifade edilmiştir.[463] Dolayısıyla bu hiç kimse ifadesinin içine Hz. İsa'nın da gireceği açıktır. Bu durumda Hz. İsa'nın ölmediğini ve kıyametten önce yeryüzüne ineceğini iddia etmek Kur'an'ın bütününe ters düşmekten başka bir şey değildir.[464]

Bu iki görüşün yanında Hz. İsa'nın ref'ini maddenin enerjiye dönüşmesi şeklinde açıklayan âlimlerde bulunmaktadır. Buna göre, Rasulullah (s.a.v) efendimizin Miraca çıkarken biyolojik yapısı tıpkı maddenin enerjiye dönüşmesi gibi rûhi bir yapı kazanarak nasıl göğe yükselmişse Hz. İsa'nın durumu da böyle olmuştur. Rasulullah (s.a.v)'ın Mi'rac'a çıkışı gibi Hz. İsa da göklere çıkmıştır.[465]

Bu konuda görüş ileri sürenlerden olan Said Nursî de hayatın değişik mertebelerinin bulunduğunu, Hz. İsa'nın cesedinin melekler gibi ulvi âlemlerde yaşamaya müsait bir hale getirilerek bu hayat mertebelerinden birinde yaşadığını henüz ölmediğini söylemektedir.[466]

Bazı âlimler ise Hz. İsa'nın ref'i meselesini müteşabihattan görerek bu konunun tevilinin Allah'tan başkası tarafından bilinemeyeceğini söyleyerek bir yorumda bulunmazlar.[467]

Zeki Sarıtoprak, ref'in nasıl gerçekleştiğine dair olarak yapılan yorumları şöyle te'lif etmeye çalışır: "Bazı âlimlerin ref'in ruh ve cesetle olduğunu inkâr etmeleri, semayı cismani bir âlem olarak telakkilerinden dolayıdır. Bu açıdan bakıldığında inkâr edenlere hak vermemek mümkün değildir. Ancak bazı yorumcuların da işaret ettiği gibi, şayet sema, gayb âlemi olarak anlaşılırsa, sanırım tartışma büyük nispette azalmış olacaktır. Kur'an'ın sarih nassına göre Hz. İsa

---

463 Enbiya, 21/34-35.
464 Ateş, II/50; Salih Akdemir, "Hıristiyan Kaynaklara ve Kur'an-ı Kerim'e Göre Hz. İsa", Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Basılmamış Doktora Tezi), Ankara 1992, 246.
465 Yıldırım, II/925.
466 Said Nursî, Mektûbat, Envâr Neşriyat, İstanbul 1993, 6.
467 Kutub, II/92.

Yahudilerin elinden kurtulmuştur. Peki, nereye gitmiştir? İşte problem burada ortaya çıkmıştır. Kurtuldu ve bir yerlere saklandı, sonra öldü gibi fikirler de tutarlı görülmemektedir. Çünkü Kur'an'ın bildirdiğine göre Hz. İsa öldürülmek istendiği bir sırada bir karışıklık olmuştur. Yahudilerin onu öldürdükleri hususunda emin olmadıkları yine Kur'an'ın ifadesinde yer alır. Ruhen veya ceseden olduğu konusundaki tartışmaya girmeksizin Allah tarafından ref edildiği kesin olduğuna göre, bizce problemin çözümünde şöyle bir formül düşünülebilir:

Müşahede âleminin dışında bir de gayb, yani fizik ötesi âlemler bulunmaktadır ki, bunların mahiyetlerini beşeri kabiliyetlerimizle kavramamız mümkün değildir. Hz. İsa'nın, Allah tarafından metafizik başka bir âleme nakledilmiş olması mümkündür. Bazı yorumcuların da işaret ettiği gibi, beşer âleminden melek âlemine geçiş yapması düşünülebilir. Meleklerin ruhlarına yakın olan Hz. İsa'nın, ilahi nefhadan olan nurani cesediyle birlikte melek âlemine geçmiş olması düşünülebilir. Eğer ölüm için de mertebeler kabul edersek, buda, bize göre bir çeşit ölüm telakki edilebilir. Nitekim biz şehitleri "ölü" telakki ediyoruz. Ancak Kur'an'a göre onlar "diri"dirler. Allah katında onlara rızık verilmektedir. Demek ki bizim anlayışımızdaki ölüm ve hayat, Kur'an'ın anlayışındaki ölüm ve hayattan farklı gözükmektedir. O halde, ölümün de mertebeleri olabilir. Hz. İsa'nın ölümü şehevani duygular ve maddi lezzetlerden arındırılma anlamında bir ölüm olarak da düşünülebilir."[468]

Hz. İsa'nın ref'i hakkında kısaca âlimlerin görüşlerini özetledikten sonra kendi kanaatimizi de belirtmek isteriz. Kur'an-ı Kerim'de Hz. İsa'nın ref'inin mahiyeti hakkında açık bir ifade yer almamaktadır. Dolayısıyla ref ile ilgili ayetler

---

[468] Sarıtoprak, 76–77.

üzerinde farklı farklı yorumlar yapılmıştır. Her yorumun ya da görüşün kendisine göre doğrulayıcı delilleri bulunmaktadır. Kanaatimizce, Hz. İsa'nın doğumu gibi âkıbeti de farklı olmuştur. Normal insanlar gibi vefat etmemiştir. Yahudilerin onu öldürme girişimleri esnasında cismi meleklerin cismi gibi bir nuraniyet kazanarak gaybî bir hayat mertebesine geçmiştir. Doğumu ve mucizeleriyle bütün insanlardan farklı bir durum arz eden ve Kur'an-ı Kerim'de Allah'ın bir kelimesi olarak vasıflandırılan Hz. İsa, neden böyle farklı bir hayat mertebesine cismiyle birlikte geçmiş olmasın diye düşünüyoruz.

SONUÇ

Tarihin farklı zaman ve mekânlarında Allah'ın emir ve yasaklarını insanlara açıklamakla görevli olduklarını bildiren insanlar var olmuştur. Ancak Allah'ın elçisi olduklarını iddia eden bu kimselerin gerçekten Allah'ın elçisi olup olmadıklarının nasıl anlaşılabileceği konusu her zaman tartışma konusu olmuştur. Allah'ın elçisi olan kimselerin konumunu ifade eden nübüvvet, diğer insanların tecrübe edebilecekleri bir hadise olmadığından ispat edilebilmesi için akıl veya duyu organlarıyla idrak edilebilecek bir takım delillere ihtiyaç duyulmuştur. Bu durumda peygamberlik iddiasında bulunan kimse, ya diğer insanların hiçbirisinde olmayan ve olma imkânı da bulunmayan bir özelliğe sahip olmalıdır. Ya da peygamberliğine delil olarak yaptığı işlerin diğer insanlar tarafından meydana getirilmesi imkânsız olmalıdır. Bu noktada peygamberler, Allah'ın kendilerine verdiği özel bir güç ile doğru sözlü olduklarını kanıtlamaya çalışmışlar ve neticede insanlar tarafından "olağanüstü" olarak nitelendirilen durumlar göstermişlerdir.

Tezimizin konusunu oluşturan Hz. İsa, tebliğ hayatı boyunca vaaz ve nasihatler vererek İsrail oğullarını Allah'ın varlığına ve birliğine inanmaya, Allah'a ortak koşmadan sadece ona ibadet etmeye davet etmiş, bu tebliğ faaliyetini yürütürken de yer yer vaazlarının hakikatini ispatlamak için pek çok olağanüstü hal göstermiştir. Hz. İsa'nın göstermiş olduğu bu olağanüstü haller büyük yankı uyandırmış ve gittiği yerlere arkasından büyük kalabalıkları sürüklemiştir. Yahudi toplumunda Hz. İsa'nın öğretilerinin yayılmasında ve ona inananların çoğalmasında Hz. İsa'nın gösterdiği olağanüstülüklerin önemli bir etkisi olmuştur. Bu olağanüstülükler Hz. İsa'nın tebliğ faaliyetinin bir aracı olarak bir yandan İsa'nın

vaazlarını kolaylaştırmış ve inananların imanını kuvvetlendirmiş diğer yandan da onu görevlendiren ilâhi iradeyi tanıtmıştır.

Araştırmamızın sonucunda Hıristiyanlıkta İncillerde anlatılan Hz. İsa ile ilgili olağanüstü hadiselerin çok merkezi bir konuma sahip olduğu ortaya çıkmıştır. Hatta, Hıristiyanlığın neredeyse bütünüyle bu olağanüstülükler üzerine kurulduğu söylenebilir. Hıristiyanların kutsal kitap literatürünün belirli bir bölümünü oluşturan İncillerde yer alan Hz. İsa ile ilgili olağanüstü halleri şöyle sıralayabiliriz: Hz. İsa'nın babasız olarak dünyaya gelişi, çocukluğu ve vaftizi esnasındaki olaylar, kör sağır ve dilsizleri iyileştirmesi, cinlere ve murdar ruhlara tutsak olanları iyileştirmesi, cüzzzamlıları temiz kılması, felçli ve kötürüm olanları iyileştirmesi, saralı bir çocukla ıstıskalı bir adamı iyileştirmesi, kanaması olan bir kadınla sıtmalı bir çocuğun iyileştirilmesi, ölüleri diriltmesi, az bir yiyecekle büyük kalabalıkları doyurması, suyu şaraba dönüştürmesi, tabiattaki düzene müdahale etmesi, suretinin değişmesi, akıllardan geçeni bilmesi ve görünmez olması, gelecekte gerçekleşecek olayları haber vermesi, ölümünün ardından dirilişi ve göğe yükselişi.

İncillere göre, bu olağanüstü haller, Hz. İsa'nın eliyle gerçekleşmesine karşın bunu gerçekleştiren asıl kuvvet Tanrı olup İsa sadece araç görevi yapar. Bu sebeple İncillerde olağanüstü hadisenin gerçekleşmesiyle ilgili olarak "Tanrı'nın eli (parmağı)" veya "Tanrı'nın ruhu" gibi ifadelere rastlanır. Ancak Hz. İsa'nın ölümünden sonra zamanla İncillerdeki, olağanüstülüğü gerçekleştirenin Tanrı'nın bizzat kendisi olduğu fikri yerini bu olağanüstülükleri Hz. İsa'nın kendisinin gerçekleştirdiği anlayışına bırakmıştır. Bu anlayışla Hz. İsa tevhit akidesine tamamen ters düşecek şekilde tanrılaştırılmış ve tabii olarak da mucizeler Tanrı addedilen İsa'nın bizzat kendisinin gerçekleştirdiği fiiller olarak görülmüştür.

Kur'an-ı Kerim, Hıristiyanlık'ta babasız doğumu ve göstermiş olduğu olağanüstülüklerinden dolayı "Tanrı" olarak addedilen Hz. İsa ile ilgili bütün yanlışlıkları ortaya koymuş, onun bir peygamber olarak misyonunun ne olduğunu anlamamızda bir ışık olmuştur.

Kur'an-ı Kerim'e göre Hz. İsa olağanüstü bir şekilde yüce Allah'ın yaratıcı kudretinin bir delili olarak Hz. Meryem'den babasız olarak dünyaya gelmiştir. Allah'ın diğer insanlar gibi sadece bir kulu ve İsrail oğullarına gönderilmiş bir peygamberidir. Hz. İsa, beşikte bir bebekken olağanüstü bir şekilde konuşarak kendisine kitap verildiğini ve peygamber olduğunu söylemiştir. Allah tarafından dünya ve ahirette şerefli, Allah'a yakın ve mübarek kılınmıştır, salihlerdendir. Hz. İsa, Allah tarafından Ruhu'l-Kudûs (Cebrail)'le desteklenmiş, kendisine hidayet ve nur kaynağı; yol gösterici ve öğüt verici olarak İncil verilmiş, kendinden önce gelen Tevrat'ı tasdik etmiştir.

Hz. İsa'ya peygamberlik görevini yerine getirirken nübüvvetini desteklemek üzere Allah tarafından bir takım mucizeler verilmiştir. Hz. İsa beşikteyken konuşmuş, çamurdan yaptığı kuş şekline üfleyip onu canlandırmış, anadan doğma körü ve alacalıyı iyileştirmiş, ölüleri diriltmiş, gökten sofra indirmiş ve gaybdan (evlerdeki saklı şeyleri) haber vermiştir.

Kur'an-ı Kerim'de Hz. İsa'nın göstermiş olduğu mucizelerden bahseden ayetlerde bu olağanüstü olayların meydana gelişi sürekli olarak Allah'ın iznine bağlanmıştır. Böylece Kur'an-ı Kerim Hz. İsa'yı babasız olarak doğması ve gösterdiği mucizelerden dolayı ilah konuma getirenlerin görüşlerinin yanlış olduğuna dikkat çekmiş olmaktadır.

Hz. İsa'nın bu mucizelerine şahit olan İsrail oğullarından bir kısmı ona inanmışlar bir kısmı ise binlerce kişinin gördüğü bu olağanüstü olayları inkâr edememiş ve bu mucizeleri apaçık birer sihir olarak değerlendirerek Hz. İsa'yı öldürmeye kalkışmışlardır. Ancak yüce Allah Hz. İsa'yı onların kötülüklerinden korumuş ve olağanüstü bir şekilde Hz. İsa'yı katına yükseltmiştir.

Sonuç olarak diyebiliriz ki Hz. İsa Allah'ın özel lütuflarına mazhar olmuş büyük peygamberlerden birisidir. Onun ana rahmine düşmesiyle başlayan olağanüstülükler onun doğumu ve yaşayışıyla sürmüş, Allah katına yükseltilmesiyle de devam etmiştir. Onun, hayatında meydana gelmiş olan bir dizi olağanüstü hal Hz. İsa'nın "Tanrı" olarak Hıristiyanlaştırılmasında bir faktör olarak göze çarpmaktadır.

KAYNAKÇA

AKBULUT, Ahmet; Nübüvvet Meselesi Üzerine, Birleşik Yayınları, Ankara 1992.

AKDEMİR, Salih; "Hıristiyan Kaynaklara ve Kur'an-ı Kerim'e Göre Hz. İsa", Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Basılmamış Doktora Tezi), Ankara 1992.

ASLAN; Adnan; "Harikulâde", DİA, İstanbul 1997, XVI .

ATAURRAHİM, Muhammed; Bir İslam Peygamberi Hz. İsa, (çev: Kürşat Demirci), İnsan Yayınları, İstanbul 1985.

ATEŞ, Süleyman; Yüce Kur'an'ın Çağdaş Tefsiri, Yeni Ufuk Neşriyat, İstanbul Tsz .

AYDEMİR, Abdullah; İslami Kaynaklara Göre Peygamberler, TDV Yayınları, Ankara, 1992, 257.

AYDIN, Mehmet; Hıristiyan Kaynaklara Göre Hıristiyanlık, TDV Yayınları, Ankara 1995.

BAKILLÂNİ, Ebu Bekir Muhammed b. Tayyib; Olağanüstü Olaylar ve Aralarındaki Farklar, (çev: Adil Bebek), Rağmen Yayınları, İstanbul 1998.

BARNABAS İNCİLİ; (çev: Mehmet Yıldız), Kültür Basın Yayın Birliği, İstanbul Tsz.

BEHİY, Muhammed; İnanç ve Amelde Kur'ani Kavramlar, (çev: Ali Turgut), Yöneliş Yayınları, İstanbul 1988.

BİLMEN, Ömer Nasuhi; Kur'an-ı Kerim'in Türkçe Meali Âlisi ve Tefsiri, Bilmen Yayınevi, İstanbul 1985.

BUCAİLLE, Maurıce; Müsbet İlim Yönünden Tevrat, İnciller ve Kur'an, (çev. M. Ali Sönmez), DİB Yayınları, Ankara 1991.

BULUT, Halil İbrahim; "Harikulâde Olması Açısından Kerâmet ve Mucize İle İlişkisi", SÜİFD, Sakarya 2001, III.

---------------------------; "Mucizenin İmkan ve Delaleti Konusunda İleri Sürülen İtirazlar" , SÜİFD, Sakarya 2001, IV.

---------------------------; "Mucize", DİA, İstanbul 2005, XXX.

BOLAY, Süleyman Hayri; Felsefî Doktrinler Sözlüğü, Ötüken Yayınları, Ankara 1990.

CİLACI, Osman; Kur'an Işığında Üç Peygamber Üç Kitap, Mistaş Basımevi, Konya 1976.

ÇANGA, Mahmut; Kur'an-ı Kerim Lugatı, Timaş yayınları, İstanbul 1989.

ERAYDIN, Selçuk; Tasavvuf ve Tarikatlar, Marifet Yayınları, İstanbul 1981.

ER-RÂZİ, Fahruddin; Tefsir-i Kebir, (çev: Suat Yıldırım ve dğr.), Ankara 1989.

ES-SÂBUNİ, Muhammed Ali; Safvetüt-Tefâsir, (çev: Sadrettin Gümüş, Nedim Yılmaz), Ensar Neşriyat, İstanbul 1992.

ES-SABUNÎ, Nureddin; Mâturidiyye Akâidi, (çev: Bekir Topaloğlu), DİB Yayınları, Ankara 1979.

ES- SÂLEBİ, Ebu İshak b. İbrahim; Kısasu'l Enbiya, Matbaatu'l Hac Mustafa Muhammed, Mısır 1308.

ET-TÂBERİ, İbn-i Cerir, Tâberi Tefsiri; (çev: Hasan Karakaya-Kerim Aytekin), Hisar Yayınevi, İstanbul 1996.

FATİŞ, Emrullah; Kur'an'da Hz. İsa, Netform Matbaacılık, Kayseri 2000.

FİĞLALI, Ethem Ruhi; "Mesih ve Mehdî İnancı Üzerine", AÜİFD, Ankara 1981, XXV.

GÜÇ, Ahmet; "Kur'an-ı Kerim'e Göre Hz. Meryem ve İsa", UÜİFD, Bursa 1981, IIII.

GÜNDÜZ, Şinasi; Din ve İnanç Sözlüğü, Vadi Yayınları, Ankara 1998.

GÜRKAN, Salime Leyla; "Mucize", DİA, İstanbul 2005, XXX.

HARMAN, Ömer Faruk; "İncil", DİA, İstanbul 2000, XXII.

-------------, Ömer Faruk; "İsa", DİA, İstanbul 2000, XXII.

HİCÂZİ, M. Mahmut, Furkan Tefsiri; (çev: Mehmet Keskin), İlim Yayınları, İstanbul 1989.

JOMİER, J. ; İsa Mesihin Hayatı, Zafer Matbaası, İstanbul 1984.

İBN KESİR, Ebu'l Fida İsmail; Hadislerle Kur'an-ı Kerim Tefsiri, (çev: Bekir Karlığa, Bedrettin Çetiner), Çağrı Yayınları, İstanbul 1989.

İBN MANZUR, Cemaluddin Muhammed; Lisanu'l-Arab, Dârû Sâdır, Beyrut 1956, XIV.

KARAMAN, Fikret; Dinî Kavramlar Sözlüğü, DİB Yayınları, Ankara 2006.

KARADENİZ, Osman; İlim ve Din Açısından Mucize, Marifet Yayınları, İstanbul 1999.

KHALİDİ, Tarif; Müslüman Hz. İsa, (çev: Sevda Ayar), Kitap Yayınevi, İstanbul 2003.

KAYNAK, Mesut; Tevrat, Zebur, İncil ve Kur'an'dan Gözlemler, Yay Matbaacılık, İstanbul 2007.

KILIÇ, Recep; Modern Batı Düşüncesinde Vahiy, AÜİF Yayınları, Ankara 2002.

KUTSAL KİTAP, Eski ve Yeni Antlaşma; Kitab-ı Mukaddes Şirketi, İstanbul 2001.

KUŞEYRÎ, Abdulkerim; Kuşeyrî Risâlesi, (çev: Süleyman Uludağ), Dergâh Yayınları, İstanbul 1978.

KUTUB, Seyyid; Fizılâl'il-Kur'an, (çev: Salih Uçan, Vahdettin İnce, Mehmet Yılmaz), Dünya Yayınları, İstanbul 1991.

KUTLUER, İlhan; "Determinizm", DİA, İstanbul 1994, IX.

KÖKSAL, M. Asım; Büyük Peygamberler Tarihi, Köksal Yayıncılık, İstanbul 1999.

MERAL, Yasin; "Yeni Ahit Kanonu'nun Oluşumu (I-IV. Asırlar)", Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Temmuz 2007.

MEVDÛDÎ, Ebu'l Âla; Tefhimu'l-Kur'ân, (çev: Muhammed Han Kayani, Yusuf Karaca), İnsan Yayınları, İstanbul 1986.

MEYDAN LAROUSSE; Büyük Lügat ve Ansiklopedi, "Mucize", Meydan Yayınları, İstanbul 1972, IX.

------------------------------; Büyük Lügat ve Ansiklopedi, "Sihir", Meydan Yayınları, İstanbul 1972, XI.

MİCHEL, Thomas; Hıristiyan Tanrı Bilimine Giriş, (çev: Ankara Üniversitesi), İstanbul 1992.

MİR, Mustansır; Kur'ani Terimler ve Kavramlar Sözlüğü, İnkılab Yayınları, İstanbul 1996.

NURSÎ, Said; Mektûbat, Envâr Neşriyat, İstanbul 1993.

ÖRNEK, S. Veyis; Etnoloji Sözlüğü, AÜDTCF Yayınları, Ankara 1972.

ÖZERVARLI, M.Sait; "Harikulâde", DİA, İstanbul 1997, XVI.

RAHMAN, Fazlur; Ana Konularıyla Kur'an, (çev: Alparslan Açıkgenç), Fecr Yayınları, Ankara 1987.

RENAN, Ernest; İsa'nın Hayatı, (çev: Ziya İhsan), Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1964.

RIZA, Muhammed Reşid ; Tefsir'ül Menar, Kahire 1960, III.

SARIKÇIOĞLU, Ekrem; Diğer İnciller, Fakülte Kitabevi, Isparta 2005.

SARITOPRAK, Zeki; Nüzül-i İsa Meselesi, Cağlayan Yayınları, İzmir 1997.

SCHİMMEL, Annemarie; Dinler Tarihine Giriş, Güven Matbaası, Ankara 1955.

SERİNSU, Ahmet Nedim; Kur'an Nedir?, Şule Yayınları, İstanbul 1996.

SİNANOĞLU, Mustafa; "Hıristiyanlık", DİA, İstanbul 1998, XVII.

SOFUOĞLU, Cemal; Kur'an-ı Kerim Ve Hadislere Göre Hz. İsa ve Hıristiyanlık, DİB Yayınları, Ankara 2000.

SÖNMEZ, Zekiye; "İnciller ve Kur'an Işığında Hz. İsa", Dinler Tarihi Araştırmaları-III, Dinler Tarihi Derneği Yayınları, Ankara 2004.

ŞAPOLYO, Enver Behnan; Peygamberler Tarihi, Ön Asya Yayıncılık, Ankara 1968.

ŞELTUT, Mahmud; "İsa'nın Ref'i", (çev: E. Ruhi Fığlalı), AÜİFD, Ankara 1978, XXIII.

ŞİMŞEK, M. Sait; "Keramet", SÜİFD, Konya 1990, III.

TABBÂRA, Abdulfettah; Kur'an'da Peygamberler ve Peygamberimiz, (çev: A. Rıza Temel, Yahya Aklın), Gonca Yayınevi, İstanbul 1985.

-------------------------------; İlmin Işığında İslâmiyet, (çev: Mustafa Öz), Kalem Yayıncılık, İstanbul 1981.

THE JEWİSH ENCYCLOPEDİA; "Magic", NewYork-Amerika 1904, VIII.

TANYU, Hikmet; "Büyü", DİA, İstanbul 1992,VI.

TOPALOĞLU, Bekir; "Beyyine", DİA, İstanbul 1992, VI.

TOPBAŞ, Osman Nuri; İmandan İhsana Tasavvuf, Erkam Yayınları, İstanbul 2002.

TÜMER, Günay; Hıristiyanlıkta ve İslam'da Hz. Meryem, TDV Yayınları, Ankara 1997.

TÜMER, Günay-KÜÇÜK, Abdurrahman; Dinler Tarihi, Ocak Yayınları, Ankara 1988.

TÜRKÇE SÖZLÜK; Türk Dil Derneği Yayınları, Ankara 2005.

ULUDAĞ, Süleyman; "Kerâmet", DİA, Ankara 2004, XXV.

ÜNAL, Mehmet; "Tefsir Kaynaklarına Göre Hz. İsa'nın Ölümü, Ref'i ve Nüzûlü Meselesi", İslâmiyât, Ankara 2000, III.

VEHBİ, Konyalı Mehmet; Hulâsat-ül Beyan Fî Tefsîr-il Kur'an, Üç Dal Neşriyat, İstanbul 1967.

YAVUZ, Yusuf Şevki; "Burhan", DİA, İstanbul 1992, VI.

--------------------------; "Ayet", DİA, İstanbul 1991, IV.

YAZIR, Elmalılı M. Hamdi; Hak Dînî Kur'an Dili, Azim Yayıncılık, İstanbul Tsz..

YILDIRIM, Celal; İlmin Işığında Asrın Kur'an Tefsiri, Anadolu Yayınları, İzmir 1986.

YILDIRIM, Suat; Mevcut Kaynaklara Göre Hıristiyanlık, DİB Yayınları, Ankara 1988.

YİTİK, Ali İhsan; Hz. Meryem ve Efes Dinler Tarihi Yazıları, Tibyan Yayınları, İzmir 2001.

ZEHRE, Muhammed Ebu; Hıristiyanlık Üzerine Konferanslar, (çev: Akif Nuri), Fikir Yayınları, İstanbul 1978.

ZUHAYLÎ, Vehbe; et-Tefsir'ül-Münir, (çev: Hamdi Arslan, Ahmet Efe, Beşir Eryarsay), Risale Yayınları, İstanbul 2005.